

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Π.Μ.Σ. ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ
ΧΩΡΟΥ

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΧΩΡΟΥ

«Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ»

Διπλωματική Εργασία της Μαρίας Ριάλλη

Επιβλέπων καθηγητής: Απόστολος Γ. Παπαδόπουλος

Αθήνα, Φεβρουάριος 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	6
Περίληψη.....	8
Abstract.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ.....	15
2.1 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ.....	15
2.2 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ.....	19
2.2.1 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ.....	21
2.2.2 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ	26
2.2.3 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ.....	28
2.2.4 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΜΑΛΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ.....	29
2.2.5 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	32
3.1 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	32
3.2 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	43
3.3 ΟΙ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	51
3.4 Η ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΤΙΚΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο : ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΡΙΦΥΛΛΙΑΣ.....	57
4.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑ.....	57
4.1.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ.....	57
4.1.2 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΕΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ.....	59
4.1.3 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ.....	61
4.1.4 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ.....	62
4.1.5 ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ.....	63
4.1.5.1 Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑ.....	65
4.2 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΤΡΙΦΥΛΛΙΑΣ.....	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο : ΟΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΤΡΙΦΥΛΛΙΑΣ.....	73

5.1	ΑΡΧΙΚΗ ΠΡΟΣΣΕΓΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΕΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ.....	73
5.2	ΕΡΕΥΝΑ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	77
5.3	ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ.....	81
5.3.1	Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΣΤΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑ.....	81
5.3.2	ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ.....	84
5.3.2.1	ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	84
5.3.2.2	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	86
5.3.2.3	Η ΔΙΑΜΟΝΗ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ.....	91
5.3.2.4	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΜΟΝΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ.....	94
5.3.2.5	ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ.....	98
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	101
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	107
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	112
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	113
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	129

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Αναλογία των μεταναστών στον πληθυσμό της χώρας & των περιφερειών, (2001).....	34
Πίνακας 2: Πραγματικός πληθυσμός Μεσσηνίας κατά τις απογραφές 1991 και 2001.....	62
Πίνακας 3: Πληθυσμιακή εξέλιξη του Δήμου Κυπαρισσίας.....	72
Πίνακας 4: Πληθυσμιακή εξέλιξη της πόλης της Κυπαρισσίας.....	72

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Η μετανάστευση στην Ισπανία.....	25
Διάγραμμα 2: Η Δομή του πληθυσμού των μεταναστών ανά πενταετή ομάδα ηλικιών και φύλο, σε σχέση με την αντίστοιχη δομή του ελληνικού πληθυσμού.....	35
Διάγραμμα 3: Ποσοστιαία συμμετοχή μεταναστών κατά τάξη μεγέθους.....	39
Διάγραμμα 4: Ποσοστιαία συμμετοχή των κυριότερων χωρών προέλευσης μεταναστών (πλην Αλβανίας).....	40
Διάγραμμα 5: Λόγοι εγκατάστασης ανά περιφέρεια.....	42
Διάγραμμα 6: Συμβολή του τουρισμού στο Α.Ε.Π. (% στο συνολικό Α.Ε.Π.).....	49
Διάγραμμα 7: Ποσοστό του Α.Ε.Π. που καταλαμβάνει ο Τουριστικός και Ταξιδιωτικός Τομέας (2008, 2018).....	50
Διάγραμμα 8: Μετανάστες στην Ελλάδα.....	52
Διάγραμμα 9: Τομείς Παραγωγής.....	64
Διάγραμμα 10: Ποσοστό Αλλοδαπών Ηλικίας άνω των 60 ετών ανά Νομό της Πελοποννήσου.....	82
Διάγραμμα 11: Ποσοστό αλλοδαπών και αλλοδαπών άνω των 60 ετών στο σύνολο του Νομού ανά δήμους (της περιοχής έρευνας).....	84
Διάγραμμα 12: Χωριά στα οποία διαθέτουν ιδιοκτησίες οι ερωτώμενοι.....	85
Διάγραμμα 13: Ποσοστιαία κατανομή εθνικοτήτων των ερωτώμενων.....	87
Διάγραμμα 14: Ποσοστιαία κατανομή ανά κατηγορία απασχόλησης.....	89
Διάγραμμα 15: Ποσοστό κατηγοριών επαγγελματιών των ερωτώμενων πριν τη συνταξιοδότηση.....	89
Διάγραμμα 16: Ποσοστιαία αναλογία μορφωτικού επιπέδου των ερωτώμενων.....	90
Διάγραμμα 17: Ποσοστιαία Κατανομή Ετήσιου Συνολικού Εισοδήματος σε ευρώ.....	91

Διάγραμμα 18: Λόγοι επιλογής της επαρχίας Τριφυλίας.....	92
Διάγραμμα 19: Λόγοι αγοράς ιδιοκτησίας στην περιοχή της Τριφυλίας.....	93
Διάγραμμα 20: Ποσοστιαία κατανομή των ερωτώμενων σύμφωνα με τα έτη εγκατάστασης.....	93
Διάγραμμα 21: Ποσοστιαία κατανομή περιόδου διαμονής στην Τριφυλία.....	94
Διάγραμμα 22: Απόψεις αναφορικά με τις υποδομές περίθαλψης στην περιοχή μελέτης.....	96
Διάγραμμα 23: Απόψεις αναφορικά με τις δημόσιες υπηρεσίες στην περιοχή μελέτης.....	97
Διάγραμμα 24: Απόψεις αναφορικά με τη σχέση με τους αρμόδιους φορείς του Δήμου.....	98
Διάγραμμα 25: Θετικά στοιχεία σύμφωνα με τη γνώμη των ερωτώμενων.....	99
Διάγραμμα 26: Αρνητικά στοιχεία σύμφωνα με τη γνώμη των ερωτώμενων.....	100

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 1: Η περιοχή της Κόστα Ντελ Σολ.....	23
Χάρτης 2: Η περιοχή της Αλικάντε.....	23
Χάρτης 3: Η Περιοχή της Λισαβόνα και της Αλγκάβρε.....	27
Χάρτης 4: Η Γεωγραφική Θέση του Νομού Μεσσηνίας αναφορικά με τον Ελλαδικό Χώρο.....	58
Χάρτης 5: Διοικητική Διαίρεση του Νομού Μεσσηνίας σύμφωνα με το Σχέδιο "Καποδίστριας".....	60
Χάρτης 6: Θέση Δήμου Τριφυλίας στο Νομό Μεσσηνίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου.....	61
Χάρτης 7: Θέση Δήμου Τριφυλίας στο Νομό Μεσσηνίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου.....	69
Χάρτης 8: Περιοχή Μελέτης.....	83
Χάρτης 9: Ποσοστιαία Κατανομή Αλλοδαπών Μεταναστών στην Περιοχή Μελέτης.....	86
Χάρτης 10: Ποσοστιαία Κατανομή Εθνικοτήτων των Αλλοδαπών Μεταναστών στην Περιοχή Μελέτης.....	88

Πρόλογος

Τα άτομα της τρίτης ηλικίας, αποτελούσαν πάντοτε ένα σημαντικό παράγοντα του συνολικού αλλοδαπού τουρισμού. Το έτος 2000, στην Ελλάδα, η συνεισφορά των Ευρωπαίων ατόμων τρίτης ηλικίας στις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών, ήταν σημαντική και αντιπροσώπευε τουλάχιστον το 25% των συνολικών αφίξεων. Μάλιστα όσον αφορά τη συνεισφορά στη διακίνηση του ξένου συναλλάγματος είναι μεγαλύτερη από εκείνη των τουριστών νεότερων ηλικιών διότι δαπανούν περισσότερα χρήματα ενώ ταξιδεύουν και εκτός της συνήθους τουριστικής περιόδου (Κάτσος Γ., 2004). Τα τελευταία χρόνια, μάλιστα έχει δημιουργηθεί μια νέα μορφή τουρισμού, που δεν περιορίζεται στην απλή διαμονή κάποιων ημερών σε τουριστικά καταλύματα αλλά σε ιδιόκτητες κατοικίες και για μεγαλύτερες χρονικές περιόδους δημιουργώντας ένα συνδυασμό τουρισμού και μετανάστευσης.

Η νέα αυτή μορφή αφορά συνήθως εύπορους Βορειοευρωπαίους που ταξιδεύουν συχνά, προνόμιο που συναντάται κατά κύριο λόγο σε άτομα που έχουν συνταξιοδοτηθεί και αναζητούν παραθεριστικές ή ακόμη και μόνιμες κατοικίες σε περιοχές με ήπιο κλίμα, κριτήριο που πληρούν οι μεσογειακές χώρες. Το φαινόμενο αυτό πρωτοξεκίνησαν Βρετανοί αποκτώντας κατοικίες στη νότια Γαλλία και την Ισπανία ενώ τα τελευταία χρόνια έχει επεκταθεί και στην Ελλάδα, στην ηπειρωτική και τη νησιωτική, κυρίως σε περιοχές που έχουν πρόσβαση σε θαλάσσιες ακτές.

Στην ενίσχυση του φαινομένου συνέβαλε η ένταξη των Μεσογειακών χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ιδιαίτερα η συνθήκη του Μάαστριχτ¹, η οποία επέτρεψε στους Ευρωπαίους πολίτες να αγοράζουν ακίνητα εντός αυτής, ενώ πριν το νομικό πλαίσιο απόκτησης ακινήτου σε άλλη χώρα ήταν αποτρεπτικό. Έτσι, λοιπόν πολλοί Βορειοευρωπαίοι παραθεριστές εγκαθίστανται στη Νότια Ευρώπη (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Ν. Γαλλία κ.α.) αποτελώντας μια νέα μορφή μεταναστών, οι οποίοι όμως διαφέρουν κοινωνικά και οικονομικά κατά πολύ από τους μετανάστες παλαιότερων ετών που ως στόχο είχαν την ανεύρεση εργασίας και τη βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου.

Η παρούσα εργασία επιχειρεί πρωτίστως να δώσει μια εικόνα για την ανάπτυξη και εξέλιξη αυτού του φαινομένου, από την εμφάνισή του μέχρι και τη

¹ Η Συνθήκη του Μάαστριχτ, επίσημα γνωστή ως Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, θεωρείται σήμερα ίσως η σημαντικότερη και ιστορικότερη συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ηπείρου. Έλαβε το όνομα της πόλης Μάαστριχτ όταν υπεγράφη εκεί στις 7 Φεβρουαρίου του. Αποτελεί την τρίτη κατά σειρά θεμελιώδη συνθήκη με την οποία ολοκληρώθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση ως σύγχρονος θεσμός.

διαμόρφωσή του έως σήμερα. Στη συνέχεια επιχειρήθηκε να διαπιστωθεί αν το φαινόμενο αυτό, υφίσταται στην ευρύτερη περιοχή της Τριφυλίας του Νομού Μεσσηνίας, και αν ναι, σε ποιο βαθμό είναι ανεπτυγμένο. Τέλος, βασικός στόχος είναι η διερεύνηση των αιτιών, των κριτηρίων αλλά και των παραγόντων που επιδρούν στη λήψη μιας τέτοιας απόφασης από την πλευρά των ηλικιωμένων, καθώς και νεότερων τουριστών όπως αποκαλύφθηκε κατά τη διάρκεια της επιτόπιας έρευνας, ειδικά τα τελευταία χρόνια που έχει ξεκινήσει να τονίζεται η σημασία της Μεσσηνίας και ως τόπου παραθερισμού.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω όσους συνέβαλαν στην ολοκλήρωση της πτυχιακής μου εργασίας. Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον κύριο Απόστολο Παπαδόπουλο, επιβλέποντα καθηγητή της πτυχιακής μου εργασίας, για τη συνεχή καθοδήγηση και υποστήριξή του καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησής της. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τους διάφορους τοπικούς φορείς στην περιοχή της Τριφυλίας, στους οποίους απευθύνθηκα και είχαν όλη την προθυμία να με βοηθήσουν, παρά τη δυσκολία εύρεσης στοιχείων καθώς δεν υπήρχαν πολλά διαθέσιμα αρχεία και κυρίως τον κ. Αθανάσιο Χαντζή, ο οποίος με βοήθησε ουσιαστικά στην πραγματοποίηση και ολοκλήρωση της προσπάθειας συλλογής στοιχείων καθ' όλη τη διάρκεια της παραμονής μου στη Μεσσηνία. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για τη συνεχή στήριξή της.

Περίληψη

Η παρούσα πτυχιακή μελέτη είχε ως ομάδα έρευνας τα άτομα της τρίτης ηλικίας, τα οποία μετά την συνταξιοδότηση αναζητούσαν κατοικία παραθεριστική ή μόνιμη στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στην περιοχή της Τριφυλίας του Νομού Μεσσηνίας. Έκπληξη αποτέλεσε το γεγονός ότι και νεότερες οικογένειες ή ζευγάρια είχαν επιλέξει να επενδύσουν στην περιοχή, διότι ναι μεν διαθέτει ιδιαίτερη φυσική ομορφιά ωστόσο δεν είναι ιδιαίτερα προβεβλημένη τουριστικά.

Η "τουριστική μετανάστευση" αποτελεί φαινόμενο σχετικά πρόσφατο για την Ελλάδα. Οι ιδιότυποι αυτοί "μετανάστες" προέρχονται από τη Βόρεια και τη Δυτική Ευρώπη, οι οποίοι όταν συνταξιοδοτηθούν εγκαταλείπουν τον τόπο καταγωγής τους και μεταναστεύουν Νοτιότερα κυρίως σε μεσογειακές χώρες αναζητώντας πιο ηλιόλουστες περιοχές ώστε να περάσουν τις διακοπές ή και ακόμη να κατοικήσουν μόνιμα. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως η περιοχή της μελέτης αφορά την περιοχή της Τριφυλίας του Νομού Μεσσηνίας και πιο συγκεκριμένα τις περιοχές Ξηρόκαμπος, Ράχες, Στασιό, Άνω Πόλη της Κυπαρισσίας, Άνω Καλό Νερό, Κόνιτσα (τοποθεσία στο χωριό Γλυκορρίζι) και Αγαλιανή. Σκοπός της έρευνας ήταν ο εντοπισμός των ηλικιωμένων μεταναστών στη συγκεκριμένη περιοχή, η καταγραφή και ανάλυση της κοινωνικής, μορφωτικής και οικονομικής τους κατάστασης, των συνηθειών τους, των λόγων που επέλεξαν την συγκεκριμένη περιοχή και τις αλλαγές ή μη που επέφερε αυτή η μετακίνηση στη ζωή τους.

Στο θεωρητικό μέρος, γίνεται μία αναφορά στο φαινόμενο αυτό όσον αφορά τον Ευρωπαϊκό χώρο. Στην έρευνα πεδίου παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που προέκυψαν κατά την επιτόπια έρευνα που διεξήχθη στην ευρύτερη περιοχή της Τριφυλίας, όπου έχουν εγκατασταθεί αλλοδαποί, κατά την περίοδο από τον Ιούλιο του 2009 έως και τον Σεπτέμβριο του 2009 περίπου. Χρησιμοποιώντας τα δεδομένα από την έρευνα, που διενεργήθηκε με τη χρήση ερωτηματολογίου (συμπληρώθηκαν 59 ερωτηματολόγια) και από αρκετές συνεντεύξεις και συζητήσεις με εμπλεκόμενα άτομα και φορείς, αποτυπώνονται οι συνθήκες καθώς και τα προβλήματα της διαμονής τους, αλλά και οι ελλείψεις αρχείων και στοιχείων όσον αφορά αυτή τη μερίδα κατοίκων.

Abstract

The present study has as a research group people, belonging to the third age, whoever afterwards the retirement they were searching for seasonal or permanent residence in Greece and concretely in the region of Trifylia of prefecture Messinia. It was really surprising, to discover that not only elder people had choose this region to acquire their own resident but young couples as well, especially because this region, is not a typical touristic destination.

Immigration tourism constitutes phenomenon relatively recent for Greece. These peculiar immigrants derive from Northern and Western Europe, whose when they retire abandon their place of origin and they migrate to Southern, mainly in Mediterranean countries, seeking more sunny regions to pass their vacations or to live permanently. As it was mentioned previously the region of study concerns the region of Trifylia of prefecture Messinia and more specifically in the regions of Xirokampos, Raxes, Stasio, Ano Poli Kyparissias, Glykorizi - Konitsa, Ano Kalo Nero, and Agaliani.

Aim of this research was the localization of old immigrants in the particular region, the recording and analysis their social, educative and economic situation, their habits, the reasons that selected the particular region and the changes or not that involved this locomotion in their life.

In the theoretical part, becomes a report in this phenomenon with regard to the European space. In the field research are presented the results from the research that took place in the region of Trifylia in the period July 2009 up to September 2009, where foreign sitizens have moved into.

Using the data from the research where it was held with the use of questionnaire (were supplemented 59 questionnaires) and from enough interviews with involved individuals and institutions, are showing the conditions of their settlement in the region and the problems or the benefits they have as well.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία στοχεύει στη διερεύνηση της έκτασης που λαμβάνει στην Ελλάδα, και κυρίως στην περιοχή της Τριφυλίας, το φαινόμενο της μετανάστευσης αλλοδαπών τουριστών, κατά κύριο λόγο ηλικιωμένων συνταξιούχων (άνω των 50 ετών), από αναπτυγμένες οικονομικά χώρες, οι οποίοι διαθέτουν ιδιόκτητες κατοικίες και διαμένουν σε αυτές μόνιμα ή ορισμένο χρονικό διάστημα. Παράλληλα, η έρευνα στοχεύει στην εξέταση των λόγων και των κριτηρίων που οδήγησαν στην απόφαση αυτή, οι παράγοντες της ζωής των αλλοδαπών συνταξιούχων που επηρεάζονται από αυτή την αλλαγή (είτε θετικά είτε αρνητικά) καθώς και κατά πόσο η ίδια η αλλαγή, οφείλετε στη βελτίωση υποδομών και παροχών, που προσφέρει ο τόπος εγκατάστασης. Πρωτίστως, όμως θα πρέπει να διευκρινιστούν οι έννοιες τουρισμός και μετανάστευση, οι οποίες αφορούν το συγκεκριμένο φαινόμενο μετακίνησης ξένων πληθυσμών.

Πιο συγκεκριμένα, λοιπόν ο τουρισμός ορίζεται, πλέον ως «*η πρόσκαιρη μετακίνηση ανθρώπων από τον τόπο μόνιμης διαμονής τους σε έναν άλλον εκτός αυτού με αποκλειστικό σκοπό την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών τους, που όμως δεν σχετίζονται πάντοτε με ξεκούραση και αναψυχή, καθώς και η οργανωμένη προσπάθεια για προσέλκυση, υποδοχή και καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση αυτών των ανθρώπων*» (Ηγουμενάκης, Κραβαρίτης, Λύτρας, 1998, σ. 81). Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, μετανάστες ορίζονται ως οι άνθρωποι εκείνοι που κατοικούν σε άλλη χώρα από αυτή που γεννήθηκαν και οι λόγοι μετακίνησής τους εξαρτώνται από τις συνθήκες που επικρατούν κάθε δεδομένη χρονική περίοδο και στους τόπους διαμονής και στους τόπους αποδημίας ενώ μπορεί να έχει προσωρινό ή μόνιμο χαρακτήρα, να πραγματοποιείται σε χώρες της ίδιας ηπείρου ή σε χώρες διαφορετικών ηπείρων.

Η συγκεκριμένη κατηγορία μεταναστών ναι μεν συμβάλλουν στην ανάπτυξη του τουρισμού καθώς πραγματοποιείται εισροή ξένου κεφαλαίου στη χώρα, ενισχύοντας την τοπική οικονομία, αλλά δεν ανήκουν στην κλασσική μερίδα τουριστών καθώς το χαρακτηριστικό που τους διαφοροποιεί είναι ότι διαθέτουν ιδιόκτητη κατοικία, σε χώρα διαφορετική από τον τόπο καταγωγής τους, στην οποία εγκαθίστανται για κάποιο χρονικό διάστημα ή και σε κάποιες περιπτώσεις μόνιμα. Άμεσα εμπλεκόμενοι είναι οι κρατικοί μηχανισμοί της κάθε χώρας, η τοπική αυτοδιοίκηση στα όρια της οποίας εγκαθίστανται και διαμένουν περιστασιακά οι

μετανάστες, οι υγειονομικές υπηρεσίες, καθώς επίσης και οι υπηρεσίες παροχής υπηρεσιών (όπως νερού, ρεύματος, κ.λπ.). Η εργασία εξετάζει τον αριθμό των μεταναστών στη συγκεκριμένη περιοχή, τις χωρικές τους συγκεντρώσεις και τον τρόπο ένταξής τους στην τοπική κοινωνία για την περίοδο που διαμένουν σε αυτή.

Το αντικείμενο της μελέτης πρόκειται ουσιαστικά για το φαινόμενο που είναι γνωστό με τον Αγγλικό όρο *"International Retirement Migration"* (IRM), δηλαδή "Διεθνής Μετανάστευση κατά τη Συνταξιοδότηση". Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, θεωρείται ότι είναι μία από τις οικιστικές στρατηγικές όπου τείνουν να υιοθετήσουν άτομα της τρίτης ηλικίας, όταν εγκαταλείπουν την αγορά εργασίας και οι ιδιωτικές, κοινωνικές και οικογενειακές συνθήκες αλλάζουν γι' αυτούς. Όλες οι παραπάνω πτυχές εξαρτώνται από την αύξηση - τις τελευταίες δεκαετίες - του προσδόκιμου ζωής, οι στατιστικές μάλιστα καταδεικνύουν μια ραγδαία αύξηση του ηλικιωμένου πληθυσμού ενώ σύμφωνα με τα δεδομένα που υπήρχαν τα τελευταία χρόνια κατά τη συνταξιοδότηση, οι ηλικιωμένοι απολάμβαναν μια σχετικά καλή οικονομική κατάσταση.

Στο πλαίσιο της Ευρώπης, το εν λόγω φαινόμενο εκδηλώθηκε στην Ισπανία, πριν από τριάντα χρόνια ενώ ακολούθησαν η Νότια Γαλλία, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Μάλτα και πιο πρόσφατα η Τουρκία, η Κύπρος και η Ελλάδα. Σε αυτές τις χώρες δημιουργήθηκαν μόνιμοι οικισμοί για ξένους, κυρίως συνταξιούχους αλλά και εργαζόμενους από τη Βόρεια Ευρώπη. Περιοχές της Νότιας Ευρώπης συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας ελκύουν αυξανόμενα ποσοστά μεταναστών από την υπόλοιπη Ευρώπη κάθε χρόνο. Χαρακτηριστικό είναι μάλιστα το γεγονός ότι πλέον οι αλλοδαποί τουρίστες δεν επιλέγουν να εγκατασταθούν μόνο στους συνήθεις αναπτυγμένους τουριστικούς προορισμούς της Ελλάδας, όπως είναι πολλά από τα νησιά αλλά και σε λιγότερο δημοφιλείς, όπως η περιοχή που μελετάται στην εργασία, η οποία όμως έχει ξεκινήσει να ενισχύεται τουριστικά καθώς τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια γενικότερη προβολή της Μεσσηνίας ως τουριστικού προορισμού.

Η εργασία βασίζεται στη διεξαγωγή έρευνας ώστε να αντληθούν επιστημονικά συμπεράσματα σχετικά με το φαινόμενο που πραγματεύεται. Για τη διεξαγωγή της επιστημονικής αυτής έρευνας είναι απαραίτητος ο χωρικός προσδιορισμός του προβλήματος. Το φαινόμενο θα εξεταστεί στη Μεσσηνία και συγκεκριμένα στην περιοχή της Τριφυλίας, με γνωστότερη κωμόπολη την Κυπαρισσία, η οποία εμφανίζει σημαντική τουριστική δραστηριότητα έναντι των

μικρότερων χωριών γύρω από αυτή. Αρχικά επιλέχθηκε η Μεσσηνία γιατί, ενώ όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως δεν αποτελεί από τους παραδοσιακούς τουριστικούς προορισμούς της Ελλάδας, τα τελευταία χρόνια πραγματοποιείται μια σημαντική προσπάθεια προβολής της και δημιουργήθηκε η επιθυμία να εξακριβωθεί εάν έχει αναπτυχθεί σε κάποια περιοχή της Μεσσηνίας, αυτή η ιδιότυπη μορφή τουρισμού. Η περιοχή της Τριφυλίας επιλέχθηκε γιατί διαθέτει ένα συνδυασμό βουνού και θάλασσας, χαρακτηριστικών που προτιμούν ιδιαίτερα πολίτες από τη Βόρεια, τη Δυτική και την Κεντρική Ευρώπη. Μάλιστα ένας άλλος λόγος που επιλέχθηκε η συγκεκριμένη περιοχή είναι το ενδιαφέρον που προκάλεσαν οι μαρτυρίες ντόπιων σχετικά με τις περιοχές που επέλεξαν να εγκατασταθούν οι αλλοδαποί. Σε κάποιες περιπτώσεις όπως διαπιστώθηκε ήταν εξαιρετικά δυσπρόσιτες ή σε άλλες περιπτώσεις ήταν εντός του οικισμού του χωριού αλλά η κατοικία ήταν κάπως πιο απομακρυσμένη σε σχέση με τις υπόλοιπες και θεωρήθηκε σκόπιμο να μελετηθεί ο λόγος επιλογής τους.

Οι συνέπειες από την παρουσία των ηλικιωμένων μεταναστών στις περιοχές αυτές της Ελλάδας, μπορεί να είναι κοινωνικές, οικονομικές αλλά παράλληλα και περιβαλλοντικές. Σε ορισμένες περιπτώσεις η έντονη παρουσία μεγάλου βαθμού ηλικιωμένων μεταναστών μπορεί να αποτελέσει πρόβλημα, ειδικότερα εάν δεν υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές και υπηρεσίες για την υποστήριξή τους. Σπουδαίας σημασίας είναι να αναδειχθούν, εάν υπάρχουν, οι θετικές συνέπειες που επιφέρει η μετακίνηση αυτών των ανθρώπων, όχι μόνο για τους ίδιους αλλά και για την τοπική κοινωνία. Στην παρούσα έρευνα αφού πραγματοποιηθεί η παρουσία του φαινομένου θα εξεταστούν οι λόγοι και τα κριτήρια που οδήγησαν τα άτομα στην απόφαση της μετακίνησής τους σε άλλο τόπο διαμονής, εκτός της χώρας καταγωγής τους, για ορισμένο χρονικό διάστημα ή για μόνιμη εγκατάσταση.

Αρχικά, για την έναρξη της εργασίας, εξακριβώθηκε, ύστερα από επίσκεψη στην περιοχή στα μέσα Μαΐου του 2009, η ύπαρξη κατοικιών, που ανήκουν σε αλλοδαπούς και μάλιστα σε ικανό αριθμό ώστε να δικαιολογείται και η αξία της έρευνας. Την περίοδο εκείνη πραγματοποιήθηκαν κάποιες συναντήσεις με κατοίκους και τοπικούς φορείς που γνώριζαν το φαινόμενο ώστε να εκθέσουν τις απόψεις τους και να διαπιστωθεί εάν όντως υπάρχει σημαντικός αριθμός αλλοδαπών στην περιοχή, που να ικανοποιεί τα κριτήρια της μελέτης. Στη συνέχεια εντοπίστηκαν οι περιοχές που εμφανίζεται η μεγαλύτερη συγκέντρωση τέτοιων κατοικιών και σε αυτό

συνέβαλαν σημαντικά οι τοπικοί φορείς. Κατά τον εντοπισμό τους ανέκλυαν σημαντικά προβλήματα καθώς δεν υπήρχαν επίσημα καταγεγραμμένα στοιχεία και ο μόνος τρόπος επικοινωνίας με τα άτομα ήταν η προσωπική επίσκεψη στις περιοχές που διέμεναν. Στις περιπτώσεις που έδειχναν δυσπιστία σημαντικό ρόλο για την αλλαγή της στάσης τους διαδραμάτισαν οι πρόεδροι των τοπικών συμβουλίων, οι ντόπιοι, οι οποίοι τους γνώριζαν προσωπικά αλλά και άτομα που είχαν ήδη συμμετάσχει στην έρευνα (μάλιστα κάποιοι εξ' αυτών συνέστησαν και άλλους συμπατριώτες τους).

Τέλος, όταν εντοπίζονταν οι αλλοδαποί ιδιοκτήτες τους μοιράζονταν τα ερωτηματολόγια (σε περιπτώσεις που δεν διέθεταν χρόνο κανονιζόταν η επίσκεψη για κάποια άλλη μέρα ώστε να συμπληρώσουν τη φόρμα των ερωτηματολογίων, δεν προτιμήθηκε να τους δίνονται τα ερωτηματολόγια γιατί δεν ήταν εύκολο να ξαναεντοπιστούν καθώς είχαν τις προσωπικές τους ασχολίες) ώστε να απαντήσουν στις ερωτήσεις και να καταγραφούν τα προσωπικά τους στοιχεία, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και η άποψή τους σχετικά με αυτή τους την απόφαση. Πιο συγκεκριμένα στόχος τη έρευνας είναι να καταγραφούν οι συνήθειές τους, ο τρόπος και η ποιότητα ζωής τους καθώς και οι λόγοι που τους οδήγησαν στην αγορά κατοικίας σε μια περιοχή που έχει μεγάλη έκταση και συνδυάζει αρκετά αντιφατικά στοιχεία (για παράδειγμα σε άλλες περιπτώσεις οι κατοικίες βρίσκονταν πολύ κοντά στη θάλασσα ενώ σε άλλες ήταν αρκετά μακριά αλλά στους ιδιοκτήτες αρκούσε η δυνατότητα να έχουν τη θέα της από το μπαλκόνι τους). Τα συμπεράσματα της έρευνας παρατίθενται στο τέλος της μελέτης. Επίσης τα δεδομένα που προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια, επεξεργάστηκαν με τη χρήση του "SPSS" και τα συμπεράσματα παρουσιάζονται μέσω γραφικών απεικονίσεων και χαρτών.

Το 2^ο Κεφάλαιο, περιλαμβάνει τη θεωρητική προσέγγιση που αναφέρεται γενικά στα χαρακτηριστικά του υπό μελέτη φαινομένου, κυρίως στην ευρύτερη περιοχή της Νότιας Ευρώπης ενώ παρατίθενται συγκεκριμένα παραδείγματα για τις χώρες, οι οποίες υπήρξαν πρωτοπόρες στις παροχές του τουριστικού τομέα αλλά και σε χώρες της Μεσογείου που έχουν άμεση επίδραση στην Ελλάδα, όπως η Τουρκία και η Κύπρος. Το 3^ο Κεφάλαιο αναφέρεται στην περίπτωση της Ελλάδας, σχετικά με τη μετανάστευση, τον τουρισμό, τους ηλικιωμένους μετανάστες καθώς και με την παραθεριστική κατοικία.

Στο 4^ο Κεφάλαιο, αρχικά σκιαγραφείται το προφίλ της περιοχής μελέτης. Αναφέρονται δημογραφικά στοιχεία, στοιχεία για απασχόληση, ανεργία, εκπαίδευση και παραγωγικούς τομείς για το Νομό Μεσσηνίας αλλά και γενικές πληροφορίες για την περιοχή της Τριφυλίας.

Το 5^ο Κεφάλαιο, αποτελεί το κύριο τμήμα της μελέτης, και περιλαμβάνει την ανάλυση των πρωτογενών εμπειρικών στοιχείων που καταγράφηκαν έπειτα από την έρευνα πεδίου. Περιγράφετε η μεθοδολογία και το ερωτηματολόγιο αναλυτικά, ενώ παρατίθενται με τη χρήση διαγραμμάτων και χαρτών, τα αποτελέσματα της επεξεργασίας του πληθυσμού του δείγματός, που χρησιμοποιήθηκε. Επίσης, πραγματοποιείται η παράθεση των συμπερασμάτων καταλήγοντας σε γενικότερες διαπιστώσεις σύμφωνα με την ανάλυση που προηγήθηκε στα επιμέρους κεφάλαια.

Τέλος στο 6^ο και τελευταίο Κεφάλαιο πραγματοποιείται μια σύνοψη των όσων ειπώθηκαν στην εργασία και αναφέρονται τα κυριότερα συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: Η ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

2.1 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Η έρευνα της εργασίας έχει ως κυρίαρχο αντικείμενο μελέτης μια ειδική κατηγορία μεταναστών, η οποία έχει κάνει έντονη την παρουσία της στην Ευρώπη τα τελευταία χρόνια. Η ειδική αυτή κατηγορία αφορά στους συνταξιούχους (άνω των 50 ετών) κυρίως μετανάστες, οι οποίοι εγκαθίστανται μόνιμα ή περιστασιακά σε μια περιοχή. Η δημογραφική διαδικασία γήρανσης, είναι ένα γεγονός σε όλες τις βιομηχανικές χώρες μάλιστα έχει παρατηρηθεί ότι σχεδόν κάθε τρία χρόνια, το προσδόκιμο ζωής αυξάνεται κατά ένα έτος. Έτσι και στην Ευρωπαϊκή κοινότητα, η γενική πτώση της γεννητικότητας συνοδευόμενη από την ταυτόχρονη αύξηση του προσδόκιμου ζωής, σημαίνει ότι η ηλικιακή διάρθρωση υφίσταται αλλαγές με σημαντικές αυξήσεις στον αριθμό των ατόμων ηλικίας 65 και άνω και 80 και άνω, γεγονός που αποτελεί πρόβλεψη για τα επόμενα τριάντα χρόνια.

Στη συγκεκριμένη έρευνα, με τον όρο ηλικιωμένοι μετανάστες εννοούμε μόνο την ειδική κατηγορία μεταναστών που έχουν άμεση σχέση με τον τουρισμό – κυρίως όσον αφορά τον αρχικό σκοπό μετακίνησής τους – αλλά δεν θεωρούνται τουρίστες αφού εγκαθίστανται σε κάποια περιοχή για ορισμένο διάστημα σε ιδιόκτητη κατοικία, ενώ συνηθέστερα, δεν έχουν ως σκοπό για τη μετεγκατάστασή τους την εργασία. Η ύπαρξη βέβαια των μεταναστών αυτών, στις χώρες υποδοχής προϋποθέτει συνήθως, έστω μία προηγούμενη επίσκεψη και διαμονή τους σε αυτές, ως τουρίστες. Μάλιστα τονίζεται συχνά ο συσχετισμός μεταξύ του τουρισμού και της μετανάστευσης μετά τη συνταξιοδότηση. Σε αρκετές περιπτώσεις η προσωρινή κινητικότητα προς μια περιοχή μπορεί να οδηγήσει στην αγορά δεύτερης κατοικίας καθώς και στη μεταγενέστερη μόνιμη μετανάστευση (Ο' Reilly, 2003).

Οι περισσότεροι από αυτούς είναι παραθεριστές, που προέρχονται κυρίως από την Βόρεια Ευρώπη. Οι περιοχές που προσελκύουν τα μεγάλα ευρωπαϊκά τουριστικά και μεταναστευτικά ρεύματα είναι οι μεσογειακές ακτές της Ισπανίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας, της Ελλάδας και η ατλαντική ακτή της Πορτογαλίας (Lozato-Giotart 1993, pp. 9-11).

Το φαινόμενο αυτής της μετανάστευσης πρωτοεμφανίστηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής με τη δημιουργία γύρω στο 1954 της πρώτης "κοινότητας

συνταξιούχων”, που παρείχαν σε άτομα άνω των 55 ετών μια σειρά από παροχές ώστε να εξασφαλίσουν την καλύτερη δυνατή διαμονή τους σε περιοχές με ηπιότερο κλίμα, σε σχέση με αυτό των περιοχών στις οποίες κατοικούσαν. Οι “κοινότητες των συνταξιούχων” έχουν πλέον παγιώσει τη θέση τους στο κοινωνικό σύστημα των Η.Π.Α. ενώ έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη ενός ολόκληρου συστήματος γύρω από αυτές ώστε να ικανοποιούνται οι κάθε είδους ειδικές ανάγκες των κατοίκων της, όπως η δημιουργία οίκων ευγηρίας και άλλων εγκαταστάσεων μακροχρόνιας φροντίδας. Στην Ευρώπη, το συγκεκριμένο φαινόμενο επεκτάθηκε κυρίως κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1990 και κατά το 2000 είχε γίνει ήδη μια πραγματικότητα της αγοράς κατοικίας όχι όμως με τη μορφή που εμφανίστηκε στις Η.Π.Α. αλλά προσαρμοσμένη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των Ευρωπαίων ενώ η μετακίνηση αυτή, κυρίως των συνταξιούχων, συνέβαλε στην κοινωνική και δημογραφική αλλαγή του χάρτη της Ευρώπης.

Στη Δυτική Ευρώπη αυτή η παγκόσμια τάση μετανάστευσης των συνταξιούχων, προς χώρες του Νότου, ξεκίνησε να αποτελεί σημαντικό φαινόμενο τη δεκαετία του 1960 και οφειλόταν κυρίως σε τέσσερις παράγοντες. Η αύξηση της μακροβιότητας και παράλληλα η αύξηση των ποσοστών των ατόμων που συνταξιοδοτούνταν πρόωρα επεκτείνουν τη διάρκεια της σύνταξης γεγονός που ευνοήσε την ανάπτυξη του ανωτέρω φαινομένου. Ακόμη στο γεγονός αυτό συνέβαλλε η αύξηση του αριθμού των ατόμων που διέθεταν επαρκείς πόρους ώστε να έχουν τη δυνατότητα να διαθέσουν ένα μέρος της σύνταξής τους για την απόκτηση οικίας σε κάποια άλλη χώρα, της προτίμησής τους. Ο τέταρτος παράγοντας αφορά την αλλαγή στο μοντέλο του τρόπου ζωής, που παρέχει τη δυνατότητα απόκτησης γνώσης για μια περιοχή μέσω της διαμονής σε διάφορους προορισμούς του εξωτερικού και συμβάλλει στην ευκολότερη λήψη μιας απόφασης σχετικά με την απόκτηση οικίας εκτός της χώρας καταγωγής τους. (Casado-Díaz, 2006).

Η συγγραφέας Ο’ Reilly (2000) προβάλλει μια τυπολογία για αυτή την κατηγορία μεταναστών, η οποία βασίζεται στην έννοια της δέσμευσης και του προσανατολισμού σε σχέση με τη χώρα προέλευσης και υποδοχής, συμπεριλαμβανομένης της κατανομής του χρόνου μεταξύ αυτών. Οι πέντε κατηγορίες είναι:

- εκπατριζόμενοι (μόνιμοι, εντοπίζονται με τη χώρα υποδοχής),

- κάτοικοι (σε όρους προσανατολισμού και του νομικού καθεστώτος, αλλά εποχικά επισκέπτονται τη χώρα προέλευσης για 2-5 μήνες),
- εποχικοί επισκέπτες (προσανατολισμένοι προς τη χώρα προέλευσης, και περνούν 2-6 μήνες στον προορισμό κάθε χρόνο),
- επιστρέφοντες (συνήθως ιδιοκτήτες δεύτερης κατοικίας, οι οποίοι επισκέπτονται τον προορισμό ακανόνιστα) και
- τουρίστες (ταυτίζουν την περιοχή με τον προορισμό διακοπών). (King R. – Warnes T. – Williams A., 2000, pp. 111).

Ο τρόπος που επιλέγεται η χώρα προορισμού βασίζεται σε κάποιον ή σε συνδυασμό κάποιων από τους λόγους που παρατίθενται ακολούθως:

- το κλίμα και άλλες απόψεις του φυσικού περιβάλλοντος, όπως το τοπίο και ο καθαρός αέρας,
- ο ρυθμός της ζωής, η χαλάρωση, οι ευκαιρίες για golf, ιστιοπλοΐα και άθληση γενικότερα κ.α.
- τα χαμηλά έξοδα (σπιτιού, φαγητού, θέρμανσης) και οι φόροι, συγκρινόμενα με τα έξοδα στη χώρα τους,
- τα κοινωνικά πλεονεκτήματα (όπως η παρουσία πλήθους ανθρώπων από την δική τους κοινωνία, πολλών φίλων, η καλή κοινωνική ζωή, ευκαιρία των συγγενών τους για επίσκεψη στο νέο τόπο, ο φιλικός τοπικός πληθυσμός),
- ο θαυμασμός για τη χώρα προορισμού, η κουλτούρα, το χαμηλό ποσοστό εγκληματικότητας.
- οικογενειακοί δεσμοί, όπως η σύναψη γάμου με κάποιο πρόσωπο που ανήκει στην τοπική κοινωνία.
- πρακτικοί λόγοι, όπως το γεγονός ότι στην περιοχή είναι διαδεδομένη η μητρική τους γλώσσα και είναι πιο εύκολη η επικοινωνία.
- η γνωριμία λόγω ανάπτυξης επαγγελματικής δραστηριότητας στην περιοχή πριν την συνταξιοδότηση. (King R. – Warnes T. – Williams A., 2000, pp. 93-94).

Σύμφωνα με τις στατιστικές, οι χώρες που βρίσκονται πρώτες στις προτιμήσεις - επειδή τα ακίνητα έχουν λογικές τιμές και οι ιατρικές υπηρεσίες είναι υψηλού επιπέδου - βρίσκονται στην Ασία και στην Καραϊβική, στην Κεντρική και στη Νότια Αμερική, στη Βόρεια Αφρική και στην Ωκεανία. Οι Βρετανοί ήταν οι πρώτοι που εμφάνισαν αυτή την τάση απόκτησης κατοικίας εκτός της χώρας τους μετά τη συνταξιοδότηση, επιλέγοντας κυρίως την Ιταλία, τη Γαλλία και την Ισπανία, λόγω γειτνίασης με τη Βρετανία ή τις Η.Π.Α. και την Αυστραλία, λόγω γλώσσας.

Παρά το γεγονός ότι σε πολλές χώρες υπάρχουν αξιόλογες υποδομές για τους συνταξιούχους μετανάστες οι Βορειοευρωπαίοι κατά πλειοψηφία επιλέγουν τη Νότια Ευρώπη και αυτό οφείλεται κυρίως στους παρακάτω λόγους:

1. Οι φθηνότερες τιμές των κατοικιών και το χαμηλότερο κόστος διαβίωσης (φθηνότερο φαγητό, ποτό, εστιατόρια κ.α.) και θέρμανσης, αποτελούν την οικονομική λογική για την μετεγκατάσταση στα νότια. Επιπλέον, ορισμένες νότιες περιοχές μπορεί να είναι περισσότερο επωφελείς από την άποψη των δημοσιονομικών και φορολογικών πολιτικών.
2. Η ευκαιρία να ζήσουν σε ένα θερμότερο κλίμα έχει προφανή έφεση σε πολλούς που επιθυμούν να ξεφύγουν (μόνιμα ή προσωρινά) από τις ψυχρότερες βόρειες περιοχές της Ευρώπης.
3. Υποστηρίζεται ότι ορισμένες μετακινήσεις ηλικιωμένων χαρακτηρίζονται από αναζήτηση για το τοπίο, τους πολιτισμούς και τρόπους ζωής που ταιριάζουν σε ένα είδος μύθου εξιδανικευμένης μεσαίας τάξης.
4. Άλλοι παράγοντες όπως οι προηγούμενες επισκέψεις διακοπών και ορισμένες προηγούμενες επαγγελματικές επισκέψεις, ή αλλιώς η οικειότητα με την περιοχή, έχουν επίσης αναφερθεί ως επιρροή στις αποφάσεις για την μετεγκατάσταση διεθνώς, μετά τη συνταξιοδότηση. (King R. – Warnes T. – Williams A., 2000, pp. 32-33).

Ο διεθνής τουρισμός επηρεάζει τη μετανάστευση αυτής της κατηγορίας ανθρώπων με δύο κυρίως τρόπους. Ο πρώτος αφορά την ενημέρωση που παρέχει στα άτομα αυτά, ώστε να μουν στη διαδικασία αναζήτησης ιδιοκτησίας και να αναπτύξουν οικειότητα με διάφορα μέρη μένοντας για ορισμένο χρονικό διάστημα στο εξωτερικό. Ο άλλος τρόπος αφορά την αλληλεπίδραση του τουρισμού και της μετανάστευσης μετά τη συνταξιοδότηση, που συμβάλλει θετικά στο να αναπτυχθεί ή να βελτιωθεί ένα τουριστικό θέρετρο ή συγκρότημα κατοικιών (resort). Οι τουριστικοί προορισμοί είναι γενικότερα ελκυστικοί, σε αυτούς που σκοπεύουν να μετεγκατασταθούν όταν συνταξιοδοτηθούν (King R. – Warnes T. – Williams A., 2000, pp. 33). Ωστόσο η πάροδος των ετών δημιουργεί πρόσθετα προβλήματα σε αυτή την κατηγορία μεταναστών, οπότε βασικός παράγοντας για το αν θα παραμείνουν εφόρου ζωής στον νέο τόπο εγκαταστάσεις τους και δεν θα επιστέψουν

στον τόπο καταγωγής τους είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με το αν υπάρχει η κατάλληλη υγειονομική περίθαλψη και οι υποδομές που χρειάζονται, αν δεν πληρούνται αυτές οι προϋποθέσεις είναι πολύ πιθανό οι μετανάστες αυτή να επιστρέψουν στη χώρα τους.

Μπορεί πριν κάποιες δεκαετίες η μετακίνηση του γηραιότερου πληθυσμού σε μια νέα μορφή μετανάστευσης να φάνταζε αδύνατη στη σύγχρονη, όμως εποχή αποτελεί ένα σύνθηρες φαινόμενο. Σε αυτό το γεγονός συνέβαλλε σημαντικά η βελτίωση του οικονομικού επιπέδου αυτών των ανθρώπων αλλά οι δημιουργία μιας αίσθησης παγκοσμιοποίησης στα πλαίσια της Ευρώπης αλλά και οι νέες ανάγκες που δημιουργούνται με τη συνεχή γήρανση του πληθυσμού.

2.2 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Τα τελευταία χρόνια υποστηρίζεται ότι διάφορες σημαντικές αλλαγές έχουν εμφανιστεί στη Δυτικοευρωπαϊκή κοινωνία που διαφοροποιούν τους τρόπους με τους οποίους αντιμετωπίζεται πλέον η τρίτη ηλικία και η συνταξιοδότηση. Η βελτίωση των εισοδημάτων, οι αυξανόμενες εκπαιδευτικές ευκαιρίες, και οι αλλαγές στην επαγγελματική δομή (παραδείγματος χάριν, ο αυξανόμενος αριθμός των επιστημόνων και των τεχνικών σε αντίθεση με τη μείωση των εργασιών που βασίζονται στη χειρωνακτική εργασία), έχουν συνδυαστεί επηρεάζοντας τις προσδοκίες και τις διαθέσιμες επιλογές των ανθρώπων για την περίοδο της συνταξιοδότησής τους. (Moro D., 2006, σελ. 2).

Βέβαια δεν ισχυρίζεται κανείς ότι μια τέτοια θετική εμπειρία είναι καθολική για όλους, η τρίτη ηλικία για μερικούς χαρακτηρίζεται ακόμα από την ένδεια, την έλλειψη ευκαιριών και την εξασθένιση λόγω της φυσικής κατάπτωσης του οργανισμού. Ωστόσο οι μακροχρόνιες διακοπές, η εμπειρία των υπερπόντιων ταξιδιών και η δυνατότητα μιας περιόδου πρόωρης συνταξιοδότησης αποτελούν όλο και εντονότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα στη ζωή πολλών ανθρώπων, στην Ευρώπη, τις τελευταίες δεκαετίες (Moro D., 2006, σελ. 4).

Όταν συζητάτε το ζήτημα σχετικά με τη διεθνή μετανάστευση των συνταξιούχων ένα μεγάλο μέρος της καθιερωμένης φιλολογίας έχει εστιάσει στις μεταναστευτικές κυκλοφορίες των Βρετανών συνταξιούχων που μετακινούνται προς τις θερμότερες περιοχές της Νότιας Ευρώπης μετά τη συνταξιοδότησή τους (Moro

D., 2006, σελ. 4). Η έλλειψη συνεπών και αξιόπιστων στατιστικών στοιχείων σχετικά με αυτό το φαινόμενο έχει ευρέως σχολιαστεί ενώ θεωρείται ότι οι επίσημοι αριθμοί πληθυσμών δεν αποδεικνύουν την αληθινή έκταση της μεταναστευτικής μετακίνησης των υπηκόων της Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) μετά τη συνταξιοδότηση. Παρ' ότι οι εκτιμήσεις ποικίλλουν φαίνεται ότι η διεθνής μετανάστευση των συνταξιούχων γίνεται όλο και περισσότερο σημαντική πτυχή της μεταναστευτικής μετακίνησης εντός της Ε.Ε..

Οι στατιστικές πρακτικές των διαφόρων ευρωπαϊκών χωρών διαφέρουν μεταξύ τους με αποτέλεσμα και τα δεδομένα να μην είναι συγκρίσιμα. Οι πιο συχνές από τις δυσκολίες που πιθανό να παρουσιάζονται είναι: οι διαφορετικοί ορισμοί των μεταναστών ανά εθνικότητα, η ιδιότητα του πολίτη, ο τόπος γεννήσεως και ο τόπος της τελευταίας διαμονής, καθώς και η έλλειψη ενός προτύπου ταξινόμησης των μόνιμων, ημι-μόνιμων και εποχιακών μεταναστών και η διαφοροποίηση από τους εσωτερικούς τουρίστες.

Η αρχή του φαινομένου, όπως έχει ήδη αναφερθεί πραγματοποιήθηκε από τους Αμερικανούς και τους Βρετανούς ενώ ακολούθησαν και οι Γερμανοί συνταξιούχοι, οι οποίοι μέχρι πρότινος επέλεγαν κυρίως την Ισπανία, αλλά σήμερα κατευθύνονται μετά τη σύνταξη ως και την Τουρκία ή και μακρύτερα. Η επιλογή όλο και περισσότερο νέων προορισμών οφείλεται στις φθηνότερες τιμές που προσφέρουν. Σύμφωνα με έρευνα του τραπεζικού ομίλου "Alliance & Leicester International" και του "Centre for Future Study", ως το 2012 ένας στους οκτώ Βρετανούς άνω των 50 ετών θα έχει εγκατασταθεί στο εξωτερικό (σχεδόν 2,3 εκατομμύρια). Το 2020 ο αριθμός τους θα αυξηθεί σε έναν στους πέντε. Το Εθνικό Στατιστικό Κέντρο της Βρετανίας υπολογίζει ότι οι "μετανάστες" άνω των 60 ετών θα φθάσουν σύντομα τα δέκα εκατομμύρια. Επιπλέον, ο αριθμός των Γερμανών συνταξιούχων που μετακόμισαν στο εξωτερικό - αλλά συχνά διατηρούν και ένα σπίτι στη Γερμανία - φθάνει το μισό εκατομμύριο με αυξητικές τάσεις.

Για την εξυπηρέτησή τους έχουν δημιουργηθεί νέες υπηρεσίες, όπως Γερμανοί δικηγόροι ή γιατροί που μεταφέρονται ή ανοίγουν παράρτημα στις χώρες υποδοχής των Γερμανών συνταξιούχων. Γενικότερα, οι αριθμοί αυτοί και οι προβλέψεις για την αύξησή τους έχουν ενθαρρύνει τη δημιουργία υπηρεσιών και επιχειρήσεων για την εξυπηρέτηση των ανθρώπων τρίτης ηλικίας που ζουν ή

επιθυμούν να ζήσουν στο εξωτερικό, όπως μεσιτικών γραφείων ειδικευμένων στις χώρες προτίμησής τους (Εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, Αυγούστου 2005).

Εντός της Ευρώπης λοιπόν, μετακινούνται συνήθως αυτοί που προέρχονται από τις Βόρειες και Κεντρικές χώρες, ενώ οι χώρες του Νότου και οι παράκτιες περιοχές της Μεσογείου, είναι οι κύριοι προορισμοί τους. Συγκεκριμένα, στην Ισπανία καθώς και σε άλλες χώρες της Νότιας Ευρώπης, όπως τη Γαλλία, την Ιταλία, την Πορτογαλία, τη Μάλτα αλλά και την Κύπρο, την Τουρκία και την Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες, παρατηρείται αύξηση του αριθμού των αλλοδαπών κατοίκων από τη Βόρεια Ευρώπη και ιδίως από το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γερμανία αλλά και τις Σκανδιναβικές χώρες. (Warnes et al., 2004).

Τα τελευταία έτη, λοιπόν η ζήτηση για αγορά παραθεριστικής, εξοχικής, κατοικίας στη Μεσόγειο, από πολίτες της Δυτικής και Βόρειας Ευρώπης, είναι υψηλή σύμφωνα με σχετική μελέτη της Alpha Bank (Alpha Bank, 05/10/2006). Εκτιμάται, μάλιστα ότι σήμερα περίπου 3 εκατομμύρια άνθρωποι, κυρίως αλλά όχι αποκλειστικά άτομα τρίτης ηλικίας, ενδιαφέρονται να αποκτήσουν μόνιμο τόπο διακοπών στην περιοχή. Παράλληλα, αναμένεται η ζήτηση αυτή να αυξηθεί ακόμα περισσότερο, διότι τα επόμενα χρόνια θα βρίσκονται σε ηλικία συνταξιοδότησεως οι άνθρωποι που γεννήθηκαν μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, όταν σημειώθηκε η μεγάλη αύξηση των γεννήσεων.

Οι παραθεριστικές κατοικίες που προσφέρονται στην αγορά είναι κυρίως κατοικίες μέσα σε οργανωμένα οικιστικά συγκροτήματα, ιδίως στους ανεπτυγμένους τουριστικούς προορισμούς. Πρόκειται για μεγάλο αριθμό κατοικιών, συγκεντρωμένων σε έναν οικισμό με σημαντικό βαθμό αυτονομίας. Υπάρχει προτίμηση προς αυτό το είδος κατοικιών διότι προσφέρει ανέσεις και ευκολίες καθώς και υψηλού επιπέδου παροχές υπηρεσιών. Τέτοιες είναι η φύλαξη του οικιστικού συγκροτήματος, η συντήρηση του περιβάλλοντα χώρου, η δυνατότητα χρήσεως κοινόχρηστων χώρων (πισίνα και άλλοι χώροι φυσικών δραστηριοτήτων και αναψυχής), μεγάλος χώρος πρασίνου, κ.λπ.

2.2.1 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

Αν και η Ισπανία είναι ένα τυπικό παράδειγμα χώρας με μαζικό τουρισμό, η άνοδος της σε προεξέχουσα θέση είναι σχετικά πρόσφατη. Κατά τη διάρκεια του δέκατου όγδοου αιώνα, η Ισπανία προσέλκυσε αρκετούς ξένους τουρίστες, οι οποίοι

ωθούνταν από μια νέα προτίμηση για ανεξερεύνητα και ρομαντικά τοπία καθώς και εξωτικούς πολιτισμούς, αλλά ήταν η ανάπτυξη του τουρισμού το 19^ο αιώνα, που αφορούσε τη θαλασσοθεραπεία που προκάλεσε την προσοχή των Βορειοευρωπαίων επισκεπτών για την πόλη της Μάλαγα.

Μέχρι το 1930 υπήρξε επίσημη παροχή ξενοδοχειακών καταλυμάτων στο Torremolinos, τα όποια επισκεπτόταν τακτικά από τους αλλοδαπούς - ειδικά από τους Άγγλους και Αμερικανούς ζωγράφους. Ο εμφύλιος πόλεμος, και ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, κατέστρεψε την αναπτυσσόμενη τουριστική βιομηχανία αλλά από το τέλος δεκαετίας του '40 και η Marbella και το Torremolinos (πόλεις στην περιοχή της Ανδαλουσίας) ανταγωνίζονταν ως προορισμοί υψηλού επιπέδου, προσελκύοντας και κινηματογραφικούς αστέρες μεταξύ του πλούσιου πελατολογίου τους. Αυτό το σκηνικό επρόκειτο σύντομα να μετασχηματιστεί.

Το 1959 η Costa del Sol (Χάρτης 1) προσέλκυσε 51.000 επισκέπτες, αριθμός που αυξήθηκε σε 925.000 το 1968 και 2,5 εκατομμύρια το 1975. Το 1995 το 40,4% ολόκληρου του τουρισμού ήταν από τη Βρετανία, τοποθετώντας την περιοχή σταθερά μέσα στα διαστήματα αναζήτησης των μεγάλων αριθμών πιθανών μελλοντικών μεταναστών. Ήταν αναπόφευκτο η άφιξη μαζικού τουρισμού να συνοδευτεί από την απώλεια της παλαιότερης θέσης της περιοχής ως ποιοτικού προορισμού, παρ' ότι κάποιοι προορισμοί όπως η Marbella αντιστάθηκαν σε αυτή την αλλαγή. Σύμφωνα με την επίσημη απογραφή πληθυσμού του 2001 (Instituto Nacional de Estadística 2003), υπάρχουν περισσότεροι από 90.000 αλλοδαποί ηλικίας 65 ετών και άνω που ζουν στην Ισπανία, το 70% των οποίων, προέρχεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Πιο συγκεκριμένα, τα στοιχεία δείχνουν ότι το 40% των αλλοδαπών είναι Άγγλοι, το 29% Γερμανοί και το 24% Γάλλοι υπήκοοι.

Χάρτης 1: Η περιοχή της Κόστα Ντελ Σολ.

Πηγή: http://europa.eu/abc/maps/regions/spain/andal_el.htm, EUROPA, Η Δικτυακή Πύλη Της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μια άλλη περιοχή της Ισπανίας που εμφανίζει έντονη συγκέντρωση αλλοδαπών μεταναστών συνταξιούχων είναι η περιοχή της Αλικάντε, που βρίσκεται στα νοτιοανατολικά της Ισπανίας στην ακτή της Κόστα Μπλάνκα (Χάρτης 2) με τον αριθμό των πολιτών της Ε.Ε. να έχει φθάσει σε 61.430, εκ των οποίων 28.331 προέρχονται από την Βρετανία (INE 2007), μάλιστα η ετήσια αύξηση αυτών των μεταναστών φτάνει κατά μέσο όρο το 13,3% τα τελευταία δέκα χρόνια (I. Zasada, S. Alves, 2010, σελ. 6).

Χάρτης 2: Η περιοχή της Αλικάντε.

Πηγή: http://europa.eu/abc/maps/regions/spain/valencia_el.htm, EUROPA, Η Δικτυακή Πύλη Της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

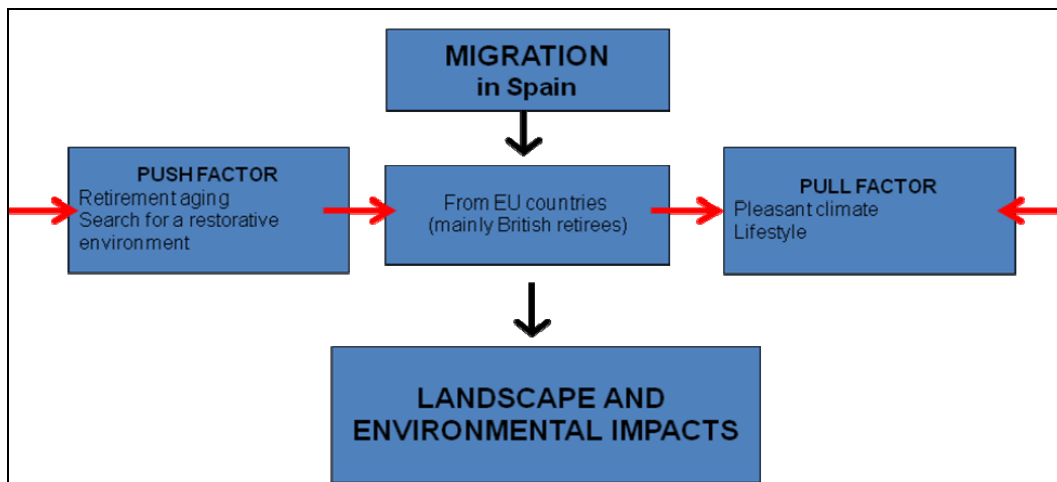
Ο νέος τύπος αυτός μετανάστη αποφασίζει πιο εύκολα τη μετάβαση του σε μια χώρα διαφορετική από τη χώρα καταγωγής του εάν διαθέτε ήδη μια προηγούμενη εμπειρία μετανάστευσης, είτε ως μετανάστης εργασίας είτε ως τουρίστας που έχει ταξιδέψει στην Ισπανία αρκετές φορές. Η πρώτη περίπτωση είναι σχετικά σπάνια, ενώ η δεύτερη είναι αρκετά συνήθης. Αυτή η προγενέστερη εμπειρία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη λήψη της απόφασης σχετικά με το ποια χώρα θα επιλέξουν οι ενδιαφερόμενοι να εγκατασταθούν μετά τη συνταξιοδότηση, σύμφωνα με διάφορες μελέτες που πραγματοποιήθηκαν στην Ευρώπη. Το γεγονός αυτό οδηγεί στην ανάπτυξη συμπεριφοράς, που εκφράζει προτίμηση σε έναν συγκεκριμένο προορισμό που επισκέπτονται είτε μόνοι είτε με τα παιδιά και τους συγγενείς τους, υπό τον όρο ότι οι περιβαλλοντικές συνθήκες τους επιτρέπουν να απολαύσουν τον ελεύθερο χρόνο τους, οι τουριστικοί πόροι είναι αρκετά κατάλληλοι ώστε να διασφαλίσουν ότι η διαμονή στην περιοχή, οποιαδήποτε εποχή του έτους, είναι ικανοποιητική και η χωρική απόσταση από τη χώρα καταγωγής τους είναι τέτοια ώστε να μην αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα.

Σημαντικό ρόλο στην απόφαση για την απόκτηση κατοικίας στην Ισπανία διαδραματίζουν παράγοντες, που συσχετίζονται άμεσα με την οικονομική παγκοσμιοποίηση και τη διεθνοποίηση της συμπεριφοράς, μέσω διαδικασιών που γίνονται όλο και περισσότερο συχνές. Παραδείγματος χάριν, τα τελευταία χρόνια έχει υπάρξει μια αύξηση στον όγκο και την αγοραστική δύναμη των Βρετανών τουριστών που επισκέπτονται την Ισπανία, φαινόμενο που ενισχύεται και από τις φτηνές πτήσεις, που προσφέρονται από εταιρείες τα τελευταία χρόνια.

Όλες αυτές οι καταστάσεις καθορίζουν έναν σύγχρονο τρόπο ζωής που αναπτύσσει την κινητικότητα, τον καταναλωτισμό και την απόλαυση της ζωής υπερβαίνοντας το παραδοσιακό σχέδιο της συμπεριφοράς που συνδέεται με τη μόνιμη κατοίκηση σε μια περιοχή, συνέπεια του οποίου είναι η συσχέτιση της απόκτησης δύο κατοικιών, μιας εποχικής και μιας στη χώρα προέλευση τους, με την αίσθηση της ευημερίας που μέχρι πρόσφατα αντιλαμβάνονταν αρκετοί Ευρωπαίοι πολίτες.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί απεικονίζεται η ροή των μεταναστών στη Ισπανία:

Διάγραμμα 1: Η μετανάστευση στην Ισπανία.

Πηγή: I. Zasada, S. Alves, (2010), σελ. 4.

Ένας ακόμη λόγος, που αξίζει να αναφερθεί είναι ότι οι συνταξιούχοι, που διαθέτουν κατοικία στην Ισπανία όταν επιστρέφουν στη χώρα τους διαθέτουν την κατοικία τους σε συγγενείς ή φίλους τους και έτσι δημιουργείται μια οικονομική βάση καθώς και υπηρεσίες, που ικανοποιούν και τις δύο ομάδες τουριστών, που δημιουργήθηκαν λόγω της νέας αυτής μορφής μετανάστευσης.

Επίσης ένας ουσιαστικός λόγος, που οι Ευρωπαίοι συνταξιούχοι προτιμούν την Ισπανία είναι το κλίμα. Η Ισπανία διαθέτει συνθήκες μοναδικές στην Ευρώπη, όπως μια μέση ετήσια θερμοκρασία στους 18°C, περισσότερο από 3.000 ώρες ηλιοφάνειας ετησίως και ελάχιστες βροχοπτώσεις, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη ενός χαλαρού τρόπου ζωής.

Ακόμη η Ισπανία όχι μόνο εστιάζει στην παροχή υγειονομικής περίθαλψης, αλλά και στα δικαιώματά τους ως ευρωπαϊκοί πολίτες. Οι κανονισμοί της Ε.Ε. επιδιώκουν να εξασφαλίσουν ότι οι υπήκοοι οποιουδήποτε κράτους μέλους θεραπεύονται με τον ίδιο τρόπο και απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα και οφέλη σε οποιοδήποτε κράτος μέλος, με την ενθάρρυνση των αμοιβαίων συμφωνιών μεταξύ τους. Εντούτοις, οι πραγματικές καταστάσεις ποικίλλουν ανάλογα με την περίπτωση του ασφαλισμένου. Ωστόσο η διαθεσιμότητα και η ποιότητα των ιδιωτικών και δημόσιων κέντρων υγείας ενθαρρύνει τους συνταξιούχους στο να προτιμήσουν την Ισπανία ως τόπο μόνιμης κατοικίας τους. (Vicente Rodriguez, 2006).

Στην Ισπανία, λοιπόν δόθηκε μεγάλη σημασία στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την απόκτηση δεύτερης κατοικίας από συνταξιούχους

πολίτες άλλων Ευρωπαϊκών χωρών. Το φαινόμενο αυτό σε συνδυασμό με την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού στη χώρα προκάλεσε την αστική, δημογραφική και οικονομική ανάπτυξή της και κυρίως των μικρών παράκτιων πόλεων οδηγώντας στην υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και την τροποποίηση, κατά τη διάρκεια των χρόνων του παράκτιου τοπίου της Μεσογείου. (Barcelona Field Studies Center, 2012).

2.2.2 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

Όσον αφορά την Πορτογαλία το μεγαλύτερο ποσοστό συνταξιούχων μεταναστών ανήκει στον Βρετανούς. Σύμφωνα με την απογραφή του 1991 οι Βρετανοί στην Πορτογαλία είναι 57% περισσότεροι απ' ότι οι Γερμανοί και σχεδόν οι διπλοί σε αριθμό απ' ότι οι Γάλλοι. Τα στοιχεία του 1996 δείχνουν ότι οι Βρετανοί είναι περισσότεροι από τις τρεις κύριες ευρωπαϊκές ομάδες μεταναστών, όντας περισσότεροι από τους μισούς, τόσο πολυάριθμοι όσο οι Γερμανοί, και περισσότεροι δύο φορές απ' ότι οι Γάλλοι. Βέβαια οι Βρετανοί σχεδόν κατά το έναν τέταρτο ξεπερνούν την ηλικία των 60 ετών ενώ το ποσοστό αυτό για τους Γερμανούς και για τους Γάλλους κυμαίνεται στο 9,2% και 2,9% αντίστοιχα.

Ο γεωγραφικός διαχωρισμός της κάθε ομάδας είναι εμφανής στις περιοχές που επιλέγουν για να εγκατασταθούν. Σχεδόν οι μισοί από τους Γάλλους συγκεντρώνονται στη Λισσαβόνα. Οι Γερμανοί έχουν την πιο έντονη γεωγραφική διασπορά, αν και ένα τέταρτο βρίσκεται στο Αλγκάρβε και περισσότερο από ένα τρίτο στη Λισσαβόνα. Σε αντίθεση οι μισοί εκ των Βρετανών είναι συγκεντρωμένοι στο Αλγκάρβε. Αυτό το στοιχείο φανερώνει ότι όχι μόνο οι Βρετανοί είναι περισσότεροι σε σχέση με τους άλλους νομίμως κατοικούντες συνταξιούχους από τη Γερμανία και τη Γαλλία, αλλά είναι και από τους παλαιότερους που εγκαταστάθηκαν στην Πορτογαλία.

Ωστόσο αρκετοί από εκείνους, που επέλεξαν την Πορτογαλία ως χώρα απόκτησης δεύτερης κατοικίας εξέφρασαν τη δυσαρέσκεια τους για τις παροχές και τις υποδομές υγείας και δήλωσαν την επιθυμία να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους. Βέβαια αυτή η τάση επιστροφής μπορεί να είναι παροδική και να οφείλεται στην αδυναμία προσαρμογής στο καινούργιο περιβάλλον αλλά σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να οδηγήσει ακόμη και στην εγκατάλειψη της δεύτερης κατοικίας τους. (King R. – Warnes T. – Williams A., 2000).

Χάρτης 3: Η Περιοχή της Λισαβόνα και της Αλγκάβρε.

Πηγή: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/portugal/index_el.htm, EUROPA, Η Δικτυακή Πύλη Της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ενώ μόλις το 10% της Γαλλίας ανήκει στη Μεσόγειο εντούτοις στο τμήμα αυτό έχουν αναπτυχθεί πολλές καινοτομίες όσον αφορά τον τουρισμό. Η Προβηγκία, το Languedoc και η Κορσική όλες έχουν τα χαρακτηριστικά αυτού του αυθεντικού χώρου, ξηρό και συχνά ζεστό καλοκαίρι, ήπιο χειμώνα, άφθονες βροχοπτώσεις, με έντονες διακυμάνσεις. Οι πρώτοι τουρίστες, που κατέφθασαν στην περιοχή τον χειμώνα του 18^{ου} αιώνα, θαύμασαν κυρίως το πράσινο τοπίο, τα λουλούδια και τα φρούτα του χειμώνα. Η Προβηγκία και η Κορσική συνδυάζουν την ομορφιά των ακτών και των χωριών αλλά και την επιρροή του πολιτισμού τους, παρουσιάζοντας έντονο ιστορικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Στις περιοχές αυτές αναπτύχθηκαν πολιτικές προσέλκυσης τουρισμού ώστε να δημιουργηθούν συνθήκες ανάπτυξης σε ολόκληρη τη χώρα.

Οι Γαλλικές ακτές προσέλκυαν πάντοτε τουρίστες που ανήκαν στην υψηλότερη κοινωνική και οικονομική βαθμίδα, σε παγκόσμιο επίπεδο. Βέβαια τα άτομα αυτά προτιμούν πλέον για τις χειμερινές τους διακοπές τα θέρετρα της Ελβετίας και όχι τόσο της Γαλλίας (αυτό αποτελεί μια τάση που ξεκίνησε γύρω στο

1920). Ωστόσο η Γαλλία, στο Μεσογειακό της τμήμα, παρέχει στον επισκέπτη της υψηλής ποιότητας υπηρεσίες ενώ διαθέτει σημαντικό πολιτισμό και παράδοση.

2.2.3 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

Τρεις διαφορετικές πηγές παρέχουν αρκετά διαφορετικές εκτιμήσεις σχετικά με τον αριθμό των ξένων κατοίκων στην Ιταλία. Η απογραφή του 1991 εκτιμά ότι ο αλλοδαπός πληθυσμός της Ιταλίας φθάνει 625.034 κατοίκους. Οι Ευρωπαϊκές εθνικές ομάδες, που απαντώνται σε μεγαλύτερο βαθμό, ήταν οι Γερμανοί με 86.175 κατοίκους, οι Βρετανοί με 24.432 κατοίκους και οι Γάλλοι με 23.393 κατοίκους. Η δεύτερη πηγή στοιχείων αφορά τις άδειες παραμονής, τις οποίες πρέπει οι ξένοι υπήκοοι να αποκτήσουν μέσα σε οκτώ ημέρες από την άφιξή τους. Σύμφωνα, λοιπόν με τα στοιχεία αυτά καταγράφηκαν 859.571 ξένοι υπήκοοι στις 31 Δεκεμβρίου 1991, και αποτελούν στοιχεία περιεκτικότερα από εκείνα της απογραφής για όλες τις ευρωπαϊκές υπηκοότητες, εκτός από την περίπτωση των Γερμανών. Βέβαια τα στοιχεία παρουσιάζουν μια προβληματική καθώς εξαρτώνται από την κυβερνητική πολιτική και κατά πόσο αυτή αφορά τη συστηματοποίηση της λαθραίας μετανάστευσης ενώ υπάρχει κάποια ασάφεια ως προς το εάν οι πολίτες της Ε.Ε. είναι νόμιμα υποχρεωμένοι να αποκτήσουν τις άδειες αυτές.

Η τρίτη πηγή, όμως είναι ο κατάλογος του πληθυσμού, που καταγράφεται σε κάθε δήμο. Αυτά τα στοιχεία είναι βασισμένα στον αριθμό των ξένων, οι οποίοι έχουν υποβάλει αίτηση και τους έχουν χορηγήσει μητρώο κατοίκου, το οποίο είναι απαραίτητη ώστε να αποκτήσουν ιδιοκτησία, για την καταχώρηση ενός αυτοκινήτου, και την πρόσβαση στις τοπικές υγειονομικές υπηρεσίες. Ο αριθμός των αλλοδαπών, που καταγράφηκαν σε αυτόν τον κατάλογο είναι στις 31 Δεκεμβρίου του 1991 537.062 κάτοικοι, αρκετά υψηλότερος από τα 345.149 των κατοίκων που καταγράφονται στην απογραφή ότι διαθέτουν μητρώο κατοίκου, αλλά πολύ χαμηλότερος από το σύνολο των αδειών παραμονής. (King R. – Warnes T. – Williams A., 2000, pp. 41). Συνεπώς ακριβή στοιχεία δεν είναι εύκολο να εξασφαλιστούν, λόγω της απόκλισης ανάμεσα στις πηγές.

Η περιφερειακή διανομή των αλλοδαπών συνταξιούχων στην Ιταλία μπορεί να περιγραφεί μόνο μερικώς λόγω της έλλειψης ανάλογων με την ηλικία στοιχείων και, σε μερικές περιπτώσεις, στατιστικών για τις μεμονωμένες υπηκοότητες. Σε απόλυτους όρους οι περιοχές που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τους Ευρωπαίους

είναι η Λάτσιο, η Λομβαρδία, η Τοσκάνη και η Αιμίλια - Ρομάνια. Σε γενικές γραμμές, οι αλλοδαποί κάτοικοι από την Ευρώπη προτιμούν το Τρεντίνο και την κοιλάδα Aosta, περιοχές στα βόρεια σύνορα με την Αυστρία και τη Γαλλία, τη Λάτσιο – συμπεριλαμβανομένης και της Ρώμης – και τις περιβαλλοντικά ενδιαφέρουσες περιοχές, για τους συνταξιούχους, της Τοσκάνης, της Ούμπρια και της Λιγουρίας.

2.2.4 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΜΑΛΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Η Μάλτα, βρίσκεται 93 χιλιόμετρα νότια της Σικελίας και περίπου 300 χιλιόμετρα από τις ακτές της Τυνησίας. Χωροταξικά, γλωσσικά και πολιτικά “απέχει” πολύ περισσότερο από τη Βόρεια Ευρώπη σε σχέση με άλλες χώρες (όπως Ισπανία, Γαλλία κλπ.) ωστόσο το νησί είναι ιστορικά συνδεδεμένο με το Ηνωμένο Βασίλειο καθώς αποτελεί πρώην αποικία του ενώ τα αγγλικά είναι ευρέως διαδομένα. Η αποίκηση της Μάλτας από τους Βρετανούς διήρκεσε περισσότερο από κάθε άλλη ευρωπαϊκή αποικία λόγω της μεγάλης σημασίας του λιμανιού της Βαλέτα, για τον έλεγχο και την εξάπλωση της Βρετανικής αυτοκρατορίας. Η Μάλτα ανεξαρτητοποιήθηκε το 1964 και έγινε δημοκρατία το 1974. Συνεπώς διαθέτει σχετικά συγγενές πολιτιστικό περιβάλλον με τη Μεγάλη Βρετανία. (King R. – Warnes T. – Williams A., 2000, pp.53).

Η Μάλτα για αρκετά χρόνια αντιμετωπιζόταν από τους Βρετανούς ως “στρατιωτικό φυλάκιο” και όχι ως προορισμός διακοπών. Με τη χρήση της διαφήμισης των ανεξερεύνητων ακτών και των κοινών συνηθειών με τους Βρετανούς παρουσιάστηκε μια αύξηση του 257% από το 1965 έως το 1970, αυτό το γεγονός οφειλόταν κατά ένα μέρος και στην επιβολή της Βρετανικής κυβέρνησης του ορίου των 50 στερλινών για διακοπές εκτός της ζώνης της στερλίνας, το 1966. Έως τον εικοστό αιώνα η Μάλτα εξοικειώθηκε με τη μόνιμη εγκατάσταση των Βρετανών και τα οικονομικά οφέλη, που αυτό επέφερε (King R. – Warnes T. – Williams A., 2000, pp.54-55).

Οι Βρετανοί είναι κατά πλειοψηφία η μεγαλύτερη ομάδα μεταναστών που έχουν εγκατασταθεί στο νησί ενώ προτιμούν να εγκαθίστανται σε μη πυκνοκατοικημένες περιοχές κοντά στις ακτές Μάλιστα οι συνταξιούχοι έχουν την τάση να επιλέγουν περιοχές στα Βόρεια της Μάλτας και στο Γκόζο (το 43,5% των

Βρετανών κατοίκων του Γκόζο είναι ηλικίας από 50 ετών και άνω σε αντίθεση με τη Βαλέτα που οι ηλικιακές αυτές ομάδες καταλαμβάνουν το 25% των κατοίκων της). (King R. – Warnes T. – Williams A., 2000, pp. 56, 57-58).

Η Κύπρος ασχολήθηκε με τον τουρισμό τυπικά ως στρατηγική οικονομικής ανάπτυξης μετά από την ανεξαρτησία της από τη Μεγάλη Βρετανία το 1960. Μέχρι τότε, οι μόνες δραστηριότητες σχετικά με τον τουρισμό αφορούσαν μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις ή μερικά ξενοδοχεία με υψηλές παροχές στους πελάτες τους (Apostolopoulos Y., Loukissas Ph., Leontidou L., 2001, pp. 113). Μεταξύ 1977 και 1987, η Δημοκρατία της Κύπρου προέκυψε ως ο ταχύτερα αναπτυσσόμενος τουριστικός προορισμός στη Μεσόγειο, βεβαιώνοντας ένα μέσο ποσοστό ετήσιας ανάπτυξης 18 τοις εκατό (Apostolopoulos Y., Loukissas Ph., Leontidou L., 2001, pp. 115). Τα τελευταία χρόνια έχει προσελκύσει και πολλούς Βρετανούς συνταξιούχους, κυρίως λόγω του ιδανικού της κλίματος αλλά και των χαμηλότερων τιμών αγοράς κατοικίας. Ταυτόχρονα το γεγονός ότι δεν παρουσιάζονται προβλήματα με τη χρήση της γλώσσας (η αγγλική γλώσσα μιλάτε ευρύτατα στο νησί καθώς η Κύπρος υπήρξε αγγλική αποικία) ευνοεί την παραμονή των Βρετανών στο νησί, οι οποίοι διαμένουν περίπου έξι με οκτώ μήνες το χρόνο.

2.2.5 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Η Τουρκία θεωρούνταν πάντα εξωτικός προορισμός. Η κατασκευή του σιδηροδρόμου που εξυπηρετούσε τα δρομολόγια του Όριεντ Εξπρές έφερνε την καρδιά της Ευρώπης στην Κωνσταντινούπολη, όπου οι αλλοδαποί τουρίστες απολάμβαναν ένα συνδυασμό της Ανατολής με τη Δύση. Στοιχεία που ενέπνευσαν πολλούς συγγραφείς (Apostolopoulos Y., Loukissas Ph., Leontidou L., 2001, pp. 90). Οι εσωτερικές και εξωτερικές διαμάχες, όμως, κατά τη διάρκεια του πρώτου μισού του 20^{ου} αιώνα οδήγησαν την Τουρκία στον οικονομικό και στρατιωτικό μαρασμό της.

Ωστόσο τα τελευταία χρόνια η Τουρκία αποτελεί δημοφιλή προορισμό Ευρωπαίων συνταξιούχων – κυρίως με τη ψήφιση του νόμου για την ενθάρρυνση του τουρισμού το 1982 – ειδικότερα για Βρετανούς, Γερμανούς, Γάλλους, Αμερικανούς, Δανούς και Νορβηγούς πολίτες οι οποίοι επικεντρώνονται κυρίως στις Δυτικές και Νότιες παράκτιες πόλεις και κωμοπόλεις της Τουρκίας (Balkir, Kirkulak

2007). Η Τουρκία προσφέρει καλής ποιότητας υπηρεσίες σε συνδυασμό με συμφέρουσες τιμές ενώ το μεσογειακό κλίμα και υποδομές, που έχουν αναπτυχθεί και διευκολύνουν τις μετακινήσεις εντός της χώρας, προσελκύουν αρκετούς ηλικιωμένους μετανάστες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

3.1 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η μετανάστευση, αν και αποτέλεσε πολύ παλιό κοινωνικό φαινόμενο, πήρε στον αιώνα που πέρασε ιδιαίτερη και βαρύνουσα σημασία, καθώς αλλοίωσε τις ισορροπίες κυρίως της Ευρώπης, η οποία στηρίχθηκε στο ομοιογενές εθνικό κράτος. Η συνεχής διεθνοποίηση και αλληλεξάρτηση του 20^{ου} αιώνα, η οποία προέκυψε και από την κατάρρευση των καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης και αποκαλείται παγκοσμιοποίηση, έθεσε σε αμφιβολία τις αρχές περί εθνικού κράτους και έδωσε το έναυσμα για χάραξη πολιτικών για την μετανάστευση, καθώς τα κύματα ανθρώπων από διάφορες μεριές του πλανήτη διαδέχονταν το ένα το άλλο.

Τα αίτια των μεταναστεύσεων είναι οικονομικά (η αναζήτηση εργασίας, η ανεργία, η φτώχεια η πείνα της Αφρικανικής και Ασιατικής ηπείρου, η κατάρρευση του κράτους στην ανατολική Ευρώπη), πολιτικά (διώξεις από καθεστώτα τα οποία είναι καταπιεστικά), πολιτιστικά (η διάδοση της δυτικής εκπαίδευσης και η δυτική πολιτική συγκρότησης στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης και η αλλοίωση των εθνικών και τοπικών ταυτοτήτων, η διαφορά ανάπτυξης ανάμεσα στις Ευρωπαϊκές μητροπόλεις και στις χώρες της "περιφέρειας"). Σαν αποτέλεσμα αυτών των παραγόντων οι πιο ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης, ιδίως αυτές του Βορρά, απέκτησαν μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, μεταναστευτικές μειονότητες, που έφταναν μέχρι και το 10% του εθνικού πληθυσμού, με τη Γερμανία, τη Βρετανία, την Ολλανδία, το Βέλγιο, τη Γαλλία, να αποτελούν τις πρώτες χώρες που μετατράπηκαν σε χώρες υποδοχής. Αυτές οι χώρες παρά τα προβλήματά τους μετά τις καταστροφές που υπέστησαν από τις πολεμικές συρράξεις, κατόρθωσαν να αναπτύξουν μεταναστευτική πολιτική, ενσωμάτωσης και αφομοίωσης των μεταναστών, οι οποίοι ταυτόχρονα συνέβαλλαν καθοριστικά στην οικονομική ανάπτυξη. (Φάνης Μαλκίδης, Οκτώβριος 2003).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001, στην Ελλάδα βρίσκονται 762.191 μετανάστες, 415.552 άνδρες και 346.639 γυναίκες, (54,5% άνδρες και 45,5% γυναίκες). Ο αριθμός των μεταναστών αντιστοιχεί στο 7,0% του πληθυσμού της χώρας, ενώ η αναλογία στην κατά φύλο μελέτη του φαινομένου είναι μεγαλύτερη στους άνδρες έναντι των γυναικών (7,7% έναντι 6,3%), Πίνακας 1.

Περίπου το 50% των μεταναστών αυτών βρίσκεται στην Αττική ενώ ένα σημαντικό ποσοστό στην Κεντρική Μακεδονία (48,6% και 13,1% αντίστοιχα), με αποτέλεσμα οι υπόλοιπες περιφέρειες να συμμετέχουν με πολύ μικρότερες αναλογίες. Ειδικότερα, το 1/4 αυτών κατανέμεται σε πέντε περιφέρειες (Πελοπόννησος, Κρήτη, Στερεά Ελλάδα, Δυτική Ελλάδα και Θεσσαλία των οποίων η συμμετοχή κυμαίνεται από 4,0% μέχρι 6,3%), το 3,7% στο Ν. Αιγαίο, από 2,0% μέχρι 2,6% κυμαίνεται η συμμετοχή σε Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Ήπειρο και Ιόνια Νησιά, ενώ στο Β. Αιγαίο και την Δυτική Μακεδονία βρίσκεται αντίστοιχα το 1,3% και το 1,2% αυτών. (Κρητικίδης Γ., 2004).

Αναφορικά με το φύλο η κατανομή των μεταναστών στις περιφέρειες δεν διαφοροποιείται σε τέσσερις περιφέρειες (Κρήτη, Β. Αιγαίο, Ήπειρο και Δυτική Μακεδονία) σε αντίθεση με τις υπόλοιπες εννέα. Όσον αφορά τους άνδρες η κατανομή είναι μεγαλύτερη στις περιφέρειες Πελοποννήσου, Στερεάς Ελλάδας, Δυτικής Ελλάδας και Θεσσαλίας, ενώ στις γυναίκες μεγαλύτερη είναι η κατανομή σε Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, Ιόνια Νησιά, Αττική και Ν. Αιγαίο.

Πολύ μεγαλύτερη από την μέση συμμετοχή των μεταναστών στον πληθυσμό έχουν οι περιφέρειες των Ιονίων Νήσων, του Ν. Αιγαίου και της Αττικής, (9,1%, 9,3% και 9,8% αντίστοιχα), ενώ λίγο μεγαλύτερη από την μέση έχει και η περιφέρεια Πελοποννήσου (7,5%). Στις γυναίκες οι ίδιες περιφέρειες έχουν μεγαλύτερη συμμετοχή έναντι της μέσης των γυναικών, ενώ στους άνδρες προστίθεται και η περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας, Πίνακας 1.

Πίνακας 1.: Αναλογία των μεταναστών στον πληθυσμό της χώρας & των περιφερειών, (2001).

Σύνολο Χώρας και Περιφέρειες	και τα δύο φύλα	Άνδρες	Γυναίκες
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	7,0%	7,7%	6,3%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	2,5%	2,5%	2,4%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	5,3%	5,8%	4,9%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2,9%	3,4%	2,5%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	4,2%	5,1%	3,4%
ΗΠΕΙΡΟΣ	4,4%	4,9%	4,0%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	9,1%	9,5%	8,8%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	4,7%	5,6%	3,9%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	6,5%	8,3%	4,6%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	7,5%	8,4%	6,5%
ΑΤΤΙΚΗ	9,8%	10,8%	9,0%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	4,7%	5,1%	4,3%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	9,3%	9,1%	9,5%
ΚΡΗΤΗ	6,7%	7,3%	6,2%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφή Πληθυσμού 2001, πίνακες: 3 Αλλοδαπών και dk_smy5_p Πραγματικός Πληθυσμός. Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης).

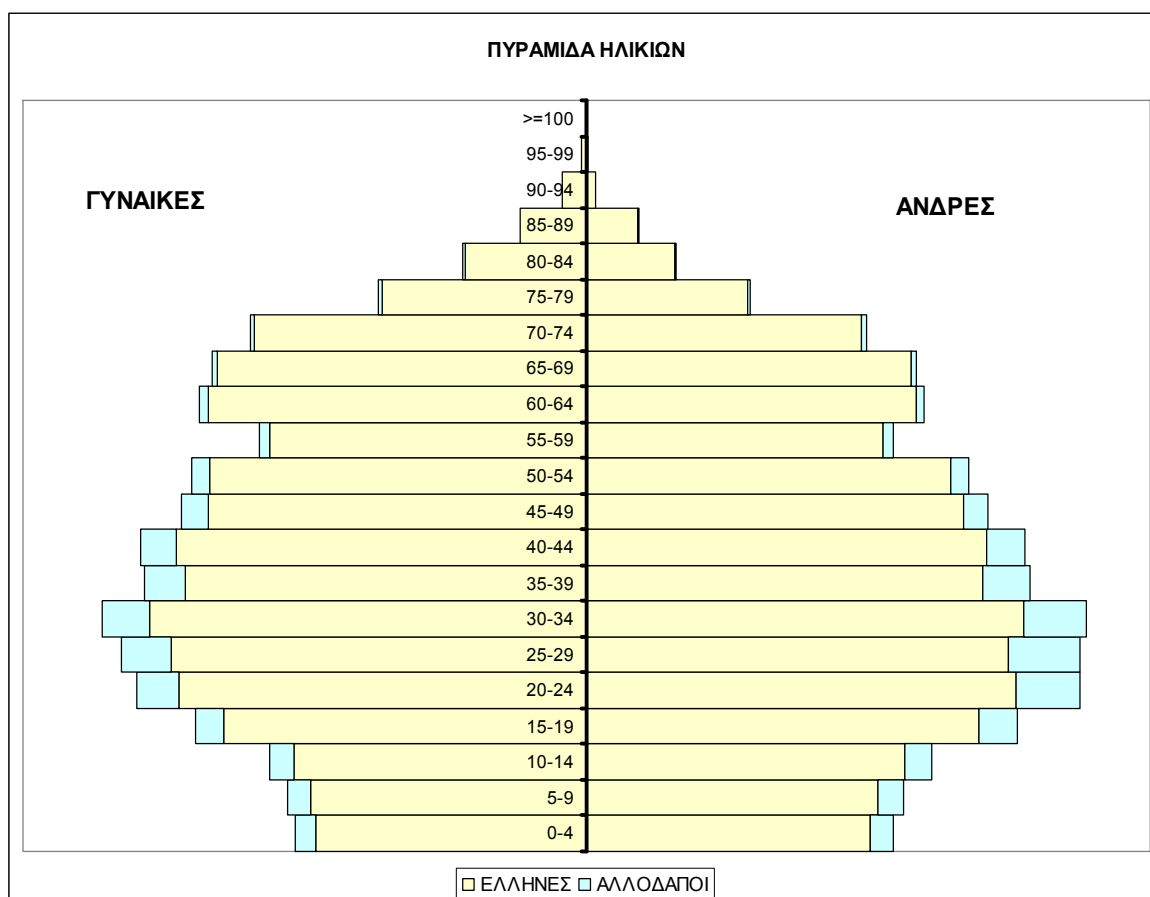
Ο κύριος όγκος των μεταναστών, περίπου 80%, βρίσκεται στις παραγωγικές ηλικίες 15-64 ετών, το 16,7% αυτών είναι ηλικίας 0-14 ετών και το 3,5% είναι γεροντικός πληθυσμός (≥ 65 ετών). Οι μετανάστες δε, οι οποίοι ανήκουν στον παραγωγικό πληθυσμό, ηλικίας από 20 μέχρι 44 ετών, αποτελούν πάνω από το ήμισυ του συνολικού πληθυσμού αυτών σε άνδρες και γυναίκες². Στους άνδρες ο πληθυσμός που ανήκει στις παραγωγικές ηλικίες είναι μεγαλύτερος από τον μέσο ενώ

² Ο παραγωγικός πληθυσμός ηλικίας από 20 μέχρι 44 ετών στο σύνολο της χώρα δεν υπερβαίνει το 38,0% του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

οι γυναίκες έχουν μεγαλύτερη αναλογία στους νέους και στον γεροντικό πληθυσμό. Ο νεανικός πληθυσμός των μεταναστών συμμετέχει σε μεγαλύτερη από την μέση αναλογία αυτών σε πέντε περιφέρειες (Δυτική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ήπειρο, Ιόνια Νησιά και Ν. Αιγαίο), είναι παραπλήσιος σε τρεις (Κεντρική Μακεδονία, Β. Αιγαίο και Δυτική Ελλάδα) ενώ είναι μικρότερος στις υπόλοιπες πέντε περιφέρειες. (Κρητικίδης Γ., 2004).

Η δομή του πληθυσμού των μεταναστών ανά πενταετή ομάδα ηλικιών και φύλο, σε σχέση με την αντίστοιχη δομή του ελληνικού πληθυσμού, δίνεται στο ακόλουθο διάγραμμα.

Διάγραμμα 2: Η Δομή του πληθυσμού των μεταναστών ανά πενταετή ομάδα ηλικιών και φύλο, σε σχέση με την αντίστοιχη δομή του ελληνικού πληθυσμού.

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφή πληθυσμού 2001, πίνακας dk_smy5_p. Πραγματικός Πληθυσμός κατά ομάδες ηλικιών, φύλο και οικογενειακή κατάσταση και πίνακας 9. Αλλοδαποί κατά φύλο, οικογενειακή κατάσταση και 5ετείς ομάδες ηλικιών. Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης).

Αποτέλεσμα των παραπάνω αναλογιών είναι η συμμετοχή των μεταναστών στον συνολικό πληθυσμό να είναι αυξημένη στον νεανικό και παραγωγικό πληθυσμό έναντι του γεροντικού πληθυσμού (7,6%, 8,1% και 1,5% αντίστοιχα). Οι αντίστοιχες αναλογίες στην κατά φύλο εξέταση είναι μεγαλύτερες για τους άνδρες μετανάστες έναντι των γυναικών μεταναστριών. Επιπρόσθετα, ακόμη μεγαλύτερη είναι η συμμετοχή των μεταναστών ηλικίας από 20 μέχρι 44 ετών, οι οποίοι ανήκουν στον παραγωγικό πληθυσμό, στον αντίστοιχο συνολικό πληθυσμό (10,9%), σε άνδρες (11,9%) και σε γυναίκες (9,4%).

Παραπλήσιο με την μέση αναλογία του παραγωγικού πληθυσμού της χώρας έχουν οι περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας και Αττικής, μεγαλύτερη οι περιφέρειες Δυτικής Ελλάδας, Στερεάς Ελλάδας, Πελοποννήσου και Κρήτης ενώ μικρότερη οι υπόλοιπες έξι περιφέρειες. Όσον αφορά δε τον γεροντικό πληθυσμό μόνο δύο περιφέρειες πλησιάζουν την μέση αναλογία της χώρας (Κεντρική Μακεδονία και Κρήτη), μεγαλύτερη είναι η αναλογία σε πέντε περιφέρειες (Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Ήπειρο, Ιόνια Νησιά, Αττική και Β. Αιγαίο) και μικρότερη στις υπόλοιπες έξι περιφέρειες.

Οι αστικές περιοχές αποτελούν κυρίως τον τόπο εγκατάστασης των μεταναστών, καθώς πάνω από 80% αυτών επιλέγουν να εγκατασταθούν στις εν λόγω περιοχές, ενώ το υπόλοιπο 18,6% σε αγροτικές περιοχές. Η εν λόγω αναλογία διαμορφώνεται κυρίως από το μέγεθος του πληθυσμού των μεταναστών στις περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας στις οποίες αναλογεί πάνω από το 60,0% του πληθυσμού των μεταναστών, περί τα 3/4 των μεταναστών που βρίσκονται σε αστικές περιοχές και λιγότερο από το 16,0% όσων βρίσκονται σε αγροτικές περιοχές της χώρας.

Εκτός των δύο ανωτέρω περιφερειών, στις αστικές περιοχές των υπόλοιπων περιφερειών είναι εγκαταστημένο λιγότερο από το 60,0% των μεταναστών ενώ το υπόλοιπο 41,0% στις αγροτικές περιοχές. Παραπλήσια με την ως άνω μέση αναλογία αστικών/αγροτικών περιοχών, έχουν τέσσερις περιφέρειες (Ηπείρου, Στερεάς Ελλάδας, Δ. Μακεδονίας και Κρήτης), μεγαλύτερη οι περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, Θεσσαλίας, Δ. Ελλάδας και Κρήτης και πολύ χαμηλότερη οι υπόλοιπες περιφέρειες (Ιόνιων Νήσων, Β. Αιγαίου και Πελοποννήσου). (Κρητικίδης Γ., 2004).

Τρεις περιφέρειες συγκεντρώνουν περίπου το 40% των εγκαταστημένων μεταναστών σε αγροτικές περιοχές της χώρας (Πελοποννήσου, Στερεάς Ελλάδας και Κρήτης), ενώ λιγότερο από το 1/3 αυτών είναι συγκεντρωμένο σε τέσσερις ακόμη περιφέρειες (Θεσσαλία, Ιόνια Νησιά, Δυτική Ελλάδα και Κρήτη).

Το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών είναι κυρίως απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης σε ποσοστό 28,0%, ενώ μαζί με τους αποφοίτους του δημοτικού (23,3%) υπερβαίνουν το ήμισυ αυτών. Σημαντικό μέρος αυτών είναι απόφοιτοι γυμνασίου (17,9%) ενώ ένα 8,3% έχει πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είτε είναι κάτοχος διδακτορικού ή Μάστερ. Οι πτυχιούχοι Τ.Ε.Λ.³ και Τ.Ε.Σ.⁴ αναλογούν στο 3,1% αυτών, παραπλήσιο είναι το ποσοστό των πτυχιούχων μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (2,9%), οι πτυχιούχοι Τ.Ε.Ι.⁵ ή άλλης ανώτερης εκπαίδευσης αποτελούν το 2,2%, ένα 7,9% φοιτά στο Δημοτικό, 2,9% έχει εγκαταλείψει το δημοτικό και τέλος το 3,2% δεν γνωρίζει γραφή και ανάγνωση. (Κρητικίδης Γ., 2004).

Στους αποφοίτους μέσης εκπαίδευσης μόνο οι περιφέρειες Αττικής και Κρήτης έχουν μεγαλύτερη αναλογία από την μέση ενώ παραπλήσια με αυτήν έχει και το Ν. Αιγαίο. Στους αποφοίτους δημοτικού μικρότερη από την μέση αναλογία έχουν οι περιφέρειες Αττικής και Ν. Αιγαίου ενώ παραπλήσια με αυτήν έχουν η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη και η Κεντρική Μακεδονία. Στους αποφοίτους δημοτικού μικρότερη από την μέση αναλογία έχει μόνο η Αττική, μεγαλύτερη τα Ιόνια Νησιά και το Νότιο Αιγαίο, ενώ οι υπόλοιπες περιφέρειες έχουν παραπλήσια αναλογία. Τέλος όσον αφορά τους μετανάστες με τριτοβάθμια εκπαίδευση μόνο στην Αττική και την Κ. Μακεδονία η αναλογία τους είναι μεγαλύτερη της μέσης, στην Ανατολική Μακεδονία & Θράκη η αναλογία είναι παραπλήσια ενώ στις υπόλοιπες περιφέρειες είναι πολύ μικρότερη.

Οι άνδρες τόσο στο σύνολο των μεταναστών όσο και στις περιφέρειες έχουν μεγαλύτερα ποσοστά στις εκπαιδευτικές βαθμίδες των πτυχιούχων Τ.Ε.Λ. και Τ.Ε.Σ., των αποφοίτων γυμνασίου, στους αποφοίτους δημοτικού καθώς και όσων έχουν εγκαταλείψει το σχολείο είτε δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση. Κατά συνέπεια αντίστοιχα και οι μετανάστριες γυναίκες έχουν υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο, καθώς διαθέτουν μεγαλύτερα ποσοστά στις υπόλοιπες εκπαιδευτικές βαθμίδες, δηλαδή μεταξύ των κατηγοριών μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έως των

³ Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο.

⁴ Τεχνική Επαγγελματική Σχολή.

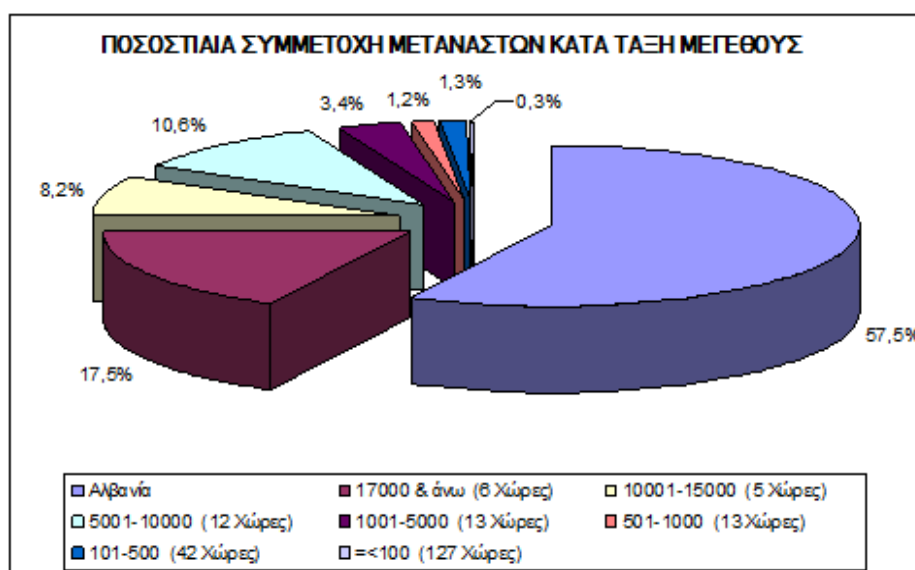
⁵ Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

πτυχιούχων ανωτάτων σχολών, ενώ στην κατηγορία των αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης η αναλογία ανδρών/γυναικών είναι 50/50. (Κρητικίδης Γ., 2004). Εξαιρέση αποτελούν στους άνδρες η κατηγορία των αναλφάβητων στα Ιόνια Νησιά, ενώ στις γυναίκες η κατηγορία της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Θεσσαλία, και στους αποφοίτους μέσης εκπαίδευσης στις περιφέρειες Θεσσαλίας, Δ. Ελλάδας, Στερεάς Ελλάδας και Πελοποννήσου.

Η συμμετοχή των μεταναστών έναντι του συνολικού πληθυσμού τόσο στο σύνολο των μεταναστών όσο και στις περιφέρειες, είναι μεγαλύτερη στις εκπαιδευτικές βαθμίδες των αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης, του γυμνασίου, όσων φοιτούν στο δημοτικό καθώς και όσων δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση (κυρίως στους άνδρες). Στις γυναίκες μετανάστριες, με εξαίρεση όσων δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση, εκτός από τις παραπάνω βαθμίδες αναλογούν σε μεγαλύτερη από τη μέση αναλογία έναντι του συνολικού πληθυσμού στο σύνολο των μεταναστών και στις περιφέρειες, στους πτυχιούχους Τ.Ε.Α. και Τ.Ε.Σ. καθώς και στην Ανώτατη εκπαίδευση.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών προέρχεται από την Αλβανία 57,5% (438.036 άτομα), πάνω από το 1/4 των μεταναστών προέρχεται από 11 χώρες, των οποίων ο αριθμός των μεταναστών ανά χώρα υπερβαίνει τα 10.000 άτομα, ενώ πάνω από 10,0% προέρχεται από 12 ακόμη χώρες των οποίων το μέγεθος κυμαίνεται μεταξύ 5.000 και 10.000 ατόμων. Κατά συνέπεια το μεγαλύτερο μέρος (93,8%) του πληθυσμού των μεταναστών προέρχεται από 24 χώρες, ενώ από τις υπόλοιπες 195 χώρες το υπόλοιπο 6,2%.

Διάγραμμα 3: Ποσοστιαία συμμετοχή μεταναστών κατά τάξη μεγέθους.

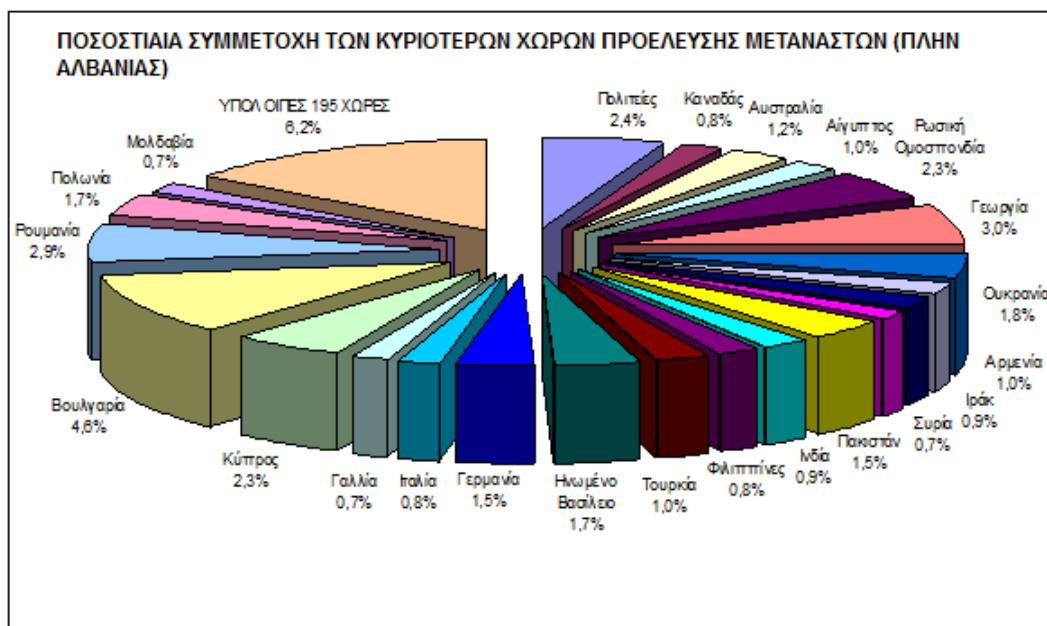

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 2001, πίνακας 3. Αλλοδαποί κατά υπηκοότητα, φύλο και κύριο λόγο εγκατάστασης στην Ελλάδα. Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης).

Από τις 24 κυριότερες χώρες προέλευσης/αποστολής οι 20 είναι από την Ευρώπη, 10 χώρες από την Ασία, 2 από την Βόρεια Αμερική και από μία χώρα η Αυστραλία και η Αφρική. Το 57,5% των μεταναστών προέρχονται από την Αλβανία και το 17,0% από 9 χώρες της Ευρώπης, το 14,0% από τις χώρες της Ασίας, από τις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά το 3,2%, από την Αυστραλία το 1,2%, την Αφρική το 1,0% και το υπόλοιπο 6,2% από τις υπόλοιπες χώρες, Διάγραμμα 4. Η συμμετοχή των 15 χωρών μελών της Ε.Ε. ανέρχεται στο 6,1% των μεταναστών, οι δέκα προς ένταξη χώρες στην Ε.Ε.⁶ το 2004 αναλογούν στο 4,2%, ενώ οι προς ένταξη το 2007 δύο χώρες (Βουλγαρία και Ρουμανία) αναλογούν στο 7,5% του πληθυσμού των μεταναστών.

⁶ Οι δέκα προς ένταξη χώρες στην Ε.Ε. το 2004 ήταν: Κύπρος, Πολωνία, Τσεχία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Λιθουανία, Εσθονία, Σλοβενία, Μάλτα και Λετονία, ενώ ο κύριος όγκος των μεταναστών προέρχεται από τις δύο πρώτες χώρες.

Διάγραμμα 4: Ποσοστιαία συμμετοχή των κυριότερων χωρών προέλευσης μεταναστών (πλην Αλβανίας).

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 2001, πίνακας 3. Αλλοδαποί κατά υπηκοότητα, φύλο και κύριο λόγο εγκατάστασης στην Ελλάδα. Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης).

Μεγαλύτερη αναλογία των μεταναστών που προέρχονται από την Αλβανία έχουν οι περιφέρειες Ηπείρου, Θεσσαλίας, Δ. Μακεδονία, (από 86,0% μέχρι 76,0%), πάνω από τα 2/3 των μεταναστών αντιστοιχούν στις περιφέρειες των Ιονίων Νήσων, Δυτικής και Στερεάς Ελλάδας, ενώ την μικρότερη αναλογία έχουν η Ανατολική Μακεδονία & Θράκη και η Κρήτη (38,6% και 43,1% αντίστοιχα).

Τα σημαντικότερα ποσοστά, σύμφωνα με τη χώρα καταγωγής των μεταναστών, είναι ανά περιφέρεια:

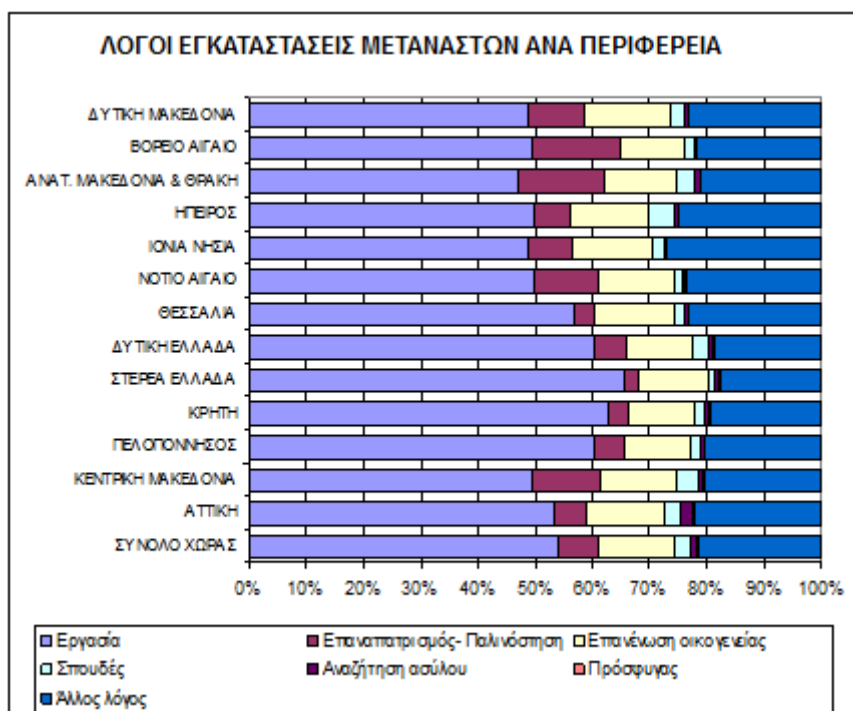
- Ανατολική Μακεδονία & Θράκη: Βουλγαρία, Γεωργία, Ρωσία, Γερμανία & Αρμενία,
- Κεντρική Μακεδονία: Βουλγαρία, Γεωργία, Ρωσία, Αρμενία και Κύπρος,
- Δυτική Μακεδονία: Ηνωμένες Πολιτείες, Ρωσία και Αυστραλία,
- Θεσσαλία: Βουλγαρία και Ρουμανία,
- Ήπειρος: Κύπρος και Γερμανία,

- Ιόνια Νησιά: Γερμανία, Ηνωμένες Πολιτείες και Ηνωμένο Βασίλειο,
- Δυτική Ελλάδα: Ηνωμένες Πολιτείες, Ρωσία και Αυστραλία,
- Στερεά Ελλάδα: Βουλγαρία, Ρουμανία, Πακιστάν και Ινδία,
- Πελοπόννησος: Βουλγαρία, Ρουμανία, Ηνωμένες Πολιτείες, Ουκρανία και Καναδάς,
- Αττική: Βουλγαρία, Ρουμανία, Ηνωμένες Πολιτείες, Κύπρος, Ουκρανία, Πολωνία και Πακιστάν,
- Βόρειο Αιγαίο: Βουλγαρία, Ηνωμένες Πολιτείες, Γερμανία, Αυστραλία και Καναδάς,
- Νότιο Αιγαίο: Βουλγαρία, Ηνωμένες Πολιτείες, Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία και Αυστραλία,
- Κρήτη: Βουλγαρία, Γεωργία, Ρουμανία, Γερμανία, Ηνωμένες Πολιτείες, Ηνωμένο Βασίλειο, Ρωσία, Ουκρανία και Συρία,
- Στερεά Ελλάδα: Βουλγαρία, Πακιστάν και Ινδία.

Βέβαια ενδέχεται ένα σημαντικό ποσοστό των μεταναστών που αναφέρθηκαν προηγουμένως και προέρχονται από τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Γερμανία, την Αυστραλία και τον Καναδάς να αποτελείται από Έλληνες με διπλή υπηκοότητα, οι οποίοι επαναπατρίστηκαν.

Από τους λόγους εγκατάστασης, όπως αυτοί δηλώθηκαν από τους μετανάστες, πάνω από το 50% αυτών δήλωσε ότι ήρθε για εργασία (54,2%), ενώ ένα σημαντικό μέρος το οποίο ξεπερνά το 1/5 αυτών δήλωσε άλλο λόγο (εκτός των κυρίων κατηγοριών της απογραφής 21,5%). Την επανένωση οικογένειας ως λόγο εγκατάστασης, δήλωσε το 13%, για επαναπατρισμό ή παλιννόστηση περίπου το 7%, την αναζήτηση ασύλου ή ως πρόσφυγες 1,3% και 0,3% αντίστοιχα, ενώ για σπουδές έχει εισέλθει το 2,7% των μεταναστών, Διάγραμμα 5.

Διάγραμμα 5: Λόγοι εγκατάστασης μεταναστών ανά περιφέρεια.

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφή Πληθυσμού 2001, Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης).

Πολύ μεγαλύτερη από την μέση αναλογία της χώρας ως προς τον λόγο εγκατάστασης στην αναζήτηση εργασίας έχουν τέσσερις περιφέρειες των οποίων η αναλογία κυμαίνεται από 60,0% μέχρι 66,0% (Δυτική Ελλάδα, Πελοπόννησος, Κρήτη και Στερεά Ελλάδα), λίγο μεγαλύτερη έχει η Θεσσαλία (57,0%), στο 53,0% είναι για την Αττική ενώ στις υπόλοιπες περιφέρειες είναι μικρότερη από τη μέση, όπου με εξαίρεση την Ανατολική Μακεδονία & Θράκη (46,8%) πλησιάζει το ήμισυ αυτών. (Κρητικίδης Γ., 2004).

Στον λόγο εγκατάστασης "Επαναπατρισμό-Παλιννόστηση" οι περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης και Βορείου Αιγαίου, έχουν υπερδιπλάσια αναλογία (15,0%), ενώ στην Κεντρική Μακεδονία και το Νότιο Αιγαίο πλησιάζει το 12,0% των μεταναστών. Μεγαλύτερη από την μέση αναλογία έχουν δύο ακόμη περιφέρειες (Δ. Μακεδονία και Ιόνια Νησιά) και χαμηλότερη οι υπόλοιπες περιφέρειες.

Οι αναλογίες στον λόγο εγκατάστασης "Επένδυση οικογένειας" είναι παραπλήσιες του μέσου σε όλες τις περιφέρειες, στον λόγο "Σπουδές" σε τέσσερις περιφέρειες έχουν αναλογία μεγαλύτερη από την μέση (Ηπειρος, Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Αττική και Κεντρική Μακεδονία). Τέλος μεγαλύτερη από την

μέση αναλογία έχουν πέντε περιφέρειες στον λόγο εγκατάστασης "Άλλοι λόγοι", των οποίων η αναλογία κυμαίνεται από 23,0% μέχρι 27,0% (Δυτική Μακεδονία, Θεσσαλία, Νότιο Αιγαίο, Ήπειρος και Ιόνια Νησιά).

Στους άνδρες μετανάστες, μεγαλύτερο είναι το ποσοστό που δήλωσε ως λόγο εγκατάστασης την εργασία 58,9%, ίσο όσων εγκαταστάθηκαν ως πρόσφυγες ενώ μικρότερα είναι τα ποσοστά στους υπόλοιπους λόγους εγκατάστασης. Αντίστοιχα οι γυναίκες έχουν μικρότερο ποσοστό που δήλωσε ως λόγο εγκατάστασης την εργασία 48,6%, ίσο όσων εγκαταστάθηκαν ως πρόσφυγες ενώ μεγαλύτερα είναι τα ποσοστά στους υπόλοιπους λόγους εγκατάστασης. Επιπρόσθετα δεν παρατηρείται διαφοροποίηση των περιφερειών στην κατά φύλο κατανομή των μεταναστών και του λόγου εγκατάστασης.

Περίπου το 50% των μεταναστών που δήλωσαν ως λόγους εγκατάστασης την αναζήτηση εργασίας, την επανένωση οικογένειας, τις σπουδές και άλλους λόγους, περί το 40,0% των Παλιννοστούντων και πάνω από το 75,0% την αναζήτηση ασύλου και των προσφύγων είναι εγκαταστημένοι στην Αττική, ενώ σημαντικό μερίδιο έχει και η περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας.

3.2 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σύμφωνα με τον ορισμό του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού Ηνωμένων Εθνών, UNWTO, ο τουρισμός αφορά σε ταξίδια που υποχρεώνουν τους ταξιδιώτες να μείνουν μακριά από την οικία τους για περισσότερο από 24 ώρες, με τον όρο ότι δεν θα αποζημιωθούν οικονομικά στην περιοχή που έχουν επισκεφθεί και στην οποία θα διαμείνουν, χωρίς να έχει σημασία ο λόγος επίσκεψης. Πέρα όμως από τον ορισμό, υπάρχουν πολλές διαφορετικές ομάδες τουριστικών προϊόντων, οι οποίες αφορούν κυρίως στο ελληνικό τουριστικό προϊόν, όπως ο Συνεδριακός Τουρισμός, ο Γαστρονομικός, ο Αγροτουρισμός, η Κρουαζιέρα, που ανήκει στο Ναυτιλιακό ή Θαλάσσιο τουρισμό, ο Καταδυτικό τουρισμό κ.λ.π. (Μανούσου Μ., 2011).

Η προσωρινή κίνηση των ανθρώπων από τον τόπο της μόνιμης διαμονής τους σε έναν άλλο τόπο (έξω από το σύνηθες περιβάλλον) για την ικανοποίηση των προσωπικών αναγκών τους, ονομάζεται τουρισμός (Λογοθέτης, 1998). Ο τουρισμός, σε όλες χωρίς εξαίρεση τις μορφές του, αποτελεί δραστηριότητα, η ανάπτυξη της οποίας προϋποθέτει απαραίτητα την ύπαρξη χρηματικών πόρων και ελεύθερου χρόνου. Είναι πλέον, ένας κλάδος σε πλήρη άνθιση και ένας από τους

σημαντικότερους της παγκόσμιας οικονομίας και της οικονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο τουρισμός σήμερα είναι βιομηχανία παραγωγής ενός μαζικού προϊόντος κατανάλωσης, που προσπαθεί να ικανοποιήσει την ανάγκη, κυρίως, του εργαζομένου για διασκέδαση στον ελεύθερο χρόνο του. Η τουριστική βιομηχανία έχει επέμβει πάνω στο έδαφος, που το μετασχημάτισε σε εμπόρευμα και προκάλεσε φαινόμενα με χαρακτήρα οικονομικοκοινωνικό. Τα οικονομικά φαινόμενα εμφανίζονται στην αύξηση της τιμής της γης, εκεί που υπάρχουν τουριστικά ενδιαφέροντα. Έτσι γίνεται το "καλό εμπόρευμα" γιατί προσφέρει μεγαλύτερο εισόδημα όταν χρησιμοποιείται για τουριστικές εγκαταστάσεις, παράδειγμα η παραλία από το Φάληρο μέχρι το Σούνιο. Οι επιδράσεις κοινωνικού χαρακτήρα φαίνονται στην αλλαγή της απασχόλησης των κατοίκων διαφόρων περιοχών, από την απασχόληση στην γεωργία, κτηνοτροφία και αλιεία πέρασαν στην απασχόληση με τον τουρισμό.

Οι αιτίες που συμβάλουν στην ανάπτυξη του τουριστικού φαινομένου έχουν χαρακτήρα υποκειμενικό, όπως η ανάγκη του ανθρώπου για αλλαγή περιβάλλοντος, η επιθυμία του να γνωρίσει διαφορετικούς τρόπους ζωής, καινούργιους ανθρώπους, την ιστορία και τις συνήθειες άλλων λαών, ενώ οι αντικειμενικές αιτίες είναι η αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος, η καλυτέρευση των συγκοινωνιών, η καλυτέρευση των αποδοχών και το δικαίωμα ελεύθερου χρόνου των εργαζομένων, η απλοποίηση των τυπικών διαδικασιών για τους τουρίστες, διάφορες διευκολύνσεις στις πληρωμές, η αύξηση του πληθυσμού, η αύξηση του μέσου όρου ζωής και η αλλαγή νοοτροπίας.

Η πρώτη χώρα στη Μεσόγειο, που δέχτηκε το τουριστικό φαινόμενο είναι η Ιταλία αργότερα εμφανίστηκαν η Ισπανία, η Γιουγκοσλαβία, η Ελλάδα και αργότερα ακόμα η Τυνησία και το Μαρόκο. Η Ελλάδα αρχίζει να δέχεται τα μεγάλα τουριστικά ρεύματα από το 1950, όμως δεν είναι μια καινούργια χώρα για τον τουρισμό, γιατί εκτός από τον ήλιο και την θάλασσα προσφέρει τον πολιτισμό και την ιστορία της. Η Ρόδος και η Κέρκυρα εξοπλισμένες από την Ιταλική κατοχή δέχτηκαν τα πρώτα ρεύματα και ακολούθησαν άλλες περιοχές της χώρας ιστορικού ενδιαφέροντος.

Η Ελλάδα προσφέρει πλούσιο παραλιακό τουρισμό και είναι σημαντικό το ότι ακόμα και σήμερα υπάρχουν ζώνες που δεν τις έχει αλλοιώσει ο μαζικός τουρισμός, όπως η Δ. Πελοπόννησος η Νότια Κρήτη και τα νησιά κοντά στην Τουρκία. Η ιστορική εξέλιξη της τουριστικής δραστηριότητας σχετίζεται με τον εσωτερικό τουρισμό του 1900 σε όλη τη χώρα, στον παραλιακό της μεταπολεμικής περιόδου

ενώ από τα αρχαία χρόνια υπάρχει ο ομαδικός τουρισμός στην Ελλάδα με αφορμή τις γιορτές και τα προσκυνήματα.

Οι πρώτες οργανωμένες εκδρομές αρχίζουν το 1900 όμως οι δύο πόλεμοι εξαφάνισαν αυτές τις διοργανώσεις. Το 1950 η Ελλάδα τελείως εξαντλημένη από τους πολέμους βρίσκεται χωρίς πρόγραμμα, η βιομηχανοποίηση απαιτεί χρόνο και έτσι ο τουρισμός δίνει γρήγορες λύσεις στο οικονομικό πρόβλημα της χώρας που διαθέτει τις κατάλληλες προϋποθέσεις όπως το καλό κλίμα, τις φυσικές ομορφιές, την τέχνη και την ιστορία.

Από το 1950 με την βοήθεια του κράτους αρχίζει η τουριστική ανάπτυξη, κατασκευάζονται δρόμοι, βελτιώνονται οι επικοινωνίες, αρχίζουν οι δανειοδοτήσεις για την κατασκευή ξενοδοχείων, BANGALOWS, MOTELS, CAMPINGS, ιδρύονται σχολές τουριστικών επαγγελματιών, διοργανώνονται κρουαζιέρες στα νησιά, φεστιβάλ και ενισχύεται η παραγωγή έργων Λαϊκής Τέχνης. Το 1953 και έπειτα αρχίζει μια συνεχής αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς την Ελλάδα που σταθεροποιείται από το 1965 και μετά. Το 1963 αναπτύσσεται, πιο οργανωμένα, και ο εσωτερικός τουρισμός που βοηθά την περιφερειακή ανάπτυξη. Ο εξωτερικός τουρισμός εξαρτάται από την νοοτροπία και τις συνήθειες των τουριστών, αν κάθε περιοχή προσπαθεί να προσαρμοσθεί στην ζήτηση, για να προσφέρει τις κατάλληλες συνθήκες στους τουρίστες που δέχεται. (Καρακουλέκα Ε., 2004).

Η ανάπτυξη του παραλιακού τουρισμού παίρνει μεγάλες διαστάσεις και αρχίζει η χώρα να αξιοποιεί με κατάλληλες εγκαταστάσεις τις παραλίες της, τις οποίες εκμεταλλεύονται τουριστικές επιχειρήσεις. Η λειτουργία της τουριστικής βιομηχανίας συνίσταται σε δύο στοιχεία: στις μεγάλες επιχειρήσεις και τους TOURS OPERATORS ενώ υπάρχουν τέσσερις τύποι επιχειρήσεων:

- οι πολυεθνικές,
- οι μεγάλες εθνικές τουριστικές επιχειρήσεις,
- οι μικρές επιχειρήσεις και
- μικρές οικογενειακού επιπέδου επιχειρήσεις.

Όσον αφορά τα Ελληνικά πρακτορεία ταξιδίων αποτελούν αντιπρόσωπους των μεγάλων διεθνών πρακτορείων και χαρακτηρίζονται από την διαίρεση σε πολλά μικρά πρακτορεία που αντιμετωπίζουν μεγάλο συναγωνισμό και έλλειψη συνεργασίας. Οι TOURS OPERATORS είναι επιχειρήσεις με συγκεντρωμένα

κεφάλαια, παρουσιάζονται στην Ευρώπη το 1960 και δημιουργούν μονοπώλια που ελέγχουν το μεγαλύτερο μέρος του τουριστικού εμπορίου.

Το κράτος ελέγχει άμεσα τις κρατικές και δημόσιες επενδύσεις, έμμεσα δε τις ιδιωτικές επενδύσεις. Η πολιτική στον τουριστικό τομέα έχει εξακολουθήσει την αρχή της συγκέντρωσης της προσφοράς των τουριστικών υπηρεσιών. Οι δημόσιες κρατικές επενδύσεις προορίζονται για την κατασκευή τουριστικών εγκαταστάσεων, συνήθως στα ήδη αναπτυγμένα τουριστικά κέντρα. Από το 1960 γίνεται μια προσπάθεια προγραμματισμού για την εξάπλωση του τουρισμού σε όλη την χώρα με βασικό στόχο την περιφερειακή ανάπτυξη.

Το μεγαλύτερο μέρος του εργατικού δυναμικού που απασχολείται με τον τουρισμό απορροφάται από τα ξενοδοχεία. Το τουριστικό φαινόμενο είναι εποχιακό, δεν προσφέρει σιγουριά στον εργαζόμενο και λύνει μόνον ένα μικρό ποσοστό του προβλήματος της ανεργίας και της μετανάστευσης. Οι εργαζόμενοι στις επιχειρήσεις χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, στους μόνιμους και σε εκείνους που εργάζονται κατά την περίοδο του καλοκαιριού. Τα τουριστικά επαγγέλματα δεν είναι κατοχυρωμένα και οι επιχειρηματίες προτιμούν το ανειδίκευτο προσωπικό για λόγους καθαρά οικονομικούς, ενώ παράλληλα προσπαθούν να το περιορίσουν σε αριθμό όσο το δυνατόν περισσότερο.

Στα μεγάλα αστικά κέντρα, με την ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας, παρατηρήθηκε η αύξηση μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων Α' κατηγορίας που κτίστηκαν χωρίς σχεδόν κανένα αρχιτεκτονικό ή πολεοδομικό περιορισμό, προκάλεσαν δε γρήγορη ανάπτυξη της γύρω περιοχής τους και αύξηση τιμών των οικοπέδων. Άλλο φαινόμενο που παρουσιάστηκε είναι τα τουριστικά χωριά. Ακόμα σε περιοχές με μικρή τουριστική κίνηση οι επιχειρήσεις οικογενειακού επιπέδου εξαπλώνονται ταχύτατα τόσο οριζόντια όσο και κάθετα.

Αν και ο τουρισμός δεν αποτελεί φαινόμενο των τελευταίων μόνο δεκαετιών, αυτό που εξακολουθεί να εξελίσσεται είναι το μέγεθος του σύγχρονου μαζικού τουρισμού, η φύση και το είδος των τουριστικών υπηρεσιών, η οργάνωση και λειτουργία των επιχειρήσεων που προσφέρουν τουριστικές υπηρεσίες και η έμφαση που έχει δοθεί στην τουριστική βιομηχανία, τόσο από κρατικής πλευράς όσο και από πλευράς ιδιωτών επιχειρηματιών.

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της τουριστικής ζήτησης (Εκθεση για την Τουριστική Οικονομική και Ελληνική Τουριστική Οικονομία, 2006) είναι:

- α) η ετερογένεια, καθώς διαφορετικοί κλάδοι εμπλέκονται στην παραγωγή και διάθεση των προϊόντων που επιδιώκει να καταναλώσει ο τουρίστας,
- β) η εποχικότητα, που χαρακτηρίζει σε μεγάλο βαθμό τη ζήτηση για το ελληνικό τουριστικό προϊόν,
- γ) η ελαστικότητα (η τουριστική ζήτηση είναι κατά κανόνα ελαστική ως προς το εισόδημα και σχετικά ανελαστική ως προς την τιμή),
- δ) η εναλλακτική της φύση, με την έννοια ότι η ζήτηση για τουρισμό επηρεάζεται από τις πολιτιστικές και τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες που επικρατούν σε έναν προορισμό.

Η τουριστική ζήτηση διακρίνεται α) σε ζήτηση προερχόμενη από τα νοικοκυριά (καταναλωτική ζήτηση, που εκφράζεται με την αγορά μεμονωμένων τουριστικών πακέτων), β) σε ζήτηση προερχόμενη από το δημόσιο (καταναλωτική και επενδυτική, που σκοπό έχει την παροχή δημόσιων τουριστικών υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση των τουριστών) και γ) σε ζήτηση προερχόμενη από τις επιχειρήσεις που ασκούν επιχειρηματικές δραστηριότητες μέσα στο τουριστικό κύκλωμα (πρακτορεία ταξιδιών, γραφεία ενοικίασης οχημάτων) και από τις επιχειρήσεις που βρίσκονται εκτός τουριστικού κυκλώματος.

Συνολικά η ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες επηρεάζεται από πλήθος παραγόντων. Οι πιο σημαντικοί είναι τα δημογραφικά και κοινωνικό-οικονομικά χαρακτηριστικά των τουριστών, τα κίνητρα τους, η χώρα προέλευσής τους, το επίπεδο του εισοδήματος, οι προσδοκίες και η εικόνα που διαμορφώνουν για τον τουριστικό προορισμό και η ικανοποίηση που λαμβάνουν από την αντίστοιχη προσφορά των τουριστικών υπηρεσιών. Επίσης παράγοντες που καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την συνολική ζήτηση προέρχονται και από το συνολικό τουριστικό κύκλωμα, όπως οι τιμές των τουριστικών προϊόντων, ο αριθμός των αφίξεων των τουριστών σε μια περιοχή, ο αριθμός των διανυκτερεύσεων, ο τύπος και οι υπηρεσίες των καταλυμάτων, τα μεταφορικά μέσα αλλά και οικονομικοί παράγοντες όπως η συναλλαγματική ισοτιμία. Μάλιστα σύμφωνα με τον HATTA⁷, οι νέες τάσεις της τουριστικής αγοράς και οι συνεχείς εξελίξεις στο τουριστικό κλάδο, όπως η αλλαγή στο καθεστώς των αερομεταφορών, τα νέα κανάλια διανομής και η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών μεταβάλλουν όχι μόνο ποσοτικά αλλά και ποιοτικά την ζήτηση.

⁷HATTA: Hellenic Association of Tourist & Travel Agencies, Σύνδεσμος των εν Ελλάδι Τουριστικών και Ταξιδιωτικών Γραφείων.

Κατά την τελευταία δεκαετία διαπιστώθηκε σε μεγάλο βαθμό η σπουδαιότητα του τουρισμού για την μελλοντική οικονομική ανάπτυξη και τον περιορισμό της ανεργίας τόσο στην Ευρώπη όσο και στην χώρα μας. Η συνειδητοποίηση αυτή έστρεψε τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού και τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον προσδιορισμό της συμβολής του τουριστικού τομέα στην δημιουργία του Α.Ε.Π. και στο μέγεθος της απασχόλησης.

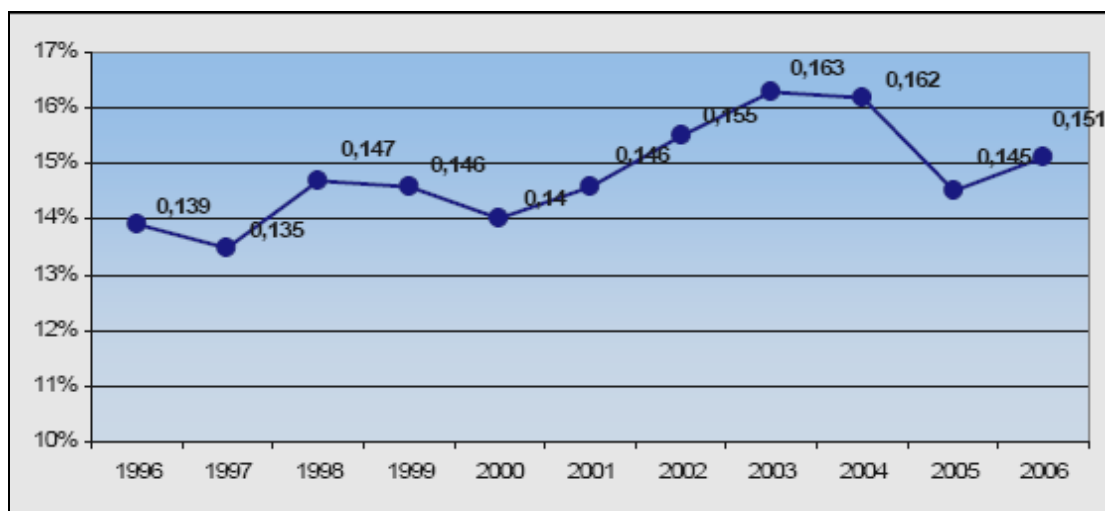
Η κατασκευή και η καθιέρωση τουριστικών λογαριασμών, με βάση τα αυστηρά κριτήρια κατάρτισεως των εθνικών λογαριασμών, θα προσέφερε μια αξιόπιστη και ολοκληρωμένη γνώση για τις οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού. Οι πληροφορίες των τουριστικών λογαριασμών έχουν σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να περιλαμβάνουν το σύνολο της δραστηριότητας που συνδέεται με τον τουρισμό. Με βάση τα ανωτέρω, το Παγκόσμιο Συμβούλιο Τουρισμού και Ταξιδιών (WTTC) σε συνεργασία με την Εταιρεία Παροχής Οικονομικής Πληροφορήσεως και Συμβουλών (W.E.F.A.), χρησιμοποιούν δυο έννοιες στην προσπάθειά τους να προσεγγίσουν το πρόβλημα μετρήσεως του τουριστικού προϊόντος.

- 1) Την έννοια του τουριστικού κλάδου, ο οποίος αναφέρεται στις δραστηριότητες που παράγουν αγαθά και υπηρεσίες συνδεδεμένα με τους τουρίστες. Αυτές οι δραστηριότητες είναι τα ξενοδοχεία και τα καταλύματα, τα γραφεία ταξιδιών πάσης φύσεως, ορισμένοι κλάδοι μεταφορών, κέντρα πληροφορήσεως τουριστών, κλάδοι παραγωγής κ.λ.π..
- 2) Την έννοια της τουριστικής οικονομίας, στην οποία περιλαμβάνονται τόσο τα αγαθά και υπηρεσίες που συνδέονται άμεσα με τον τουρίστα, όσο και οι παραγωγικές δραστηριότητες που εξαρτώνται σε υψηλό βαθμό, ακόμη και για την ύπαρξή τους, από την τουριστική δαπάνη.

Στα ανωτέρω πρέπει να προστεθούν και οι πολλές επιδράσεις της τουριστικής δαπάνης. Επισημαίνεται ότι η πραγματοποιηθείσα πρόοδος στην προσέγγιση του μεγέθους του τουριστικού τομέα και της συμβολής του τουρισμού στην διαμόρφωση του Α.Ε.Π. δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί στατιστικά. Η δυσκολία αυτή έγκειται στο ότι δεν είναι γνωστό το μέγεθος του στατιστικού σφάλματος και δεν προκύπτει σαφώς από τα πρώτα ευρήματα το εννοιολογικό περιεχόμενο των κονδυλίων που περιλαμβάνονται στον λογαριασμό του Ακαθάριστου Τουριστικού Προϊόντος. Στο παρακάτω διάγραμμα θα εξεταστεί η συμβολή του τουρισμού στο συνολικό Α.Ε.Π.

της Ελλάδας. Είναι κοινή γνώμη ότι ο τουρισμός είναι ένας πολύ σημαντικός τομέας ο οποίος συμβάλλει στην ανάπτυξη του Α.Ε.Π. της χώρας. Από το 1997 παρατηρείται μια διαρκής και σταθερή αύξηση της συμβολής του τουρισμού στο Α.Ε.Π. με μια μικρή πτώση το 2000 της τάξεως του 0,6 % ενώ το 2005 παρατηρείται ξανά πτώση της τάξης του 1,7%.

Διάγραμμα 6: Συμβολή του τουρισμού στο Α.Ε.Π. (% στο συνολικό Α.Ε.Π.)

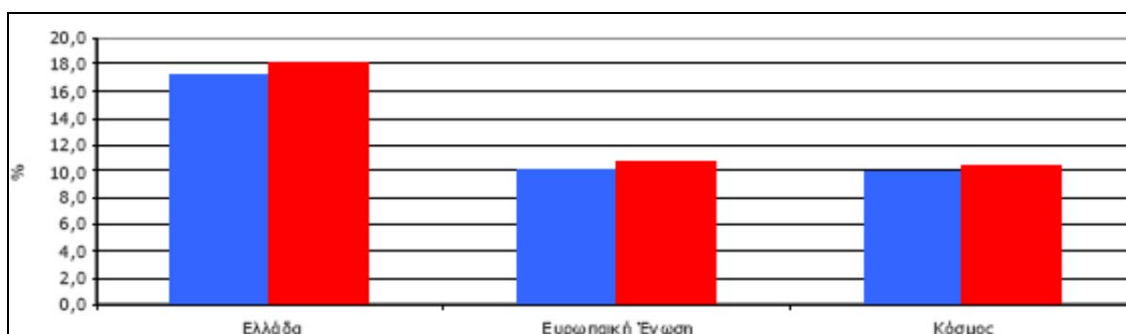

Πηγή: WTTC.

Σύμφωνα με αναλύσεις του Παγκόσμιου Συμβουλίου Τουρισμού και Ταξιδιών (WTTC) για το έτος 2008 και βάσει της μεθοδολογίας των Δορυφορικών Λογαριασμών του τουρισμού (Travel & Tourism Satellite Accounts), ο τουριστικός και ταξιδιωτικός τομέας προβλεπόταν ότι θα καλύψει το 17,2% (€37,3 δισ.) του συνολικού Α.Ε.Π. της Ελλάδας τελικά όμως ανήλθε περίπου στο 15,66% του Α.Ε.Π.. Ωστόσο κατά την τελευταία δεκαετία ο τουρισμός συνεισφέρει σταθερά περισσότερο από το 16% στο ΑΕΠ και καλύπτει το 1/3 του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου ενώ υπολογίζεται ότι μέχρι το 2018 το εν λόγω ποσοστό θα αυξηθεί σε 18,0% (€69,6 δισ.). Μάλιστα το 2010 οι άμεσα και έμμεσα απασχολούμενοι στον τουριστικό κλάδο στην Ελλάδα ήταν 746.000 άτομα, σύμφωνα με στοιχεία του WTCC, αριθμός που ισοδυναμεί με το 17,9% της συνολικής απασχόλησης στην εγχώρια οικονομία, ενώ οι θέσεις εργασίας αναμένεται να φτάσουν το 2018 τις 1.349.000 (21,9% της συνολικής απασχόλησης). Στο Διάγραμμα 7 παρουσιάζεται το ποσοστό του Α.Ε.Π. που καταλαμβάνει ο τουριστικός και ταξιδιωτικός τομέας στην Ελλάδα (2008, πρόβλεψη

2018), σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον υπόλοιπο κόσμο όπως προκύπτει από το WTTC.

Διάγραμμα 7: Ποσοστό του Α.Ε.Π. που καταλαμβάνει ο Τουριστικός και Ταξιδιωτικός Τομέας (2008, 2018).

Πηγή: WTTC.

Το μέγεθος της τουριστικής κίνησης της χώρας και ειδικότερα το μέγεθος του εισερχόμενου, του εσωτερικού και του εξερχόμενου τουρισμού, διαμορφώνουν τη ζήτηση για τις τουριστικές υπηρεσίες. Στη συνέχεια παρατίθενται στατιστικά στοιχεία κυρίως του εισερχόμενου αλλά και του εξερχόμενου τουρισμού.

Αύξηση κατά 8,5% παρουσίασε ο αριθμός των αφίξεων των αλλοδαπών τουριστών στην Ελλάδα το 2007 σε σχέση με το 2006. Ειδικότερα, όπως φαίνεται από τα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Ε.Σ.Υ.Ε., το 2007 αφίχθησαν στην Ελλάδα συνολικά 18,8 εκατομμύρια αλλοδαποί τουρίστες έναντι 17,3 εκατ. το 2006. Θα πρέπει να διευκρινιστεί στο σημείο αυτό ότι στις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών έχουν καταγραφεί και οικονομικοί μετανάστες που διαμένουν στην Ελλάδα και διέρχονται κατά καιρούς από τα σύνορα της χώρας. Οι περισσότεροι εξ αυτών είναι Αλβανοί ο αριθμός αφίξεων των οποίων ανήλθε το 2007 σε 1,8 εκατομμύρια (στοιχεία Ε.Σ.Υ.Ε.).

Επίσης το 2008 στο κατώτερο του σημείο (47%), από το 2000, έφτασε το μερίδιο των πέντε σημαντικότερων αγορών (Μεγάλη Βρετανία, Γερμανία, Γαλλία, Ολλανδία και Ιταλία) για τον ελληνικό τουρισμό. Αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί, από μια άποψη θετικό, καθώς μειώνεται η εξάρτηση από αυτές τις αγορές. Όμως η μείωση, όχι μόνο σε μερίδιο αλλά και σε απόλυτους αριθμούς, που παρατηρείται στις δύο κυριότερες αγορές της Μεγάλης Βρετανίας και της Γερμανίας, οφείλεται κυρίως στην προτίμησή τους για ανταγωνιστικότερους προορισμούς. Δυστυχώς οι αναδυόμενες αγορές της Ανατολικής Ευρώπης επηρεάστηκαν σημαντικά από την

οικονομική κρίση, γεγονός που δεν ευνόησε την επέκταση της Ελλάδας σε αυτές τις αγορές.

Ωστόσο παρά τις δυσμενείς συνθήκες ο ελληνικός τουρισμός παραμένει σε υψηλή θέση στην παγκόσμια κατάταξη διατηρώντας την 16^η θέση στις διεθνείς αφίξεις και τη 12^η θέση στα έσοδα, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (κατάταξη 2009). Στην κατάταξη του World Economic Forum σύμφωνα με το δείκτη Ταξιδιωτικής και Τουριστικής Ανταγωνιστικότητας 2009 η Ελλάδα υποχώρησε στην 24^η από την 22^η θέση. Οι ανταγωνίστριες χώρες, το 2009 σε σύγκριση με το 2008, είχαν σημαντικές απώλειες με μόνη την Τουρκία να παρουσιάζει άνοδο (2,8%) χωρίς όμως να καταφέρει κάτι αντίστοιχο σε επίπεδο εισπράξεων (-3%). Η Ισπανία σε επίπεδο αφίξεων παρουσίασε σημαντική αρνητική μεταβολή (-8,7%) όπως και η Κύπρος (-10,9%) ενώ η Κροατία είχε πτώση μόλις 0,86%. (Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, 2010). Το 2010 σημειώθηκε μικρή αύξηση 0,62% στις διεθνείς αφίξεις, με περίπου 15 εκατ. πραγματοποιηθέντα ταξίδια προς την Ελλάδα. Όσον αφορά στα έσοδα, και σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, για το διάστημα Ιανουάριος - Δεκέμβριος 2010, οι τουριστικές εισπράξεις ανήλθαν στο ποσό των 9.611,3 εκατ. ευρώ, έναντι 10.400,2 εκατ. ευρώ στο αντίστοιχο διάστημα το 2009. Σημείωσαν δηλαδή μείωση 7,6% (Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, 2010).

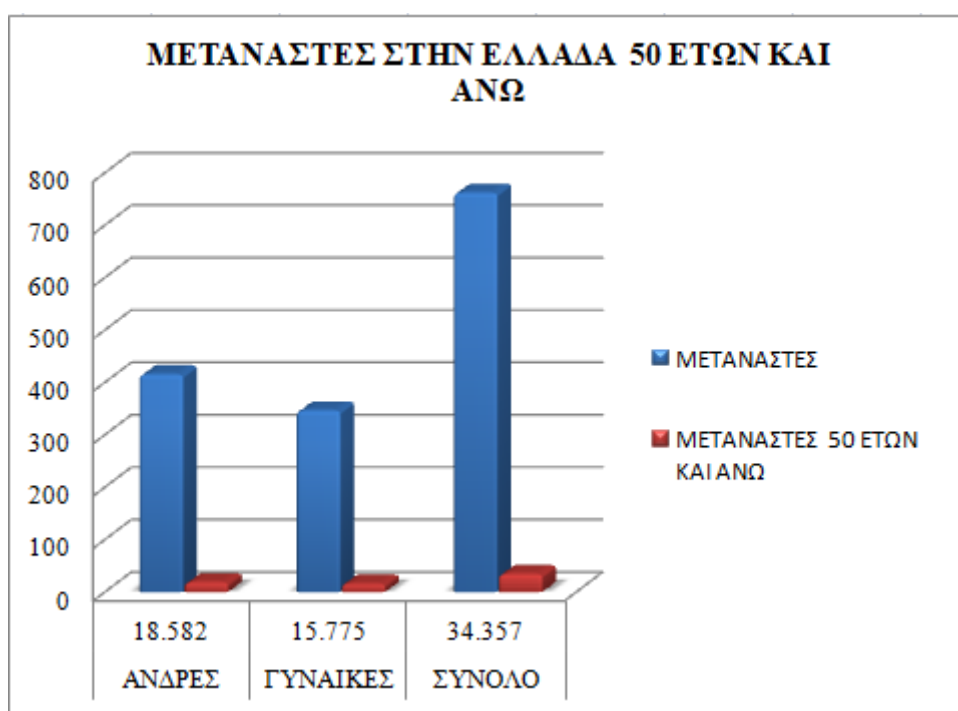
3.3 ΟΙ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Εκτιμάται ότι περίπου 50.000 αλλοδαποί έχουν αποκτήσει κατοικίες στην Ελλάδα, για χειμερινές ή θερινές διακοπές αγοράζοντας και ανακατασκευάζοντας παλαιά σπίτια. Οι λόγοι απόκτησης κατοικίας, από πολίτες κυρίως Δυτικοευρωπαϊκών χώρων, αφορούν το θερμό κλίμα, τον ξεκούραστο τρόπο ζωής και το ευχάριστο φυσικό περιβάλλον των χωρών της Νότιας Ευρώπης αλλά και τις χαμηλότερες τιμές στην αγορά κατοικίας και το αρκετά χαμηλότερο κόστος ζωής. Σε αυτή την ανάπτυξη συνέβαλε και ο κορεσμός των αγορών της Ισπανίας, καθώς και η αύξηση των τιμών αγοράς στη συγκεκριμένη χώρα και αντίστοιχα της Πορτογαλίας προσελκύοντας στην Ελλάδα πολλούς Βρετανούς, Γερμανούς και Σκανδιναβούς πολίτες.

Οι αλλοδαποί μετανάστες από 50 ετών και άνω, σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001, αποτελούν ένα σημαντικό ποσοστό των μεταναστών στο

σύνολό τους, για τη χώρα μας. Σύμφωνα με το Διάγραμμα 8 ο πληθυσμός των συνταξιούχων αλλοδαπών (ηλικίας 50 ετών και άνω) ανέρχεται στους 34.357 καταλαμβάνοντας ποσοστό 4,51% επί του συνόλου των αλλοδαπών που διαμένουν στην Ελλάδα. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι, αν και όχι ιδιαίτερα αναπτυγμένο, το φαινόμενο της μετανάστευσης των αλλοδαπών συνταξιούχων, αποτελεί μια υπαρκτή πραγματικότητα για την Ελλάδα. Η Ελλάδα υπερτερεί έναντι των άλλων χωρών της Μεσογείου λόγω του κλίματος, της έντονης ποικιλομορφίας της παράκτιας ζώνης, της ποιότητας των θαλασσών αλλά και του σημαντικού πολιτισμού της.

Διάγραμμα 8: Μετανάστες στην Ελλάδα.

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφή Πληθυσμού 2001.

Το φαινόμενο των ηλικιωμένων μεταναστών στην Ελλάδα, παρόλο που τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται με έντονους ρυθμούς, δεν έχει ωστόσο ερευνηθεί συστηματικά ενώ υπάρχουν προβλήματα και στην καταγραφή επίσημων στοιχείων σχετικά με τον αριθμό των μεταναστών και τις κατοικίες που διαθέτουν. Άλλωστε σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης της Ρώμης, οι πολίτες της Ε.Ε. έχουν το δικαίωμα να εισέρχονται και να διαμένουν σε οποιοδήποτε κράτος μέλος, χωρίς η καταχώρηση τους να είναι πλέον υποχρεωτική.

3.4 Η ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΤΙΚΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μέχρι πρόσφατα ένα στοιχείο της συγκυρίας που σχετίζεται με τις παραμέτρους που θέτει ο διεθνής ανταγωνισμός είναι η αλματώδης ανάπτυξη της τουριστικής κατοικίας τόσο στις χώρες της Ιβηρικής χερσονήσου, όσο και σε άλλους προορισμούς της Ν.Α. Μεσογείου. Η συγκεκριμένη μορφή κατοικίας αποτελεί σημαντική εναλλακτική μορφή τουρισμού με κύριο χαρακτηριστικό ότι ο ιδιοκτήτης ή και ένοικος της κατοικίας αυτής δεν εργάζεται στον συγκεκριμένο τόπο αλλά την χρησιμοποιεί μόνο για παραθεριστικούς σκοπούς.

Η Ελλάδα εμφάνιζε ευνοϊκές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της συγκεκριμένης δραστηριότητας. Οι απαιτήσεις των εν δυνάμει χρηστών για ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος, ασφάλεια, χαμηλό κόστος και ένα ανεκτό επίπεδο δημοσίων εξυπηρετήσεων και υποδομών, τοποθετούσαν τη χώρα σε σχετικά ανταγωνιστική θέση. Ταυτόχρονα ο επιχειρηματικός κίνδυνος είναι σχετικά μικρός, σε αντίθεση με τον ξενοδοχειακό τουρισμό, δημιουργείται μόνιμο τουριστικό ρεύμα υψηλής εισοδηματικής στάθμης, οι αλλοδαποί ιδιοκτήτες επισκέπτονται την Ελλάδα, περισσότερες φορές απ' ό,τι οι απλοί περιηγητές και τείνουν να ξοδεύουν περισσότερα χρήματα σε πολλούς επιμέρους τομείς της οικονομίας, τα εισοδήματα διοχετεύονται σε ευρύτερα επαγγελματικά στρώματα και διατηρούνται και αναζωογονούνται τα παραδοσιακά χωριά που υπάρχουν στη χώρα.

Από την άλλη πλευρά, το κατασκευαστικό κεφάλαιο και οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί στην Ελλάδα ενώ έχουν αναδειχθεί σε σημαντικούς ρυθμιστές της οικονομίας, αντιμετωπίζουν προβλήματα ύφεσης μετά την Ολυμπιάδα του 2004. Η συγκυρία ωστόσο ευνοεί την ανάπτυξη της συγκεκριμένης δραστηριότητας επί της οποίας έχουν ήδη διατυπωθεί προσδοκίες από συγκεκριμένους επιχειρηματικούς κύκλους, παρά την πρόσφατη διεθνή δοκιμασία αυτού ακριβώς του συστήματος (κατοικία, ενυπόθηκα δάνεια, παράγωγα, χρηματοοικονομική κρίση). Οργανωμένα, λοιπόν οικιστικά συγκροτήματα έχουν κάνει την εμφάνισή τους και στην Ελλάδα, σε περιοχές όπως η Κρήτη, οι Κυκλάδες, η Αττική, η Χαλκιδική κ.α. Παρόλα αυτά, η ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας στον τομέα αυτό είναι ακόμα πολύ χαμηλή σε σχέση με τις υπόλοιπες μεσογειακές χώρες, καθώς το επενδυτικό περιβάλλον στον τομέα του τουρισμού στην Ελλάδα υστερεί ακόμη σε σχέση με το αντίστοιχο άλλων μεσογειακών τουριστικών προορισμών.

Βέβαια η χαμηλή ανταγωνιστικότητα δεν οφείλεται σε έλλειψη συγκριτικού πλεονεκτήματος της Ελλάδος στον τομέα αυτό, αλλά κατά κύριο λόγο στο αναχρονιστικό θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο της χώρας στον τομέα του χωροταξικού σχεδιασμού. Σημειώνεται ότι τα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν στον τομέα αυτό έχουν βαθιές ρίζες στον χρόνο, προσδιορίζονται από περίπλοκα συμφέροντα και από μια παρωχημένη αντίληψη όσον αφορά στην πολιτική διαχείρισεως της κρατικής περιουσίας, την πολιτική διαφυλάξεως των δασικών εκτάσεων και του αιγιαλού, και γενικότερα την πολιτική προστασίας του περιβάλλοντος. Γενικά, η φιλοσοφία για τον σχεδιασμό της ανωτέρω πολιτικής χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια να τεθούν λεπτομερειακοί περιορισμοί, με αποτέλεσμα στη συνέχεια να διαπιστώνεται η αδυναμία επιβολής τους και η παραβίασή τους (χωρίς ουσιαστικό κόστος) από τους πολίτες. (Alpha Bank, 2006).

Επίσης πολλοί θεωρούν ότι η διεθνής εμπειρία που προκύπτει από την ραγδαία ανάπτυξη της οικονομίας του real-estate⁸ στην Ισπανία και την Πορτογαλία, δεν δικαιολογεί αυξημένη αισιοδοξία για την αντίστοιχη εξέλιξη στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, αξιόλογοι και εκτεταμένοι τουριστικοί πόροι των χωρών αυτών καταναλώθηκαν σε μια δραστηριότητα που είχε οικονομικά αποτελέσματα μόνο κατά την φάση κατασκευής και πώλησης των διαμερισμάτων, ενώ στη συνέχεια περιορίστηκε ή και ματαιώθηκε η δυνατότητα τουριστικής αξιοποίησης των πόρων. Πρόκειται στην ουσία για μια εφ' άπαξ διαδικασία, της οποίας μάλιστα τα μεν οφέλη εμφανίζουν μικρή διάχυση στην κοινωνία, οι δε επιπτώσεις αποκτούν μη αναστρέψιμα χαρακτηριστικά. Σήμερα, το ισπανικό μοντέλο καταγγέλλεται ομόφωνα στα διεθνή τουριστικά forum ως "παράδειγμα προς αποφυγήν", διαπίστωση που επιβεβαιώνεται και από τις εσπευσμένες παρεμβάσεις της πολιτικής, επιστημονικής και επιχειρηματικής ελίτ της ίδιας της Ισπανίας. (Νικηφόρος Μπαλατσινός, 2008).

Ωστόσο οι επαγγελματίες στο χώρο του real estate, αλλά και του τουρισμού, θεωρούν ότι με την εφαρμογή του Ειδικού Χωροταξικού για τον Τουρισμό καθώς και τη θέσπιση ενός νέου νομοσχεδίου που θα συμβάλλει στην απλοποίηση και επιτάχυνση των αδειοδοτήσεων θα οδηγήσει στην ουσιαστική ανάπτυξη της παραθεριστικής κατοικίας και στην Ελλάδα (Ντελέζος Κ., 2011). Από την άλλη πλευρά, όμως μεγάλο πλήγμα στην παραθεριστική κατοικία έχει επιφέρει η οικονομική κρίση, με τις τιμές να διαμορφώνονται από 15% μέχρι 25% κατά μέσον

⁸ Ακίνητη περιουσία.

όρο πιο χαμηλά σε σχέση με τα επίπεδα του 2008, οδηγώντας κατασκευαστικές εταιρείες που είχαν δανεισθεί τα προηγούμενα χρόνια για να χρηματοδοτήσουν το κατασκευαστικό τους έργο, σε δυσμενή οικονομική κατάσταση.

Στελέχη της κτηματαγοράς συμφωνούν ότι η μεγάλη μείωση της ζήτησης λόγω της οικονομικής κρίσης από τη μία πλευρά σε συνδυασμό με την αυξημένη προσφορά στον απόηχο της μεγάλης ανοικοδόμησης των τελευταίων ετών, απ' την άλλη, έχουν δημιουργήσει μεγάλο πρόβλημα στην κτηματαγορά αρκετών νησιών, καθώς και άλλων δημοφιλών προορισμών. Οι σύμβουλοι ακινήτων τονίζουν ότι σε περιόδους οικονομικής κρίσης ο πρώτος κλάδος των ακινήτων που πλήττεται είναι η παραθεριστική κατοικία και αυτό συμβαίνει γιατί η συγκεκριμένη αγορά αντιμετωπίζεται ως εκδήλωση μιας πολυτέλειας.

Η αρνητική εικόνα που υπάρχει για την ελληνική οικονομία στο εξωτερικό έχει επίσης αποθαρρύνει αρκετούς ξένους ενδιαφερόμενους που προτιμούν να περιμένουν μέχρι να ξεκαθαρίσει η εικόνα πριν πραγματοποιήσουν οποιαδήποτε επένδυση. Σε γενικές γραμμές, υπάρχουν τρεις τύποι ξένων ενδιαφερομένων: Εκείνων που αγοράζουν παραθεριστική κατοικία στην Ελλάδα για τις διακοπές τους, εκείνων που αγοράζουν για να ζήσουν ως συνταξιούχοι και εκείνων που επενδύουν, προσδοκώντας υψηλές υπεραξίες. (Κοντογιάννη Δ., 2010).

Από τους αλλοδαπούς που επιλέγουν να αγοράσουν εξοχική κατοικία στην Ελλάδα, την πρωτοκαθεδρία έχουν οι Άγγλοι και ακολουθούν οι Γερμανοί με τους Σκανδιναβούς, σύμφωνα με έμπειρα στελέχη της κτηματαγοράς. Η αγορά της παραθεριστικής κατοικίας γνώρισε μεγάλη άνθιση τα προηγούμενα χρόνια (σύμφωνα με την απογραφή του 2001, περίπου το 1/6 όλων των κατοικιών της χώρας είναι εξοχικές ή δευτερεύουσες). Πιο συγκεκριμένα, σε σύνολο περίπου 5.465.000 κατοικιών σε όλη τη χώρα κατεγράφησαν 925.000 εξοχικές ή δευτερεύουσες κατοικίες, από τις οποίες οι περισσότερες κενές - δηλαδή με εποχική κατοίκηση).

Βέβαια την περίοδο 2004-2007 ξεκίνησαν τα προβλήματα στον κλάδο της παραθεριστικής κατοικίας, ο οποίος σήμερα πλήττεται ακόμη περισσότερο. Η κρίση παρατηρείται εντονότερα στην Κρήτη και έπονται οι Κυκλάδες με την Μύκονο, την Πάρο κ.λπ. Ωστόσο παρατηρείται ενδιαφέρον σε ποσοστό 7% των Ρώσων τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα για την απόκτηση παραθεριστικής κατοικίας. Μάλιστα αν ληφθεί υπόψη ότι οι Ρώσοι τουρίστες που επισκέφθηκαν την Ελλάδα στο εννεάμηνο του 2010 αντιστοιχούν σε 443.000 (αύξηση 42% σε σχέση με πέρυσι),

δυναμικά οι αγορές ακινήτων που θα μπορούσαν να γίνουν στην Ελλάδα αντιστοιχούν σε 31.000, νούμερο βέβαια που απέχει από την πραγματικότητα λόγω των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι Ρώσοι σε σχέση με το νομικό (την έκδοση βίζας κ.α.) και το θεσμικό πλαίσιο καθώς και τη χρηματοδότησή ως κάτοικοι χώρας εκτός Ε.Ε. (Εφημερίδα Αγγελιοφόρος, 2011).

Εκτός, όμως των ανωτέρων στοιχείων και ο Σ.Ε.Τ.Ε.⁹ θεωρεί ότι η τουριστική κατοικία πληροί το κριτήριο του μη εποχικά ευαίσθητου προϊόντος και εκτιμάται ότι περισσότεροι από ένα εκατομμύριο Ευρωπαίοι θεωρούν την Ελλάδα ως υποψήφιο προορισμό δεύτερης κατοικίας άλλωστε ένα ποσοστό περίπου 10% των ταξιδιών που κάνουν οι Ευρωπαίοι κάθε χρόνο, έχει σαν αποκλειστικό λόγο τη μετάβαση στην τουριστική κατοικία. Συνεπώς αξίζει να δοθεί έμφαση στην ανάπτυξη της τουριστικής κατοικίας αλλά με ήπιο και ελεγχόμενο τρόπο. (Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, 2011).

⁹ Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΡΙΦΥΛΛΙΑΣ

4.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑ

4.1.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

Ο Νομός Μεσσηνίας βρίσκεται στο Νοτιοδυτικό άκρο της Πελοποννήσου. Τέταρτος σε μέγεθος από τους τέσσερις συνολικά νομούς της Πελοποννήσου, με έκταση 2.991 τετραγωνικά χιλιόμετρα και πληθυσμό 176.876 κατοίκους (απογραφή 2001), εκ των οποίων οι 57.620 συγκεντρώνονται στην πρωτεύουσα του Νομού, την Καλαμάτα. Ο συνολικός πληθυσμός του Νομού κατανέμεται σε 280 οικισμούς, εκ των οποίων οι 121 είναι πεδινόι, οι 73 ημιορεινοί και οι 85 ορεινοί.

Σημαντικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι 144 από τους αγροτικούς οικισμούς, δηλαδή άνω του 50% του συνολικού αριθμού των οικισμών, έχουν πληθυσμό μικρότερο των 250 κατοίκων. Διοικητικά ο Νομός, πριν το Νόμο Καποδίστρια, υποδιαιρείτο σε τέσσερις επαρχίες - Καλαμών, Μεσσήνης, Πυλίας και Τριφυλίας - με μεγαλύτερη πληθυσμιακά την επαρχία Καλαμών (68.510 το 1991). (Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, Βάση δεδομένων επιλεγμένων πληροφοριών των Νομών της Ελλάδας – Νομός Μεσσηνίας.).

Στο Ανατολικό τμήμα της Μεσσηνίας κυριαρχεί η οροσειρά του Ταυγέτου, που αποτελεί το φυσικό σύνορο με το Νομό Λακωνίας. Στο κέντρο του Νομού, ανάμεσα στα χαμηλά όρη της Κυπαρισσίας, σχηματίζεται η εύφορη κοιλάδα της Κυπαρισσίας. Το κυριότερο, όμως μορφολογικό χαρακτηριστικό του Νομού αποτελεί ο Μεσσηνιακός Κόλπος.

Χάρτης 4: Η Γεωγραφική Θέση του Νομού Μεσσηνίας αναφορικά με τον Ελλαδικό Χώρο.

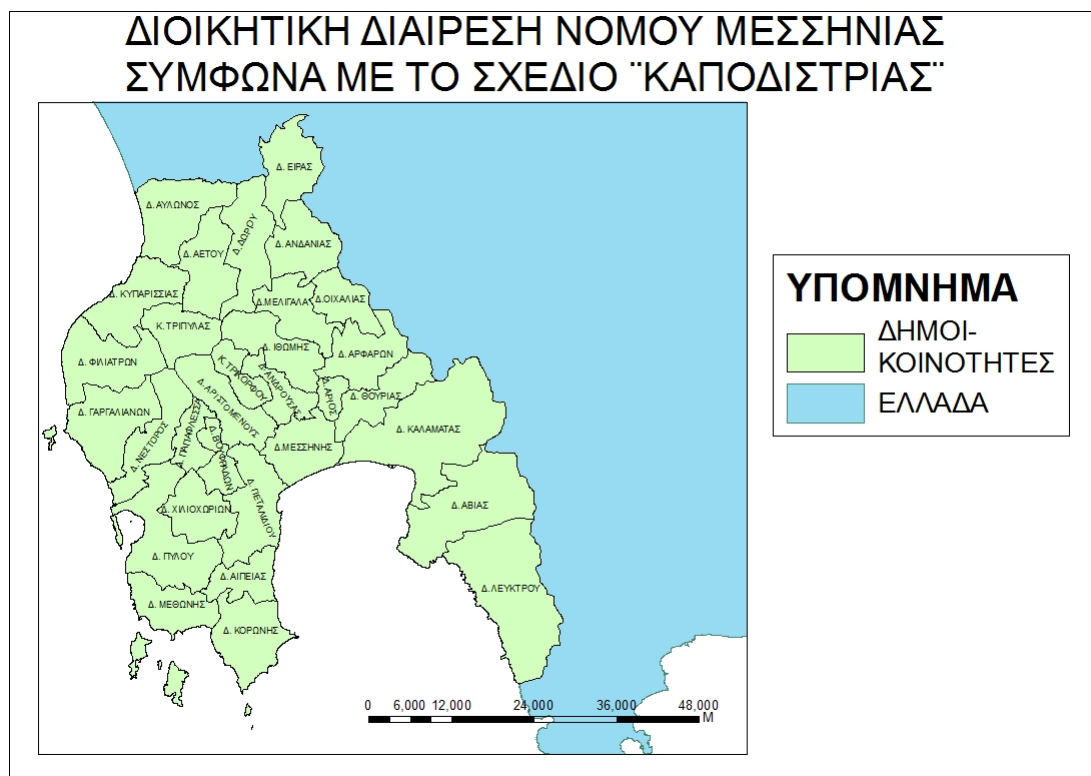
Πηγή: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μεσσηνίας.

Το κλίμα του Νομού χαρακτηρίζεται ασθενές μεσογειακό (εύκρατο) έως υποτροπικό. Ο χειμώνας είναι ήπιος ενώ το καλοκαίρι εκτεταμένο και θερμό. Η ψυχρή περίοδος διαρκεί από το Νοέμβριο μέχρι τον Απρίλιο και η θερμή από τον Μάιο μέχρι τον Οκτώβριο. Το μέσο ετήσιο ύψος των βροχοπτώσεων φτάνει τα 751,2 χιλ./έτος, με το μέγιστο ύψος να εμφανίζεται το χειμώνα (332,3 χιλ.). Ακολουθεί το φθινόπωρο με 249, 9 χιλ., η άνοιξη με 146,6 χιλ. και τέλος το καλοκαίρι με 24,4 χιλ. Ο ξηρότερος μήνας είναι ο Ιούλιος (5,2 χιλ.) ενώ πιο βροχερός θεωρείται ο Νοέμβριος (138,2 χιλ.). Η μέση ετήσια σχετική υγρασία αγγίζει το 67,7%, με ξηρότερο μήνα τον Ιούλιο με 57,9% και υγρότερο το Νοέμβριο με 74,6%. Αναφορικά με τη μέση μηνιαία θερμοκρασία κατά τη διάρκεια του έτους, η ελάχιστη παρουσιάζεται τους μήνες Δεκέμβριο και Ιανουάριο με 10°C και η μέγιστη τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο 28°C. Οι άριστες κλιματολογικές συνθήκες του Νομού επιτρέπουν την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού καθώς και άλλων δραστηριοτήτων σε όλη τη διάρκεια του έτους.

4.1.2 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΕΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

Ο Νομός Μεσσηνίας, όπως αναφέρθηκε, περιλάμβανε με την προηγούμενη διοικητική διαίρεση τις επαρχίες Καλαμών, Μεσσήνης, Πυλίας και Τριφυλίας. Μετά τη διοικητική ανασυγκρότηση που εισήγαγε το σχέδιο Καποδίστριας και την κατάργηση των επαρχιών χωρίζεται σε 29 δήμους (Καλαμάτας, Αβίας, Αετού, Αιπείας, Ανδανίας, Ανδρούσας, Αριστομένους, Άριος, Αρφαρών, Αυλώνας, Βουφράδος, Γαργαλιάνων, Δωρίου, Είρας, Θουρίας, Ιθώμης, Κορώνης, Κυπαρισσίας, Λεύκτρου, Μεθώνης, Μελιγαλά, Μεσσήνης, Νέστορος, Οιχαλίας, Παπαφλέσσα, Πεταλιδίου, Πύλου, Φιλιατρών και Χιλιοχωρίων) και δύο κοινότητες (Τρικόρφου και Τριπύλης). (Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, 2006).

Χάρτης 5: Διοικητική Διάρθρωση του Νομού Μεσσηνίας σύμφωνα με το Σχέδιο "Καποδίστριας".

Πηγή: Επεξεργασία Χωρικών δεδομένων.

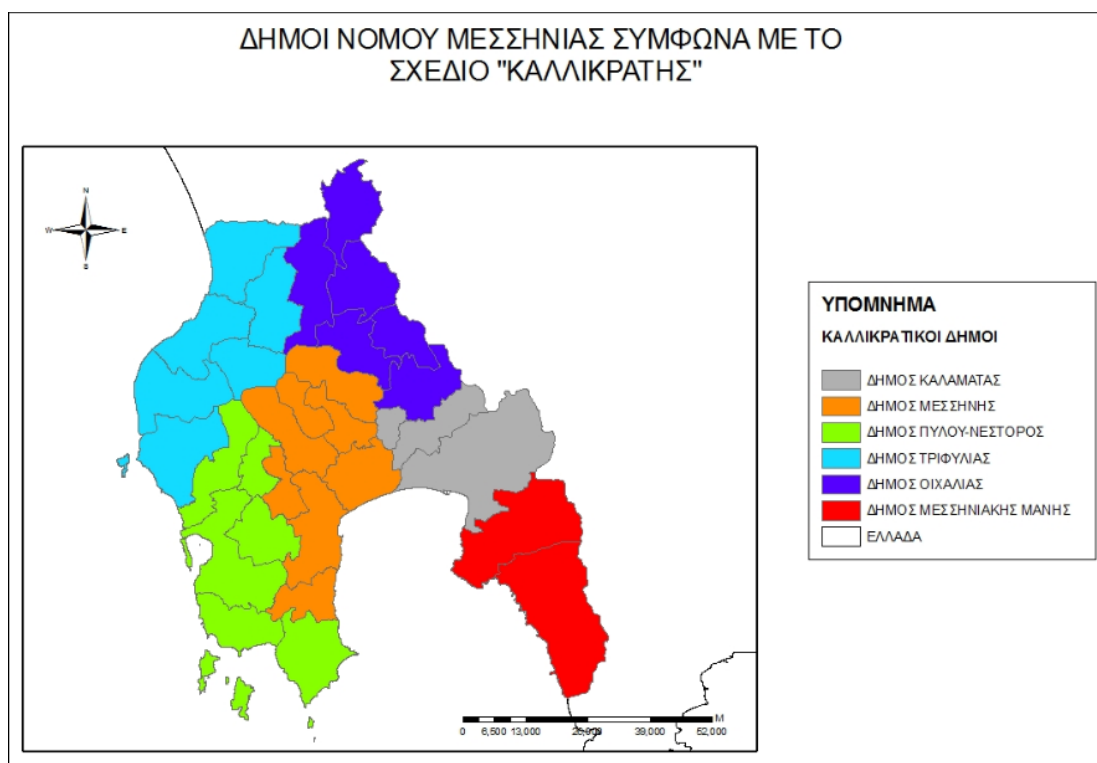
Με την πρόσφατη διοικητική διαίρεση “Καλλικράτης” ο Νόμος Μεσσηνίας συνίσταται πλέον στους ακόλουθους Δήμους:

1. Δήμος Καλαμάτας με έδρα την Καλαμάτα αποτελούμενος από τους δήμους α. Άριος, β. Θουρίας και γ. Καλαμάτας, οι οποίοι καταργούνται.
2. Δήμος Μεσσήνης με έδρα τη Μεσσήνη αποτελούμενος από τους δήμους α. Αιπείας, β. Ανδρούσας, γ. Αριστομένους, δ. Βουφράδων, ε. Ιθώμης, στ. Μεσσήνης, ζ. Πεταλιδίου και την κοινότητα Τρικόρφου, οι οποίοι καταργούνται.
3. Δήμος Πύλου – Νέστορος με έδρα τη Πύλο αποτελούμενος από τους δήμους α. Κορώνης, β. Μεθώνης, γ. Παπαφλέσσα, δ. Πύλου, ε. Νέστορος και στ. Χιλιοχωρίων, οι οποίοι καταργούνται.
4. Δήμος Τριφυλίας με έδρα την Κυπαρισσία αποτελούμενος από τους δήμους α. Αετού, β. Αυλώνας, γ. Γαργαλιάνων, δ. Κυπαρισσίας, ε. Φιλιατρών και την κοινότητα Τριπύλας, οι οποίοι καταργούνται.

5. Δήμος Οιχαλίας με έδρα τον Μελιγαλά αποτελούμενος από τους δήμους α. Ανδανίας, β. Αρφαρών, γ. Δωρίου, δ. Είρας, ε. Μελιγαλά και στ. Οιχαλίας, οι οποίοι καταργούνται.

6. Δήμος Μεσσηνιακής Μάνης με έδρα την Καρδαμύλη αποτελούμενος από τους δήμους α. Αβίας και β. Λεύκτρου, οι οποίοι καταργούνται. (Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, 2010).

Χάρτης 6: Οι Δήμοι του Νομού Μεσσηνίας σύμφωνα με το σχέδιο "Καλλικράτης".

Πηγή: Επεξεργασία Χωρικών δεδομένων.

4.1.3 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

Ο πραγματικός πληθυσμός του Νομού Μεσσηνίας, σύμφωνα με την απογραφή του 2001, ανέρχεται σε 176.876 κατοίκους εκ των οποίων οι 89.617 είναι άνδρες και οι 87.259 είναι γυναίκες. Οι μεγαλύτεροι σε πληθυσμό Δήμοι του Νομού Μεσσηνίας είναι η Καλαμάτα, η Μεσσήνη, τα Φιλιατρά, η Κυπαρισσία, οι Γαργαλιάνοι και η Κορώνη.

Πίνακας 2: Πραγματικός πληθυσμός Μεσσηνίας κατά τις απογραφές 1991 και 2001.

	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 1991	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ 2001
ΣΥΝΟΛΟ	166.964	176.876
ΑΡΡΕΝΕΣ	84.255	89.617
ΘΗΛΕΙΣ	82.709	87.259

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε.

Στους αριθμούς, που εμφανίζονται στον πίνακα συμπεριλαμβάνεται και ο αριθμός των μεταναστών, που συνολικά ανέρχεται στα 14.044 άτομα, πληθυσμός που απασχολείται κατά κύριο λόγο στον πρωτογενή τομέα απασχόλησης.

4.1.4 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

Σύμφωνα με τις τελευταίες δύο απογραφές του 1991 και του 2001 ο παραγωγικός πληθυσμός αυξήθηκε κατά 6,86%, η αύξηση αυτή όμως δεν είναι ομοιόμορφη σε όλους του δήμους αλλά επικεντρώνεται στους παραθαλάσσιους δήμους και όχι τόσο στους ορεινούς. Οι αυξητικές τάσεις, που παρατηρούνται σε αυτούς τους δήμους, οφείλονται στο γεγονός ότι ο τουρισμός έχει δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας και κίνητρα στους νέους, λόγω των κρατικών κονδυλίων, για δημιουργία συνθηκών ανάπτυξης.

Οι απασχολούμενοι είναι συνολικά 59.633 άτομα εκ των οποίων 38.681 είναι άνδρες και 20.982 γυναίκες (Ε.Σ.Υ.Ε. 2001). Από την άλλη πλευρά ο δείκτης γήρανσης του νομού είναι 1,47 σε αντίθεση με 1,10 του δείκτη στο σύνολο της χώρας. Τα στοιχεία, λοιπόν δείχνουν πως ο πληθυσμός είναι "γερασμένος", με αποτέλεσμα να επηρεάζονται αρνητικά οι οικονομικοί και κοινωνικοί τομείς της περιοχής καθώς η συντήρηση του ηλικιωμένου πληθυσμού προϋποθέτει την κατανομή των διαθέσιμων οικονομικών πόρων. Ο δείκτης εξάρτησης διαμορφώνεται σε 0,56 στο Νομό Μεσσηνίας και 0,47 στο σύνολο της χώρας,

Ο αστικός πληθυσμός ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού, παρουσιάζει μια διαχρονική αύξηση, καθώς από το 1991 ο αστικός και ο ημιαστικός πληθυσμός αποτελούσαν το 43% του συνολικού πληθυσμού της περιφέρειας ενώ το 2001 το ποσοστό αυτό ανήλθε στο 46,12%. Αντίστοιχα μειώνεται ο αγροτικός πληθυσμός από 57% το 1991 σε 53,8% το 2001. Η αναλογία αστικού/αγροτικού πληθυσμού στην περιφέρεια διαφοροποιείται πλήρως σε σχέση με την αντίστοιχη αναλογία σε επίπεδο

χώρας, όπου ανέρχεται στο 72,78% για τον αστικό και στο 27,21% για τον αγροτικό πληθυσμό. Η αναλογία αγροτικού πληθυσμού διαφοροποιείται, επίσης, μεταξύ των Νομών της περιφέρειας Πελοποννήσου, για παράδειγμα στο Νομό Ηλείας υπερτερεί ο αγροτικός πληθυσμός έναντι του αστικού με ποσοστά 56,9% (102.137 κάτοικοι) και 24,8% (44.517 κάτοικοι) αντίστοιχα ενώ ο ημιαστικός καταλαμβάνει ποσοστό 18,3% (32.775 κάτοικοι).

Το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού είναι χαμηλότερο σε σχέση με εκείνο του πληθυσμού στο σύνολο της χώρας. Πιο συγκεκριμένα στο Νομό Μεσσηνίας το 38,7% είναι απόφοιτοι Δημοτικού ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τη χώρα ανέρχεται στο 30,4% του πληθυσμού. Το 7,5% εγκατέλειψε το Δημοτικό ενώ το 6% δεν γνωρίζει γραφή και ανάγνωση. Οι πτυχιούχοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούν το 5,6% του πληθυσμού, σημαντικό ποσοστό καθώς το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας ανέρχεται στο 11,5%.

Τέλος, το ποσοστό των κατοίκων με ιδιόκτητη κατοικία είναι σημαντικά υψηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο της χώρας. Το 55,7% των κατοικιών χρησιμοποιούνται ως κύριες κατοικίες ενώ το 28,9% ως δευτερεύουσες - εξοχικές.

4.1.5 ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Περιφέρειας Πελοποννήσου (έτος 2001), ο Νομός Μεσσηνίας με κατά κεφαλή ΑΕΠ 8.451, 94 ευρώ το 2001 συμμετείχε στο συνολικό ΑΕΠ της Ελλάδας με ποσοστό 1,11%, με εργατικό δυναμικό 66.743 κατοίκους. Αναλυτικά ο Πρωτογενής¹⁰ τομέας συμμετείχε στο ΑΕΠ του Νομού κατά 17,60% (σε επίπεδο χώρας 7%) με αντίστοιχη απασχόληση 34,95%, ο Δευτερογενής¹¹ τομέας κατά 9,40% (σε επίπεδο χώρας 22,20%) απασχολώντας 14,49% επί των απασχολούμενων ατόμων και ο Τριτογενής¹² τομέας κατά 73% (σε επίπεδο χώρας 70,80%) με απασχόληση 50,56%. (Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Πελοποννήσου).

Διάγραμμα 9: Τομείς Παραγωγής.

¹⁰ Ελιά/ελαιόλαδο, σύκα, σταφίδα, πατάτες, τομάτες.

¹¹ Βιομηχανία τροφίμων και ποτών, κατασκευές, προϊόντα από μεταλλικά ορυκτά.

¹² Εμπόριο, Τουρισμός.

Πηγή: Επεξεργασία Στατιστικών Δεδομένων, (2001).

Τα ανωτέρω στοιχεία αποδεικνύουν ότι η βασική πλουτοπαραγωγική πηγή του Νομού Μεσσηνίας είναι το εμπόριο και ο τουρισμός, λόγω του φυσικού κάλλους της περιοχής συνδυάζοντας βουνό και θάλασσα, των αρχαιολογικών μνημείων και των εύφορων πεδινών και ημιορεινών εκτάσεων.

Πιο αναλυτικά, αναφορικά με τον Πρωτογενή τομέα η έκταση της αγροτικής γης καλύπτει 1.302,6 χιλιάδες στρέμματα. Από τη συνολική έκταση του Νομού το 40,17% είναι ορεινή, 33,89% πεδινή και το 25,94% είναι ημιορεινή. Κατά το 2002 τα κύρια παραγόμενα προϊόντα του Πρωτογενούς τομέα είναι τα εσπεριδοειδή, σε 36.438 τόνους, οι πατάτες σε 34.126 τόνους, το γάλα σε 16.587 τόνους, οι τομάτες σε 14.825 τόνους και το ελαιόλαδο σε 21.579 τόνους. Αναφορικά με τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας, η γη που καλύπτεται καταλαμβάνει έκταση 170.153 στρέμματα και τα κυριότερα είδη είναι το ελαιόλαδο, το οινοποιήσιμο αμπέλι, τα εσπεριδοειδή, τα σύκα και τα υπαίθρια κηπευτικά. Γενικά στη γεωργία αναλογεί το 1/5 του παραγόμενου προϊόντος του Νομού ενώ παράγεται το 2,9% του συνολικού γεωργικού προϊόντος της Ελλάδας.

Στον Δευτερογενή τομέα, ο αριθμός των βιομηχανικών – βιοτεχνικών καταστημάτων ανέρχεται σε 994 (έτος 2001) και οι περισσότερες πωλήσεις σημειώθηκαν από τη βιομηχανία τροφίμων και ποτών με αξία 55,61 εκατομμύρια ευρώ. Οι επενδύσεις των βιομηχανικών επιχειρήσεων του Νομού διατηρήθηκαν σε χαμηλά επίπεδα τη διετία 1998 – 1999 και το 2000 αυξήθηκαν σημαντικά, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ετήσιας Βιομηχανικής Έρευνας της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας.

Οι κυριότεροι κλάδοι του Τριτογενούς τομέα είναι το εμπόριο με 3.866 επιχειρήσεις, τα ξενοδοχεία με 95 επιχειρήσεις (6.097 κλίνες) και οι χερσαίες μεταφορές μέσω αγωγών με 424 επιχειρήσεις.

Σημαντικά προβλήματα του Νομού αποτελούν η αύξηση της ανεργίας, της ανεργίας μακράς διαρκείας και η δυσκολία πρόσβασης των γυναικών στην αγορά εργασίας. Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός ανερχόταν το 2002 σε 227.200, ενώ ο αριθμός των απασχολούμενων το 2002 ήταν 210.800 έναντι 207.000 που ήταν το 1997. Η διαχρονική εξέλιξη του ενεργού πληθυσμού και της απασχόλησης από το 1995 έως το 2002 ακολουθεί τη γενικότερη αύξηση του πληθυσμού της Περιφέρειας καθώς και τις γενικότερες τάσεις στην εξέλιξη του εργατικού δυναμικού της χώρας. Όσον αφορά τον ενεργό πληθυσμό ως ποσοστό επί του συνόλου του πληθυσμού ηλικίας 15-64 ετών, η Περιφέρεια Πελοποννήσου κατέχει ποσοστό 65,84%, το αντίστοιχο ποσοστό της χώρας ανέρχεται στο 62,10% και το αντίστοιχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο 69,05%.

4.1.5.1 Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑ

Αν και δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία γίνεται φανερό ότι η Πελοπόννησος, αλλά και η Μεσσηνία ειδικότερα, είναι πλέον εξαιρετικά δημοφιλής και αντλεί επισκέπτες κυρίως από την Κεντρική Ευρώπη (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Αγγλία, Ολλανδία). Το οικονομικό προφίλ των επισκεπτών αυτών είναι μέσου επιπέδου, ενώ το μορφωτικό επίπεδο χαρακτηρίζεται μέσου και υψηλού, γιατί η Πελοπόννησος είναι μία κατά βάση περιηγητική περιφέρεια με ιδιαίτερα ανταγωνιστικούς τουριστικούς πόρους.

Μία διαχρονική ματιά στα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία δείχνει ότι το 1981 η Περιφέρεια Πελοποννήσου είχε ένα μερίδιο στις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών σε ξενοδοχεία που άγγιζε το 5,5% του συνόλου της χώρας, ποσοστό που έκτοτε μειώνεται από έτος σε έτος για να οδηγηθεί το 2009 λίγο κάτω του 2% ωστόσο το 2010 παρουσιάζεται αύξηση των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών (4,7% και 4,9% αντίστοιχα), σε σχέση με το 2009. Αντίθετη πορεία φαίνεται να ακολουθεί ο ημεδαπός τουρισμός, ο οποίος το 2009 καταλάμβανε ένα ποσοστό διανυκτερεύσεων μεταξύ 8 και 9% του συνόλου της χώρας ενώ το 2010, οι αφίξεις των ημεδαπών μειώθηκαν κατά 6,4% ενώ οι αντίστοιχες διανυκτερεύσεις μειώθηκαν κατά 7,9%.

Με τη συγχρηματοδότηση των διαρθρωτικών ταμείων έγιναν αρκετά έργα που βοηθούν άμεσα ή έμμεσα τον τουριστικό τομέα της Περιφέρειας. Βελτιώσεις οδικών αξόνων, λιμανιών, μαρινών, υποδομές Υγείας – Πρόνοιας, αισθητικές και περιβαλλοντικές αναπλάσεις, βελτίωση-ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, σεμινάρια κατάρτισης σε απασχολούμενους στον κλάδο, ενισχύθηκαν ιδιωτικές επενδύσεις ίδρυσης νέων μονάδων ή εκσυγχρονισμού υφισταμένων. Μέσω αυτών, πραγματοποιήθηκε σημαντική τουριστική προβολή τα τελευταία δέκα χρόνια ενώ δημιουργήθηκε και ένας τουριστικός διαδικτυακός τόπος, στη διεύθυνση discover-peloponnisos.gr. (Μανούσου Μ. – Χαλάτση Π., 2009).

Με την ολοκλήρωση των μεγάλων κλειστών αυτοκινητοδρόμων της Π.Α.Θ.Ε.¹³ και της Ιονίας Οδού, πιστεύεται ότι θα βελτιωθεί η προσπελασιμότητα στη Βόρεια και στη Δυτική Πελοπόννησο, και ο διαγώνιος αυτοκινητόδρομος Κορίνθου-Τρίπολης-Σπάρτης-Καλαμάτας, θα βοηθήσει αποτελεσματικά τις οδικές συνθήκες στη Νοτιοανατολική Πελοπόννησο. Η ολοκλήρωση των έργων αυτών, που γίνονται με αυτοχρηματοδότηση και είναι σε εξέλιξη, εκτιμάται ότι θα συμβάλλουν αποφασιστικά και στην ενίσχυση του τουρισμού της Πελοποννήσου.

Περαιτέρω, η αναμενόμενη ολοκλήρωση και λειτουργία μέρους της Π.Ο.Τ.Α.¹⁴ Μεσσηνίας θα ενισχύσει σημαντικά την ποιοτική ξενοδοχειακή υποδομή της Νοτιοδυτικής Πελοποννήσου και αυτό θα βοηθήσει στη δημιουργία αξιοπρεπούς εμπορικού σήματος στην περιοχή, με τη συμβολή του αεροδρομίου της Καλαμάτας και συμπληρωματικά του Αράξου. Θετική εξέλιξη αποτελεί η αεροπορική σύνδεση της Καλαμάτας με τη Θεσσαλονίκη με τρεις πτήσεις εβδομαδιαίως και η άμεση ανταπόκριση με Μιλάνο. Προς αυτή την κατεύθυνση κινείται και ο διάλογος με αεροπορικές εταιρείες, προκειμένου να συνδεθεί η Καλαμάτα και με άλλες ευρωπαϊκές πόλεις.

Ωστόσο ανασταλτικός παράγοντας στην ισχυρή μεγέθυνση των τουριστικών εισροών προς την Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι η έλλειψη ενός κεντρικότερου αεροδρομίου στην Περιφέρεια, σε θέση που θα μπορούσε να καλύψει, από πλευράς χρονοαπόστασης και μεταφοράς στις ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, ταυτόχρονα την Κεντρική και την Ανατολική Πελοπόννησο και συμπληρωματικά τη Νότια και τη Νοτιοδυτική. Αυτή η έλλειψη είναι η αποκλειστική αιτία της συρρίκνωσης των τουριστικών εισροών στην Περιφέρεια Πελοποννήσου από το εξωτερικό, αν

¹³ Οδικός Άξονας ΠΑΤΡΩΝ - ΑΘΗΝΑΣ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ – ΕΥΖΩΝΩΝ.

¹⁴ Περιοχή Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης.

αναλογισθεί κάποιος ότι πάνω από το 70% των εισερχομένων τουριστών στη χώρα χρησιμοποιεί οργανωμένες πτήσεις χαμηλού κόστους.

Θετική εξέλιξη αποτελεί η πολιτιστική διαδρομή "Δρόμοι Ελιάς", που έχει χαρακτηριστεί ως παγκόσμια τουριστική διαδρομή από την UNESCO, προσελκύστηκε το ενδιαφέρον των τουριστών, καλλιεργώντας το θεματικό τουρισμό. Προς αυτή την κατεύθυνση κινήθηκε και η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μεσσηνίας, η οποία συνεργάστηκε με τη Βόρεια Ελλάδα. Ακόμη, εκτός από τα 140 χιλιόμετρα ακτών που διαθέτει η Μεσσηνία και τα μοναδικής φήμης πολιτιστικά μνημεία, αναδεικνύονται και άλλες πτυχές του τοπικού προϊόντος. Η αρχαία Μεσσήνη, της οποίας ολοκληρώθηκαν οι ανασκαφές, θεωρείται από πολλούς η πιο καλοδιατηρημένη πόλη της αρχαιότητας, η οποία θα μπορούσε να συγκριθεί με την αρχαία Ολυμπία. Δεδομένου ότι η απόσταση Καλαμάτα-Αθήνα έχει μειωθεί σημαντικά και χάρη στις ήπιες κλιματολογικές συνθήκες, στοχεύουν οι αρμόδιοι φορείς στην επέκταση της τουριστικής περιόδου και στην ανάπτυξη ακόμη περισσότερο του εσωτερικού τουρισμού. Όσον αφορά στο συνεδριακό κομμάτι, αναπτύσσονται και εκεί δράσεις, δεδομένου ότι ο νομός διαθέτει αρκετά συνεδριακά κέντρα.

Στη Μεσσηνία, οι τουριστικές μονάδες βελτιώνονται και στοχεύουν σε μία πιο ποιοτική παροχή υπηρεσιών. Παράλληλα δημιουργήθηκε ειδική καμπάνια στο εσωτερικό του νομού (σποτ, τηλεόραση κ.λπ.) με σύνθημα "Η Μεσσηνία είμαστε εμείς", προκειμένου να ευαισθητοποιηθούν όλοι οι εμπλεκόμενοι επαγγελματίες του τουριστικού κλάδου, για παράδειγμα, σε θέματα διατροφής των επισκεπτών.

Πλέον, λοιπόν ο τουρισμός αντιμετωπίζεται από τους ιθύνοντες του νομού ως πολύπλευρη εμπειρία, πολιτιστική, γαστρονομική κ.λπ., και πραγματοποιείται προσπάθεια ακόμη και στην αρχιτεκτονική του τόπου να κρατηθεί το τοπικό χρώμα και κυρίως να διατηρηθεί το ανθρωπογενές περιβάλλον.

4.2 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ

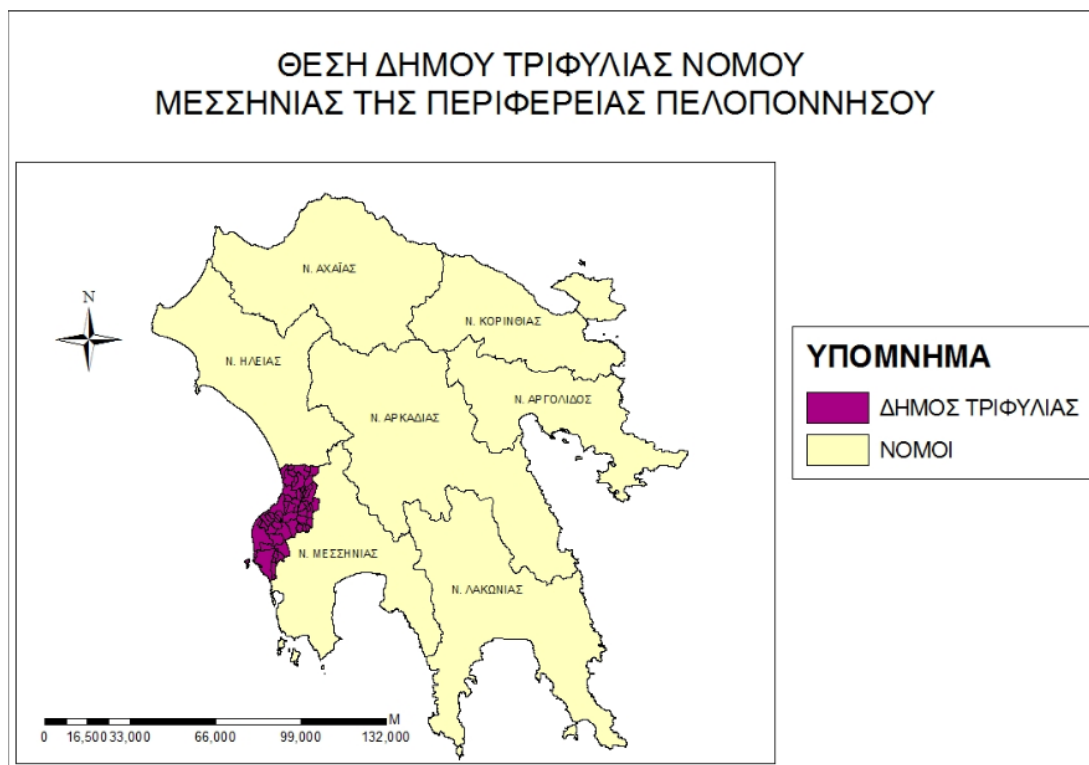
Η Τριφυλία, βρίσκεται στο Δυτικό τμήμα της Μεσσηνίας. Βόρεια, η Ολυμπία - η αρχαία Τριφυλία- με φυσικό σύνορο τον ποταμό της Νέδας. Στα νότια η Πύλος, ανατολικά η Μεσσήνη και δυτικά ο Κυπαρισσιακός κόλπος και το Ιόνιο πέλαγος. Η επαρχία καλύπτει περίπου 870 τετραγωνικά χιλιόμετρα ενώ ο πληθυσμός της

σύμφωνα με την απογραφή του 2001 ανέρχεται περίπου στους 35 χιλιάδες κατοίκους ενώ το 1940 ανερχόταν στους 62.943 κατοίκους (Κοινότητα Τριπύλης, 2011).

Η επαρχία Τριφυλίας ήταν μία από τις τέσσερις επαρχίες του νομού Μεσσηνίας. Έδρα της ήταν η Κυπαρισσία. Δημιουργήθηκε αρχικά με την διοικητική διαίρεση του 1833 ως μία από τις έξι επαρχίες του νομού Μεσσηνίας. Καταργήθηκε στην συνέχεια με την διοικητική διαίρεση του 1836 η οποία κατήργησε προσωρινά το νομαρχιακό σύστημα και επανασυστάθηκε το 1848. Με την διοικητική διαίρεση του 1899 αποτέλεσε μαζί με την επαρχία Ολυμπίας τον νεοσύστατο νομό Τριφυλίας. Ο νομός Τριφυλίας καταργήθηκε το 1909 και η επαρχία εντάχθηκε ξανά στον νομό Μεσσηνίας, και παρέμεινε μέχρι το 1997 οπότε και καταργήθηκε με το σχέδιο Καποδίστριας. Στην περιοχή που καταλάμβανε η πρώην επαρχία συγκροτήθηκαν με το σχέδιο Καποδίστριας οι δήμοι Κυπαρισσίας, Φιλιατρών, Αυλώνα, Αετού, Δώριου, Είρας και Γαργαλιάνων, ενώ με το σχέδιο Καλλικράτης δημιουργήθηκαν στην περιοχή οι δήμοι Τριφυλίας και Οιχαλίας.

Η σημαντικότερη κωμόπολη της περιοχής είναι η Κυπαρισσία και γι' αυτό το λόγο κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν κάποιες πληροφορίες σχετικά με αυτή. Στον χάρτη που ακολουθεί απεικονίζεται ο νέος Δήμος Τριφυλίας.

Χάρτης 7: Θέση Δήμου Τριφυλίας στο Νομό Μεσσηνίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Πηγή: Επεξεργασία Χωρικών δεδομένων.

Η Κυπαρισσία είναι χτισμένη σε αμφιθεατρική θέση - εκτείνεται από τους πρόποδες του όρους Αιγάλεω, επίσης γνωστό με το όνομα "Ψυχρό", έως τα νερά του Ιονίου. Είναι πρωτεύουσα της επαρχίας Τριφυλίας και έδρα του ομώνυμου Δήμου. Ο Δήμος καλύπτει έκταση περίπου 616,03 τετραγωνικά χιλιόμετρα και έχει πληθυσμό 31.190 κατοίκους (απογραφή 2001). Στην τελευταία απογραφή του 2001 η Κυπαρισσία κατατάχθηκε 5η πληθυσμιακά πόλη της Μεσσηνίας. Απέχει 255 χλμ. ΝΔ από την Αθήνα, 63 χιλιόμετρα Νότια από τον Πύργο Ηλείας, 100 χλμ. Ν.Δ. από την Τρίπολη, 67 χλμ Β.Δ. από την Καλαμάτα και 74 χλμ. Βόρεια από την Μεθώνη. Στον Κυπαρισσιακό Κόλπο, βρίσκεται ο δεύτερος - μετά τη Ζάκυνθο - βιότοπος αναπαραγωγής της θαλάσσιας χελώνας *Caretta-Caretta*.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά τη διοικητική διαίρεση (Δήμος Τριφυλίας, Ιστορία Δήμου) της συγκεκριμένης περιοχής, ο δήμος Κυπαρισσίας ιδρύθηκε με το Νόμο «Περί Συστάσεως των Δήμων» στις 27-12-1833. Η πρώτη Δημοτική Αρχή της Κυπαρισσίας διορίστηκε το 1834 από την εκλεγμένη Δημογεροντία με Δήμαρχο τον Ανδρέα Ζαδέ. Η Κυπαρισσία ήταν έδρα Δημογεροντίας.

Η αρχική σύσταση του Δήμου περιελάμβανε τους οικισμούς Κυπαρισσίας με πληθυσμό 1.590, Μπλεμενιάνοι 66, Βρύσες 136, Μουριατάδα 66, Καρβούνι 35, Μαλενίτη 102, Άγιος Ιωάννης 42, Στασιό 16, Αρμενιοί 123, Ποδαγορά 45, Φαρακλάδα 22, σύνολο 2.243 κατοίκους. Μεταγενέστερα έγιναν προσθαφαιρέσεις οικισμών, όπως η Μάλη, Λεντεκάδα, Ντάρα, Ροντάκι, Σπηλιά, Παραλία Κυπαρισσίας, Μονή Κατσιμικάδας, Μύλοι, νησάκι Τσιχλή (ίσως πρόκειται για μια νησίδα στη Σφακτηρία, άγνωστο για ποιους λόγους ανήκε στην Κυπαρισσία). Τα χωριά Ντάρα, Λεντεκάδα και Μάλη, το Νοέμβριο του 1842 αποσπάστηκαν από την Κυπαρισσία και εντάχθηκαν στο Δήμο Τριπύλης.

Ο Δήμος Κυπαρισσίας είναι ο πρώτος δημιουργηθείς δήμος του Νομού και πρωτεύουσα της Μεσσηνίας. Αποτελούσε δήμο Β' Τάξεως (πληθυσμός 2.243 κάτοικοι) ενώ έγινε Α' Τάξης το 1897 με πληθυσμό 10.256 με το Βασιλικό Διάταγμα της 11ης Οκτωβρίου 1897 Φ.Ε.Κ. 147. Με το νόμο Β.Χ.Δ. 6-7-1899 ιδρύθηκε ο Νομός Τριφυλίας, ο οποίος περιλάμβανε και την Ολυμπία, με πρωτεύουσα την Κυπαρισσία και με πληθυσμό Νομού 90.523 κατοίκους (Τριφυλία 51.004 και Ολυμπία 39.519).

Ο Νομός Τριφυλίας καταργείται με το Νόμο Γ.Υ.Δ./16-12-1909 Φ.Ε.Κ. 282/1910 και η Κυπαρισσία γίνεται Κοινότητα στις 31-8-1912. Ο Νομός διατηρήθηκε 10 χρόνια και 4 μήνες και με το Διάταγμα στις 20-3-1944 που δημοσιεύτηκε στο Φ.Ε.Κ. 75/1944 γίνεται και πάλι Δήμος.

Το έτος 1926 οι Μπλεμενιάνοι αποσπάστηκαν από την Κοινότητα Βρυσών και έγιναν συνοικισμός της Κυπαρισσίας. Το 1942 (19-2-1942) με Νόμο «Περί Ορισμού Επαρχιών Διοικουμένων Υπό Επαρχιών» η Κυπαρισσία ορίζεται έδρα του Επαρχου Τριφυλίας και με Διάταγμα την ίδια ημερομηνία 19-2-1942 Φ.Ε.Κ. 55/14-3-1942, η Κυπαρισσία απέκτησε Έπαρχο.

Η Αρκαδιά (Κυπαρισσία) κατά τον 18^ο αιώνα ήταν μια από τις σημαντικότερες πόλεις της Πελοποννήσου με πληθυσμό 5.000 κατοίκων. Σε αυτή υπήρχαν το 1741 τρία Υποπροξενεία, αυτά της Γαλλίας, Βενετίας και Αγγλίας, τα οποία κατέστρεψαν οι στρατιώτες του Ιμπραήμ το 1825. Επίσης, το λιμάνι της ήταν στα τρία πρώτα σε εμπορική κίνηση λιμάνια της Πελοποννήσου, από όπου εξάγονταν λάδι, μετάξι, σταφίδες, σόγια.

Η πρώτη σφραγίδα της πόλεως έγινε επί Δημάρχου Αργυρίου Αναστασόπουλου το 1841 και είχε την επιγραφή «Ο ΔΗΜΟΣ ΤΩΝ

ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΝ». Η σφραγίδα αυτή άλλαξε το 1861 από τον καθηγητή αρχαιολογίας Αλέξανδρο Ραγκαβή σε «ΔΗΜΟΣ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ». Η νέα σφραγίδα είχε στο κέντρο ένα νέο Βάκχο σε ορθή θέση που στο δεξί του χέρι κρατούσε μια φιάλη και στο αριστερό ένα θυρσό, και στο κέντρο το λογότυπο που προαναφέρθηκε. Αξίζει να σημειωθεί ότι στις 23-4-1904, ο Δήμαρχος Κυπαρισσίας Γυαλιάς Κανάρης ανακήρυξε επίτιμο δημότη της Πόλης το Γάλλο επίσημο Κλεμανσώ, ο οποίος διετέλεσε και πρωθυπουργός της Γαλλίας. (Δήμος Τριφυλίας, 2011).

Ο Δήμος Κυπαρισσίας με έδρα την Κυπαρισσία, σύμφωνα με το σχέδιο “ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ”, διαιρούνταν σε 11 Δημοτικά Διαμερίσματα, τα οποία με τους αντίστοιχους πληθυσμούς τους (σύμφωνα με την απογραφή του 2001) είναι για την πόλη της Κυπαρισσίας: 5.708 κάτοικοι (οικισμοί: Μεμί, Μπλεμενιάνοι, Μύλοι, Ροντάκι, Τερψιθέα) και για τα υπόλοιπα χωριά του Δήμου Κυπαρισσίας:

1. Αρμενιοί: 462
2. Βρύσες: 306
3. Μουριατάδα: 125 (οικισμός: Καρβούνι)
4. Μύρον: 63 (οικισμός: Αλημάκι)
5. Ξηρόκαμπος: 68
6. Περδικονέρι: 327
7. Ράχες: 305
8. Σπηλιά: 614
9. Στασιό: 312
10. Φαρακλάδα: 358

Η έκταση του Δήμου είναι 101.018 στρέμματα. Το μεγαλύτερο μέρος των καλλιεργήσιμων εκτάσεων του Δήμου καλύπτεται από ελαιώνες.

Η πληθυσμιακή εξέλιξη του Δήμου Κυπαρισσίας από το 1835 μέχρι την απογραφή του 2001 παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 3: Πληθυσμιακή εξέλιξη του Δήμου Κυπαρισσίας.

ΕΤΟΣ	ΚΑΤΟΙΚΟΙ
1835	2.243
1840	3.473
1846	2.962
1848	3.285
1850	3.302
1852	3.309
1854	3.157
1856	3.712
1861	4.338
1870	4.571
1879	6.071
1896	10.256
1907	10.122
2001	8.648

Πηγή: Δήμος Τριφυλίας.

Μετά την κατάργηση των Δήμων (ως ανοιχτών πολιτειών), και τη δημιουργία Δήμων και Κοινοτήτων το 1912 ως χωριστών οντοτήτων, ο πληθυσμός της πόλης της Κυπαρισσίας εμφανίζεται στον πίνακα, που ακολουθεί.

Πίνακας 4: Πληθυσμιακή εξέλιξη της πόλης της Κυπαρισσίας.

ΕΤΟΣ	ΚΑΤΟΙΚΟΙ
1920	3.421
1928	4.651
1940	5.586
1951	5.036
1971	4.013
1981	4.636
1991	5.146

Πηγή: Δήμος Τριφυλίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΟΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΤΡΙΦΥΛΛΙΑΣ

5.1 ΑΡΧΙΚΗ ΠΡΟΣΣΕΓΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΕΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Η συλλογή στοιχείων σχετικά με τους αλλοδαπούς μετανάστες που έχουν εγκατασταθεί στην περιοχή της Τριφυλίας ήταν ένα εξαιρετικά δύσκολο εγχείρημα καθώς δεν υπήρχαν αρκετά στοιχεία καταχωρημένα στις δημόσιες υπηρεσίες. Η ανεύρεση, λοιπόν πληροφοριών πραγματοποιήθηκε κυρίως με τη βοήθεια των προέδρων των τοπικών συμβουλίων και των ντόπιων, οι οποίοι γνώριζαν προσωπικά κάποιους από τους ιδιοκτήτες. Επίσης μια πρώτη εικόνα σχηματίστηκε γύρω από το φαινόμενο ύστερα από συνέντευξη με τον κ. Παπαγεωργίου (τα αποτελέσματα της οποίας παρατίθενται στη συνέχεια), του οποίου ο πατέρας, ζώντας στη Γερμανία, δραστηριοποιήθηκε στον τομέα της εύρεσης εξοχικής κατοικίας στην περιοχή για Γερμανούς πολίτες, που είχαν την πρόθεση να πραγματοποιήσουν μια αντίστοιχη αγορά.

Οι πρώτοι Γερμανοί στην περιοχή της Κυπαρισσίας, στα χωριά από Ξηρόκαμπο έως Πανόραμα, εγκαταστάθηκαν, σύμφωνα με τον κ. Παπαγεωργίου, με τη βοήθεια της οικογένειάς του. Βέβαια από το 1984 που ήρθαν οι πρώτοι έως σήμερα έγινε αρκετά μεγάλη διεύρυνση των ανθρώπων που αγόρασαν στην περιοχή ενώ και οι ίδιοι στη συνέχεια πραγματοποίησαν αγοροπωλησίες έτσι τώρα στη Βλασσάδα υπάρχουν Βρετανοί και Γάλλοι και στην Αγαλλιανή Γάλλοι αλλά μεμονωμένα και αυτοί κυρίως ήταν περαστικοί στην περιοχή είτε είχαν ενημερωθεί από το διαδίκτυο. Επίσης έχουν κάνει την εμφάνισή τους και Ελβετοί, που αγόρασαν στην περιοχή της Αγαλιανής αλλά και στον Αυλώνα. Οι αλλοδαποί αγόραζαν τα οικοπέδα και στη συνέχεια τα έχτιζαν με τη βοήθεια της οικογένειας Παπαγεωργίου. Στην αρχή της εμφάνισης του φαινομένου ο κ. Παπαγεωργίου τόνισε ότι οι αλλοδαποί αγόραζαν εξαιρετικά φθηνά το τετραγωνικό του οικοπέδου ενώ ο πατέρας του τους βοηθούσε σε οτιδήποτε αφορούσε την κατασκευή της κατοικίας τους. Κάποια από τα χωριά στα οποία έχουν αγοράσει κατοικίες είναι η Αγαλιανή, το Πανόραμα (5-6 παλιά κτίσματα και τα υπόλοιπα καινούργια), η Φόνισσα, ο

Ξηρόκαμπος και τα τελευταία χρόνια έχει επεκταθεί το φαινόμενο και σε άλλα χωριά της γύρω περιοχής.

Πιο οργανωμένη προώθηση της αγοράς οικοπέδων στην περιοχή πραγματοποιήθηκε το 1990 οπότε και η οικογένεια Παπαγεωργίου, που ζούσε στην Γερμανία αγόρασε εκτάσεις και οργανώνοντας συγκεντρώσεις, παρουσίαζε οπτικοακουστικό υλικό και ενημέρωνε τους τουρίστες για τα διαθέσιμα οικοπέδα ή δημοσίευε ανακοινώσεις στον Γερμανικό τύπο. Όταν έρχονταν οι Γερμανοί στην Ελλάδα και γινόταν η αγοραπωλησία τους επέστρεφε τα χρήματα του ταξιδιού ενώ μεσολαβούσε όταν κάποιος Έλληνας ήθελε να πουλήσει σε Γερμανό. Πήγαιναν αρκετοί λόγω του ότι ήταν πολύ οργανωμένα τα πράγματα. Πάντα αγόραζαν ζευγάρια, λίγοι ήρθαν μεμονωμένα.

Σύμφωνα με τον κ. Παπαγεωργίου ενώ στη Ισπανία υπάρχουν τεράστιοι οικισμοί Γερμανών όσοι ήθελαν κάτι ιδιαίτερο ήρθαν στην Ελλάδα. Συνεχίζοντας τόνισε ότι δεν βοήθησε, στην ενίσχυση της τάσης για αγορά στην Ελλάδα, η αύξηση των τιμών στην Ισπανία και άλλες χώρες (αν και κάποιοι από τους ερωτώμενους ανέφεραν ότι επηρεάστηκαν από τις υψηλές τιμές άλλων χωρών) γιατί οι Γερμανοί ή οι Άγγλοι που θέλουν να φύγουν δεν επηρεάζονται τόσο από κάποιες μικροδιαφορές στις τιμές αλλά τους ενδιαφέρει το φυσικό περιβάλλον (κυρίως επιθυμούν να βλέπουν τη θάλασσα) και να μη συναναστρέφονται μόνο με Γερμανικούς στους οικισμούς που ζουν αλλά να μπορούν να έρχονται σε επαφή και με άλλους λαούς, δηλαδή να ζουν και απομονωμένοι αλλά και μαζί με άλλους. Έχουν αναπτύξει καλές σχέσεις με το χωριό αλλά δεν είναι τόσο επικοινωνιακός λαός όσο οι Έλληνες είναι πιο κλειστοί τύποι όχι μόνο με τους Έλληνες αλλά και με τους άλλους Γερμανούς. Έχουν κάποια σχέση με κάποιους Έλληνες τύπου φιλικές. Όσοι ζουν μέσα στο χωριό εκ των πραγμάτων είναι πιο κοινωνικοποιημένοι γιατί βγαίνουν στο χωριό για τις αγορές τους. Πολλοί συχνάζουν στην Κυπαρισσία.

Οι ξένοι κάτοικοι της περιοχής δεν πούλησαν την πρώτη τους κατοικία αλλά απέκτησαν στην περιοχή μια δεύτερη για παραθεριστικούς λόγους αλλά τώρα πλέον κάποιοι ζουν μόνιμα, μετά την συνταξιοδότηση. Οι ιδιοκτησίες όμως αγοράστηκαν πολύ πριν τη σύνταξη. Οι αλλοδαποί που ζουν στις περιοχές αυτές επιθυμούν να ζουν κοντά στη φύση και να επικοινωνούν εύκολα με τον υπόλοιπο κόσμο ακόμα και το χειμώνα. Οι κύριοι κάτοικοι που ζουν μόνιμα είναι άνω των 60 ετών, βέβαια υπάρχουν και νέοι που έρχονται για παραθερισμό (κυρίως ζευγάρια χωρίς παιδιά). Οι

περισσότεροι στην αρχή επισκέπτονταν την περιοχή ως τουρίστες και φιλοξενούνταν από φίλους ή συγγενείς ενώ όσοι ήρθαν εντελώς τυχαία, χωρίς να γνωρίζουν κάποιον, και τους άρεσε η περιοχή είναι σε πολύ μικρό ποσοστό.

Οι Γερμανοί εμπιστεύονται κυρίως τους Γερμανούς, δεν γνωρίζουν Ελληνικά και απευθύνονται σε Γερμανούς που έχουν επιχειρήσεις στην Ελλάδα και αναλαμβάνουν να διεκπεραιώσουν την κατασκευή του σπιτιού τους ή για ό,τι χρειαστούν επίσης απευθύνονται στην οικογένεια Παπαγεωργίου μιας και η σύζυγός του είναι Γερμανίδα. Λίγοι Γερμανοί μαθαίνουν Ελληνικά και προτιμούν να έχουν ως συντηρητές Γερμανούς που δραστηριοποιούνται σε αυτού του είδους τις εργασίες, δεν εμπιστεύονται και τη νοοτροπία του Έλληνα που αργεί π.χ. να πάει σε ένα σπίτι όταν χρειάζεται μια επισκευή.

Τα σπίτια αυτά δεν τα κατασκεύασαν ή τα επισκεύασαν με το υστέρημά τους οπότε και δεν είχαν σκεφτεί την προοπτική της απόσβεσης των χρημάτων τους, ωστόσο το ότι αγόρασαν με ένα μάρκο το τετραγωνικό όσο και να το πουλήσουν τώρα θα κερδίσουν πολύ περισσότερα χρήματα, σύμφωνα με τον κ. Παπαγεωργίου. Μάλιστα χαρακτηριστικά ανέφερε ότι μια κατοικία 400 τετραγωνικών μέτρων και οικόπεδο πάνω από τέσσερα στρέμματα πωλείται 599.000 ευρώ στο διαδίκτυο και είναι πολύ συμφέρουσα για κάθε επίδοξο αγοραστή (1.500 ευρώ το τετραγωνικό). Αγόρασαν τα σπίτια με την προοπτική να τα κληροδοτήσουν στα παιδιά τους υπήρχαν όμως περιπτώσεις που τα παιδιά έρχονταν μέχρι κάποια ηλικία και μετά σταμάτησαν. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι ιδιοκτήτες σκοπεύουν να πουλήσουν τις κατοικίες τους. Τα κρούσματα που εγκατέλειψαν τα σπίτια τους λόγω των ληστειών ήταν λίγα κυρίως τα εγκατέλειψαν άτομα, που χώρισαν ενόσω χτιζόταν το σπίτι τους.

Οι αγοραστές είναι άτομα της μεσαίας και ανώτερης τάξης, οι απλοί άνθρωποι, χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, σύμφωνα με τον κ. Παπαγεωργίου, δεν έρχονται να επενδύσουν σε ξένες χώρες φοβούνται, μπορεί να έρθουν ως τουρίστες αν και συνήθως επισκέπτονται τη Ζάκυνθο ή άλλες περιοχές όπως το Φαλιράκι της Ρόδου όπου αγοράζουν πακέτα διακοπών "all inclusive" με 30 ευρώ.

Αναφορικά με τις μετακινήσεις από και προς τις χώρες καταγωγής τους πλέον πραγματοποιούνται εύκολα καθώς τα αεροπορικά εισιτήρια είναι πιο φθηνά σε σχέση με παλαιότερα. Μάλιστα όσοι κατάγονται από τη Ν. Γερμανία, δηλ. οι Βαυαροί, έρχονται οδικώς μέχρι την Ανκόνα, έπειτα ακτοπλοϊκώς και τέλος οδικώς γιατί ο χρόνος του ταξιδιού είναι λιγότερος. Οι κοινωνικές ασφάλειες στη Γερμανία

είναι εξελιγμένες και η ασφάλεια τους καλύπτει και στην Ελλάδα. Μάλιστα το νοσοκομείο της Κυπαρισσίας διαθέτει αρκετά ικανοποιητικές παροχές. Ωστόσο όποτε έχουν πρόβλημα με τις Ελληνικές Αρχές απευθύνονται στον κ. Παπαγεωργίου ή την σύζυγό του, η οποία είναι μεν Γερμανίδα αλλά γνωρίζει καλά ελληνικά καθώς και όταν θέλουν να επισκεφθούν π.χ. κάποιο γιατρό. Επίσης διαθέτουν όλοι ως επί το πλείστον δορυφορική τηλεόραση και ο ημερήσιος γερμανικός τύπος του Μονάχου και της Φρανκφούρτης έρχεται στην Κυπαρισσία κάθε μέρα στις 11 το πρωί μαζί με τον αθηναϊκό τύπο, γεγονός που συμβάλλει στην ενημέρωσή τους για τα γεγονότα που διαδραματίζονται στη χώρα καταγωγής τους.

Στα μέσα της δεκαετίας του '90, γύρω στο 1995- 1996, σύμφωνα με τα λεγόμενα του κ. Παπαγεωργίου, κι ενώ υπήρχε μεγάλη αγορά βλέποντας την επιτυχία του πατέρα του και κάποιων άλλων πολλοί Έλληνες ντόπιοι δυσφημούσαν όσους ήθελαν να πουλήσουν σε Γερμανούς, ώστε να μην αγοράσουν οι ξένοι κατοικίες και έτσι δεν προχωρούσαν στην αγοραπωλησία και αυτό οδήγησε σε πλήγμα της αγοράς ενώ κλονιζόταν και η εμπιστοσύνη προς του πωλητές. Πλήγμα για τις αγοραπωλησίες υπήρξε και η κρίση του χρηματιστηρίου παρ' όλα αυτά όμως η αγορά δεν διαλύθηκε, ακόμα αγοράζουν οι αλλοδαποί. Πολλοί τώρα έρχονται ως τουρίστες, επισκέπτονται κάποιες περιοχές, ρωτάνε, ψάχνουν στο διαδίκτυο και κάποια στιγμή αποφασίζουν και αγοράζουν. Συνήθως δεν έρχονται για περαιτέρω επενδύσεις, λίγοι επιδιώκουν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στη χώρα, οι περισσότεροι ήθελαν το ακίνητο για να περάσουν εκεί τις διακοπές και την σύνταξή τους. Κάποιοι τα νοικιάζουν ενώ όταν έχουν κάποιο έμπιστο στην περιοχή του αναθέτουν τη φύλαξη του οικήματος την περίοδο της ενοικίασης αν και γενικά οι περιπτώσεις ενοικίασης ακινήτων είναι πολύ σπάνιες.

Δεν έχουν γίνει έργα ανάπλασης για να προσελκύσουν και άλλους αγοραστές και μάλιστα αντιμετώπισαν μεγάλα προβλήματα με το δασαρχείο, την αντίστοιχη πολεοδομία κάτι που ήταν αποτρεπτικό. Ακόμη και οι δρόμοι σε κάποιες περιπτώσεις εμφανίζουν κακοτεχνίες, για παράδειγμα ο δρόμος για τον Αυλώνα ή για άλλες περιοχές είναι δυσπρόσιτος και πολύ δεν μετακινούνται λόγω αυτού του γεγονότος. Θέλουν υψηλού επιπέδου τουρισμό αλλά οι υποδομές δεν έχουν αναπτυχθεί σε μεγάλη κλίμακα. Οι παρεμβάσεις είναι ήπιες και δεν υπάρχει φαινόμενο αστικοποίησης.

Κλείνοντας ο κ. Παπαγεωργίου επεσήμανε ότι πολλοί Έλληνες θέλησαν να τους εκμεταλλευτούν και να πουλήσουν πανάκριβα. Γενικά όμως δείχνουν ένα ρατσισμό όχι βέβαια όπως σε κάποιον, που προέρχεται από Βαλκανικές χώρες. Στο τέλος της δεκαετίας του '90 γίνονταν στο Πανόραμα αρκετές ληστείες. Οι αγορές όμως συνεχίζουν και είναι σε υψηλό επίπεδο και υπάρχουν καλές κατασκευές. Οι τιμές με το πέρασμα του χρόνου έχουν ξεκινήσει να γίνονται υψηλές, ακόμα και για τους Γερμανούς σε κάποιες περιπτώσεις, τα χωράφια από Κυπαρισσία προς Ζαχάρω κατά μήκος της κεντρικής οδού κοστίζουν 60.000 με 70.000 το στρέμμα, στη Βλασάδα τα οικοπέδα αλλά και εκτάσεις εκτός σχεδίου κοστίζουν πάνω από 100.000 ευρώ (τα τέσσερα στρέμματα), ανάλογα την περίπτωση. Ακόμα η κρίση δεν έχει επηρεάσει τις περιοχές αυτές (για τη περίοδο του 2009 που πραγματοποιήθηκε η συνέντευξη).

Εκτός, όμως από τον κύριο Παπαγεωργίου, ο οποίος γνώριζε πολύ καλά το θέμα αυτό υπήρξαν συζητήσεις και με τοπικούς φορείς, οι οποίοι εξέφρασαν θετική άποψη για την εγκατάσταση των αλλοδαπών στην περιοχή τους. Οι υπηρεσίες δεν διέθεταν δυστυχώς κάποια στοιχεία γνώριζαν, όμως την ύπαρξη των αλλοδαπών στην περιοχή και εξέφρασαν τις κάποιες προσωπικές τους απόψεις σχετικά με το θέμα, που ήταν θετικές. Σημαντικό στοιχείο ήταν το γεγονός ότι οι περισσότεροι από τους αλλοδαπούς, κυρίως όσοι είναι Γερμανικής καταγωγής, ενδιαφέρονταν να αποκτήσουν οικίες όχι απαραίτητα κοντά στη θάλασσα αλλά να έχουν θέα προς αυτή. Η συγκεκριμένη πληροφορία επιβεβαιώθηκε και από την επιτόπια έρευνα καθώς όντως διαπιστώθηκε ότι η πλειοψηφία των κατοικιών βρίσκονταν σε χωριά σε αρκετό υψόμετρο, που διέθεταν όμως θέα προς τη θάλασσα ενώ όπως επίσης ανέφεραν είναι κοινωνικοί με τους ντόπιους αλλά κυρίως αποζητούν ξεκούραση και ησυχία.

5.2 ΕΡΕΥΝΑ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η έρευνα διεξήχθη στην περιοχή της Τριφυλίας και πιο συγκεκριμένα στις περιοχές Ξηρόκαμπος, Ράχες, Στασιό, την Άνω Πόλη της Κυπαρισσίας, στην περιοχή του Άνω Καλού Νερού, Κόνιτσα (τοποθεσία στο χωριό Γλυκορρίζι) και Αγαλιανή.

Όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενο κεφάλαιο η συγκεκριμένη περιοχή, όπως και η Μεσσηνία γενικότερα, δεν αποτελούσε, τουλάχιστον μέχρι πρόσφατα κλασσικό τουριστικό προορισμό. Τα τελευταία χρόνια, όμως έχουν γίνει σημαντικές

προσπάθειες για την ανάδειξη της σε έναν ανταγωνιστικό προορισμό για Έλληνες και αλλοδαπούς. Παρ' όλα αυτά όμως έπρεπε να διαπιστωθεί με κάποιο τρόπο ότι πράγματι η περιοχή μελέτης πληρούσε τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την έρευνα και ότι πράγματι ζούσαν σε αυτή αλλοδαποί συνταξιούχοι μετανάστες (όπως αποδείχθηκε πέρα από τους συνταξιούχους την περιοχή είχαν επιλέξει και κάποια άτομα μέσης ηλικίας, που ανήκαν στον ενεργό πληθυσμό, γεγονός που οδήγησε στη διεύρυνση του πληθυσμού μελέτης).

Η αναζήτηση αυτών των στοιχείων ήταν πράγματι χρονοβόρα και επίπονη. Η πρώτη, λοιπόν προσέγγιση του θέματος έγινε μέσω του κ. Παπαγεωργίου, ο οποίος δημιούργησε μια πρώτη εικόνα για το θέμα, που αφορά τη μετανάστευση των αλλοδαπών στην περιοχή και σε ποιες περιοχές έπρεπε να πραγματοποιηθεί η αναζήτηση του δείγματος. Στη συνέχεια υπήρξε επικοινωνία με διάφορες δημόσιες υπηρεσίες, όπως το Πολεοδομικό Γραφείο Κυπαρισσίας, την εφορία και τους αρμόδιους δήμους, ώστε να βρεθούν επίσημα και αξιόπιστα στοιχεία από επίσημες πηγές για τον εντοπισμό των αλλοδαπών συνταξιούχων, αλλά παρ' ότι οι αρμόδιοι υπάλληλοι είχαν όλη την καλή διάθεση να βοηθήσουν στην έρευνα δεν υπήρχαν σαφή καταγεγραμμένα στοιχεία.

Η επόμενη πιθανή λύση, λοιπόν ήταν η ανεύρεση πληροφοριών από μεσίτες ή τεχνικά γραφεία τα οποία ενδεχομένως να είχαν συμβάλλει στην ανέγερση ή στην εύρεση των κατοικιών των αλλοδαπών. Απ' ότι αποδείχθηκε αργότερα μέσω της έρευνας, αρκετοί από τους ερωτώμενους, είχαν αγοράσει τις οικίες τους με τη βοήθεια μεσιτών. Η επικοινωνία ωστόσο με κάποια μεσιτικά γραφεία της περιοχής (όπως η REMAX Καλαμάτας) δεν καρποφόρησε ιδιαίτερα ενώ σε κάποιες άλλες περιπτώσεις δεν ήταν δυνατόν να εντοπιστούν οι μεσίτες εν ώρα λειτουργίας των γραφείων τους και να υπάρξει μια σχετική συζήτηση. Επίσης κάποιοι άλλοι ερωτώμενοι είχαν αγοράσει οικόπεδο μεν αλλά την κατασκευή είχε αναλάβει ένας Αυστριακός μηχανικός, ο κύριος Στιλλ, και παραλάμβαναν την κατοικία τους ολοκληρωμένη χωρίς να έχουν αναμιχθεί καθόλου με την όλη διαδικασία και ουσιαστικά ήταν σαν να είχαν αγοράσει την οικία έτοιμη, αφού εξ αρχής είχαν συμφωνήσει και το συνολικό ποσό αγοράς. Έγινε προσπάθεια να εντοπιστεί και ο μηχανικός αυτός αλλά δυστυχώς λόγω κάποιων προβλημάτων υγείας, εξαιτίας της προχωρημένης ηλικίας του, βρισκόταν εκτός Ελλάδας.

Γι' αυτό το λόγο η μόνη λύση που απέμεινε ήταν να πραγματοποιηθούν επισκέψεις στις περιοχές, που ζούσαν οι αλλοδαποί και με τη βοήθεια των τοπικών συμβουλίων και των ντόπιων, που τους γνώριζαν προσωπικά να πραγματοποιηθούν οι πρώτες συναντήσεις. Μεγάλη διευκόλυνση στην έρευνα παρείχαν και οι ίδιοι οι αλλοδαποί καθώς συνέστησαν στη συνέχεια φίλους ομοεθνείς τους και φρόντιζαν να επικοινωνούν μαζί τους ώστε να συμμετάσχουν και αυτοί στην έρευνα. Βέβαια δεν ήταν δυνατόν να τους εντοπίσουμε όλους καθώς αρκετοί από αυτούς δεν είχαν ακόμη επισκεφτεί την περιοχή ενώ μια πολύ μικρή πλειοψηφία αντιμετώπισαν την όλη διαδικασία με καχυποψία και δεν ήθελαν να συμμετάσχουν.

Για την εύρεση του δείγματος χρησιμοποιήθηκε η δειγματοληψία χιονοστιβάδας, όπου μετά από επιλογή συγκεκριμένων ατόμων με τα χαρακτηριστικά που απαιτούνταν, τα ίδια τα άτομα επιδείκνυαν και άλλα άτομα, τα οποία διέθεταν τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά για να συμπεριληφθούν και αυτά στην έρευνα και με αυτό τον τρόπο συλλέχθηκε ένας ικανοποιητικός αριθμός, προς επεξεργασία, δεδομένων. Το γεγονός ότι οι αλλοδαποί συνέστησαν άλλους ομοεθνείς τους, διευκόλυνε πάρα πολύ την έρευνα, δεδομένου ότι δεν υπήρχαν αρκετά διαθέσιμα στοιχεία από άλλες πηγές.

Για να γίνει δυνατή η σωστή καταγραφή των στοιχείων και των απόψεων με την απευθείας επικοινωνία με τους αλλοδαπούς, ήταν απαραίτητη η κατασκευή μιας φόρμας ερωτηματολογίου, το οποίο συμπλήρωσαν οι ιδιοκτήτες των κατοικιών που επιλέχθηκαν σύμφωνα με τη δειγματοληψία. Το ερωτηματολόγιο βοηθά στην ποσοτικοποίηση των δεδομένων ώστε να πραγματοποιηθεί η στατιστική τους ανάλυση. Η συμπλήρωσή του πραγματοποιήθηκε μέσω προσωπικής συνέντευξης, η οποία όμως ακολουθεί τη ροή των τυποποιημένων ερωτήσεων (ο αριθμός, η σειρά και το περιεχόμενο των ερωτήσεων έχουν προκαθοριστεί), χωρίς όμως να αποκλείει τους ερωτώμενους από τα να εκφράσουν, σε κάποιες περιπτώσεις, τις απόψεις τους.

Έπειτα από την κατασκευή του ερωτηματολογίου και αφού βρέθηκε το δείγμα πληθυσμού που είχε τεθεί ως στόχος (στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί και πάλι ότι πέρα από τους συνταξιούχους αλλοδαπούς εντοπίστηκαν στην περιοχή μελέτης και κάποια άτομα νεαρότερης ηλικίας που είχαν επιλέξει τη μόνιμη ή ημι-μόνιμη εγκατάσταση τους στην περιοχή γεγονός που θεωρήθηκε ενδιαφέρον και γι' αυτό δεν αποκλείστηκαν από την έρευνα), συλλέχθηκαν τα απαραίτητα στοιχεία μέσω της διαδικασίας των συνεντεύξεων. Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν, μετατράπηκαν σε

μεταβλητές και με τη χρήση του προγράμματος "SPSS", αναλύθηκαν ώστε να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα - αποτελέσματα της έρευνας πεδίου, και να παρουσιαστούν μέσω γραφικών απεικονίσεων.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 15 σελίδες, στις οποίες περιέχονται 60 ερωτήσεις. Περιλαμβάνει κλειστές¹⁵ αλλά και ανοιχτές¹⁶ ερωτήσεις καθώς και ερωτήσεις, οι οποίες διαφοροποιούν τους ερωτώμενους ανάλογα με τα χαρακτηριστικά τους.¹⁷ Στόχος του ερωτηματολογίου είναι η δημιουργία μιας πλήρους εικόνας, στο σημείο του δυνατού, σχετικά με το οικονομικό, κοινωνικό και το μορφωτικό υπόβαθρο των ερωτώμενων. Επίσης επιδιώχθηκε να περιγραφούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που παρουσιάζει η διαμονή τους στην περιοχή καθώς και να καταγραφούν οι απόψεις των ερωτώμενων σχετικά με την κατάσταση και τον τρόπο ζωής τους στην περιοχή μελέτης

Πιο συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο ξεκινά με κλειστού τύπου ερωτήσεις που αφορούν σε προσωπικά στοιχεία και στοιχεία για τη δομή της οικογένειας, το μορφωτικό επίπεδο αλλά και την επαγγελματική δραστηριότητα των ερωτώμενων, ερωτήσεις που βοηθούν στη δημιουργία μιας πρώτης εικόνας για τα άτομα που συμμετέχουν στην έρευνα. Η επόμενη ενότητα, περιλαμβάνει ανοιχτού και κλειστού τύπου ερωτήσεις με κύριο θέμα τα χαρακτηριστικά διαμονής στην περιοχή. Ειδικότερα, ρωτώνται πληροφορίες για το έτος εγκατάστασης τους στην περιοχή, για το χρονικό διάστημα που διαμένουν (αν η κατοίκηση είναι μόνιμη ή προσωρινή), για το λόγο που τους οδήγησε στην απόφαση εγκατάστασης τους στη συγκεκριμένη περιοχή και τέλος για το πόσο εύκολη ή όχι είναι η πρόσβασή τους στην περιοχή.

Στη συνέχεια, το ερωτηματολόγιο επικεντρώνεται σε ερωτήσεις που αφορούν τις απόψεις των ερωτώμενων σχετικά με θέματα υποδομών και κατά πόσο αυτές τους ικανοποιούν ή όχι, την ποιότητα ζωής και τους τρόπους ψυχαγωγίας τους αλλά και απόψεις πιο γενικές, για το νέο τόπο κατοικίας τους. Οι ερωτήσεις σε αυτή την ενότητα είναι ως επί το πλείστον κλειστής μορφής, όπου ο ερωτώμενος επιλέγει από τις ήδη υπάρχουσες απαντήσεις μία ή περισσότερες, ανάλογα την ερώτηση, που εκφράζουν καλύτερα τη γνώμη του.

¹⁵ Στις κλειστές ερωτήσεις οι ερωτώμενοι καλούνται να απαντήσουν με βάση προκαθορισμένες κατηγορίες (Κωστούλα-Μακράκη, Ν. 2001).

¹⁶ Οι ανοικτές ερωτήσεις δίνουν στο υποκείμενο τη μέγιστη ελευθερία να εκφράσει την απάντησή του (Κωστούλα-Μακράκη, Ν. 2001).

¹⁷ Το ερωτηματολόγιο παρατίθεται στο παράρτημα της παρούσας εργασίας.

Έπειτα ζητείται από τον ερωτώμενο να δηλώσει το ετήσιο συνολικό του εισόδημα. Αυτή η πληροφορία είναι αρκετά σημαντική για να γίνει κατανοητό το επίπεδο του εισοδήματος των μεταναστών αυτής της κατηγορίας. Η συγκεκριμένη ερώτηση, παρ' όλο που είναι αρκετά συνηθισμένη, συναντάται σε αρκετές δειγματοληπτικές έρευνες και συγκαταλέγεται στο σταθερό κορμό, δεν παύει να είναι μια ερώτηση που ο κάθε ερωτώμενος την αντιμετωπίζει διαφορετικά αλλά σε αρκετές περιπτώσεις με μεγάλη επιφυλακτικότητα. Για το λόγο αυτό, η συγκεκριμένη ερώτηση αναφέρεται προς το τέλος του ερωτηματολογίου ώστε να μην αποτελέσει αφορμή για τη μη συμπλήρωση, από τον ερωτώμενο, ολόκληρου του ερωτηματολογίου και είναι στη διακριτική ευχέρεια του καθενός αν θα δώσει ή όχι απάντηση. Ωστόσο η ερώτηση δυσκόλεψε αρκετά τους ερωτώμενους καθώς αισθάνονταν ότι αναφέρονταν σε μια πολύ προσωπική πληροφορία και δεν μπορεί εάν τελικά τα λεγόμενά τους ήταν αληθή.

Στο τέλος του ερωτηματολογίου, ο ερωτώμενος έχει τη δυνατότητα να αναφερθεί σε γενικές απόψεις, και ειδικότερα να αναλογιστεί και να εκφράσει εάν τελικά αποτέλεσε σωστή ή όχι επιλογή η απόφασή του να μεταναστεύσει στην περιοχή ή ακόμη και να εκφράσει οτιδήποτε θεωρεί σημαντικό και ενδεχομένως δεν είχε συμπεριληφθεί στις ερωτήσεις της έρευνας.

5.3 ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΔΙΟΥ

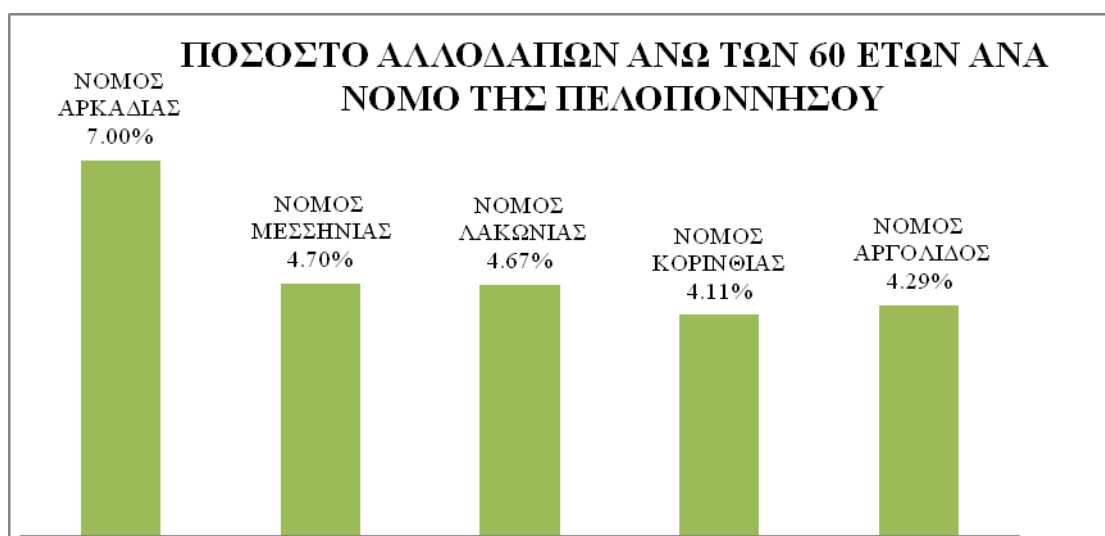
5.3.1 Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΣΤΗ ΜΕΣΣΗΝΙΑ

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο το φαινόμενο της μετανάστευσης αλλοδαπών συνταξιούχων είναι σχετικά καινούργιο για την ελληνική πραγματικότητα και δεν υπάρχουν πλήρη στοιχεία και μελέτες σχετικά με αυτό το φαινόμενο. Όσον αφορά την περιοχή μελέτης της έρευνας αλλά και τη Μεσσηνία γενικότερα, σύμφωνα με συζητήσεις με τους τοπικούς φορείς αλλά και τους κατοίκους διαπιστώθηκε ότι έχει παρατηρηθεί μια προτίμηση της Μεσσηνίας από αλλοδαπούς της τρίτης ηλικίας, οι περισσότεροι εκ των οποίων πριν αποφασίσουν την μόνιμη εγκατάστασή τους επισκέπτονταν την περιοχή ως τουρίστες (αυτή η άποψη υποστηρίχθηκε και από αρκετούς ερωτώμενους στα ερωτηματολόγια).

Σύμφωνα με στοιχεία της απογραφής του 2001 της Ε.Σ.Υ.Ε. η Μεσσηνία εμφανίζει τον δεύτερο μεγαλύτερο πληθυσμό αλλοδαπών μεταξύ των τεσσάρων

νομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου (την πρώτη θέση καταλαμβάνει ο Νομός Κορινθίας) και την πρώτη θέση όσον αφορά αλλοδαπούς μετανάστες ηλικίας 60 ετών και άνω ο Νομός Μεσσηνίας (Νομός Κορινθίας: 557, Νομός Αρκαδίας: 268, Νομός Αργολίδος: 391, Νομός Μεσσηνίας: 623 και Νομός Λακωνίας: 379). Στο ακόλουθο διάγραμμα απεικονίζεται το ποσοστό των αλλοδαπών άνω των 60 ετών σε σχέση με το συνολικό αριθμό των αλλοδαπών στον κάθε νομό.

Διάγραμμα 10: Ποσοστό Αλλοδαπών Ηλικίας άνω των 60 ετών ανά Νομό της Πελοποννήσου.

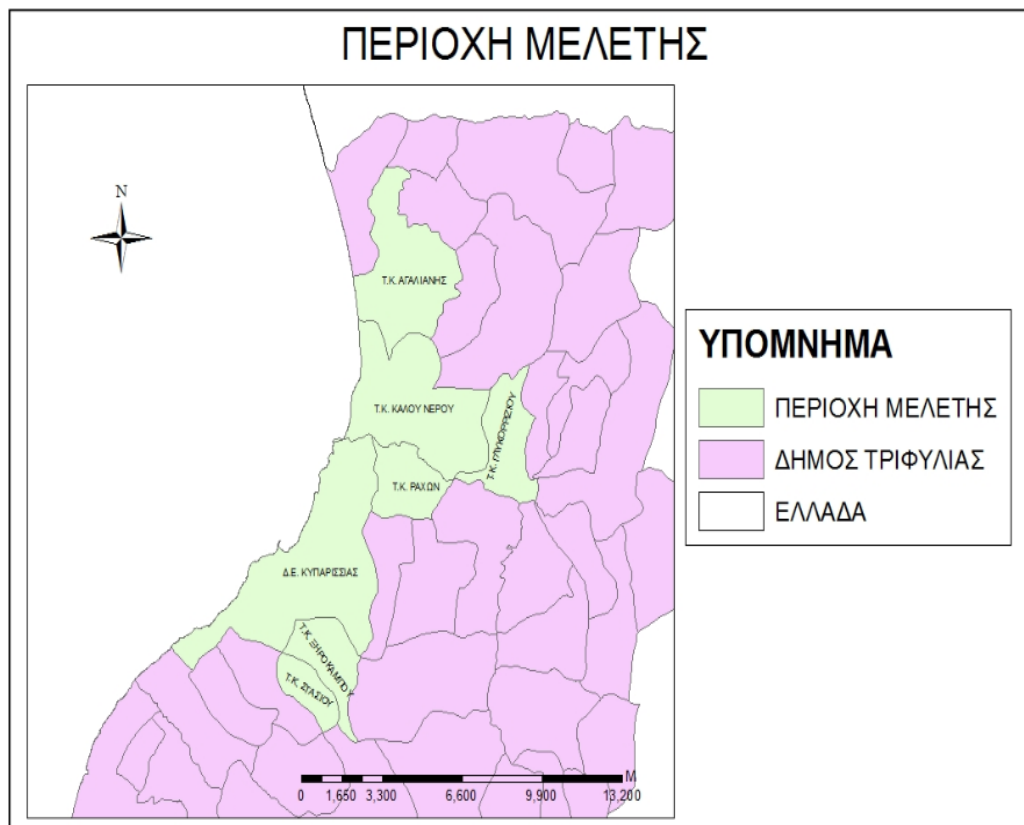

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. – Επεξεργασία Στοιχείων Απογραφής 2001.

Στο ανωτέρω διάγραμμα γίνεται εμφανές ότι ενώ η Μεσσηνία εμφανίζει τον μεγαλύτερο αριθμό αλλοδαπών άνω των 60 ετών εντούτοις έχει το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό με μεγάλη διαφορά από την Αρκαδία, οπότε η συγκεκριμένη μεταβλητή δεν μπορεί να συμβάλλει στην ασφαλή εξαγωγή συμπερασμάτων για το τι ακριβώς συμβαίνει στο νομό αναφορικά με τους αλλοδαπούς συνταξιούχους.

Οι περιοχές στις οποίες πραγματοποιήθηκε η έρευνα ανήκαν στους Καποδιστριακούς Δήμους: Κυπαρισσίας (Άνω Πόλη της Κυπαρισσίας, Ξηρόκαμπος, Ράχες, Στασιό), Αετού (Κόνιτσα τοποθεσία του χωριού Γλυκορρίζι), Αυλώνα (Άνω Καλό Νερό – Τοπικό Διαμέρισμα Καλού Νερού και Αγαλιανή – Τοπικό Διαμέρισμα Αγαλιανής) ενώ πλέον με τη διοικητική διαίρεση “Καλλικράτης” ανήκουν στον νέο Δήμο Τριφυλίας (Χάρτης 8).

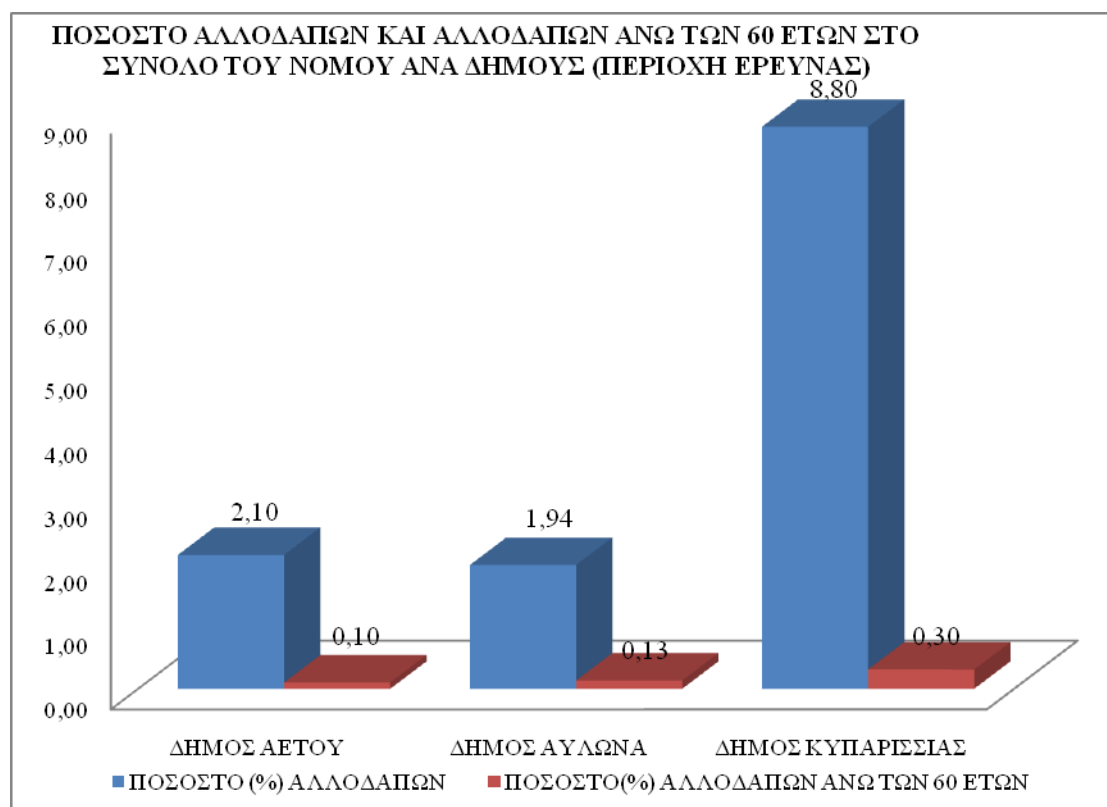
Χάρτης 8: Περιοχή Μελέτης.

Πηγή: Επεξεργασία Χωρικών Δεδομένων.

Στο ακόλουθο διάγραμμα παρατηρείται ότι ο Δήμος Κυπαρισσίας διαθέτει το μεγαλύτερο ποσοστό αλλοδαπών, γεγονός αναμενόμενο, αφού η Κυπαρισσία αποτελεί τη σημαντικότερη κωμόπολη της περιοχής της Τριφυλίας και εμφανίζει τη μεγαλύτερη οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα της περιοχής ενώ οι άλλοι δύο καποδιστριακοί δήμοι (Αετού και Αυλώνος) περιλαμβάνουν από μικρά χωριά. Ωστόσο αναφορικά με τους αλλοδαπούς άνω των 60 ετών εμφανίζει μικρό ποσοστό αναλογικά με το σύνολο των αλλοδαπών που εμφανίζονται να κατοικούν στο Δήμο Κυπαρισσίας, αυτό το γεγονός επιβεβαιώνει την τάση που έχουν οι συνταξιούχοι αλλοδαποί να προτιμούν περιοχές ήσυχες χωρίς οχλούσες δραστηριότητες ενώ οι νεότεροι, καθώς μεσολαβεί και ο παράγοντας ευρέσεως εργασίας, προτιμούν μεγαλύτερες πόλεις ή χωριά. Τα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε., που χρησιμοποιήθηκαν στο Διάγραμμα 11 αφορούν τους Καποδιστριακούς δήμους και γι' αυτό το λόγο εμφανίζονται οι τρεις παλαιότεροι Δήμοι.

Διάγραμμα 11: Ποσοστό αλλοδαπών και αλλοδαπών άνω των 60 ετών στο σύνολο του Νομού ανά δήμους (της περιοχής έρευνας).

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. – Επεξεργασία Στοιχείων Απογραφής 2001.

5.3.2 ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ

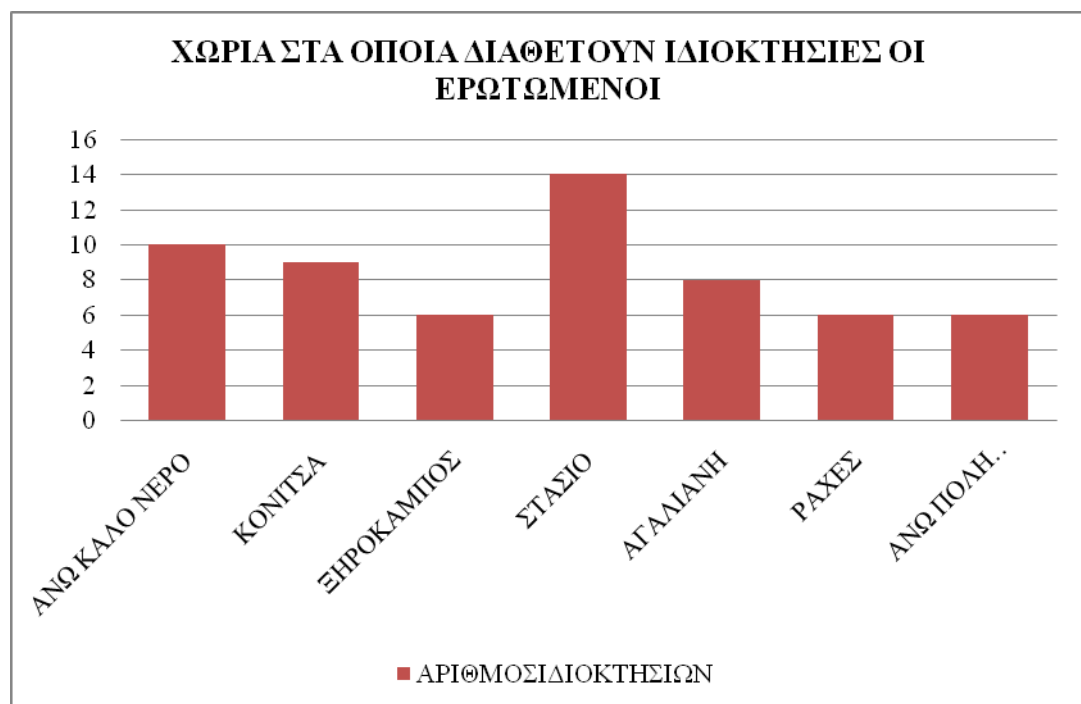
5.3.2.1 ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ο πληθυσμός του δείγματος αποτελείται από 59 άτομα. Οι ηλικίες τους κυμαίνονται (την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας) από 44 έως 77 ετών και η πλειοψηφία αυτών έχουν συνταξιοδοτηθεί. Κάποιοι από τους ερωτώμενους διέμεναν στην περιοχή όλο το χρόνο, κάποιοι μισό χρόνο στην περιοχή και μισό χρόνο στον τόπο καταγωγής τους και κάποιοι για λίγους μόνο μήνες ή και εβδομάδες.

Σε ένα δείγμα 59 ατόμων μόνο οι εννέα που απάντησαν ήταν γυναίκες ενώ οι 50 ήταν άνδρες (πολλοί εκ των οποίων ζούσαν με τις γυναίκες τους αλλά την ώρα της συνέντευξης απουσίαζαν εκείνες ή δεν είχαν ακόμη επισκεφτεί την περιοχή οπότε απάντησαν εκείνοι το ερωτηματολόγιο ή ενώ βρίσκονταν στην κατοικία προτίμησαν να συμμετάσχει ο σύζυγός τους).

Οι περισσότεροι ερωτώμενοι ζούσαν με τις γυναίκες τους ή και με τα παιδιά τους (κυρίως τα ζευγάρια που ήταν κάτω των 50 ετών) ενώ οι γυναίκες που απάντησαν τα ερωτηματολόγια ζούσαν μόνες (ήταν είτε χήρες είτε διαζευγμένες). Τα χωριά της περιοχής στα οποία διέμεναν και εντοπίστηκαν ήταν το Στασιό, η Αγαλιανή, η Κόνιτσα, ο Ξηρόκαμπος, οι Ράχες, η περιοχή του Άνω Καλού Νερού καθώς και η Άνω Πόλη της Κυπαρισσίας, που αποτελεί παραδοσιακό οικισμό (Διάγραμμα 12). Το γεγονός ότι το δείγμα εντοπίστηκε σε αυτά τα χωριά δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν κι άλλου στην περιοχή αλλοδαποί κάτοικοι, που να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της έρευνας, ωστόσο λόγω κάποιων συγκυριών όπως του γεγονότος ότι οι κατοικίες βρίσκονται πολλές φορές απομακρυσμένες από τον υπόλοιπο οικισμό ή λόγω απουσίας των ιδιοκτητών ή ενδεχομένως λόγω της εποχής διεξαγωγής της έρευνας δεν ήταν δυνατόν να εντοπιστούν.

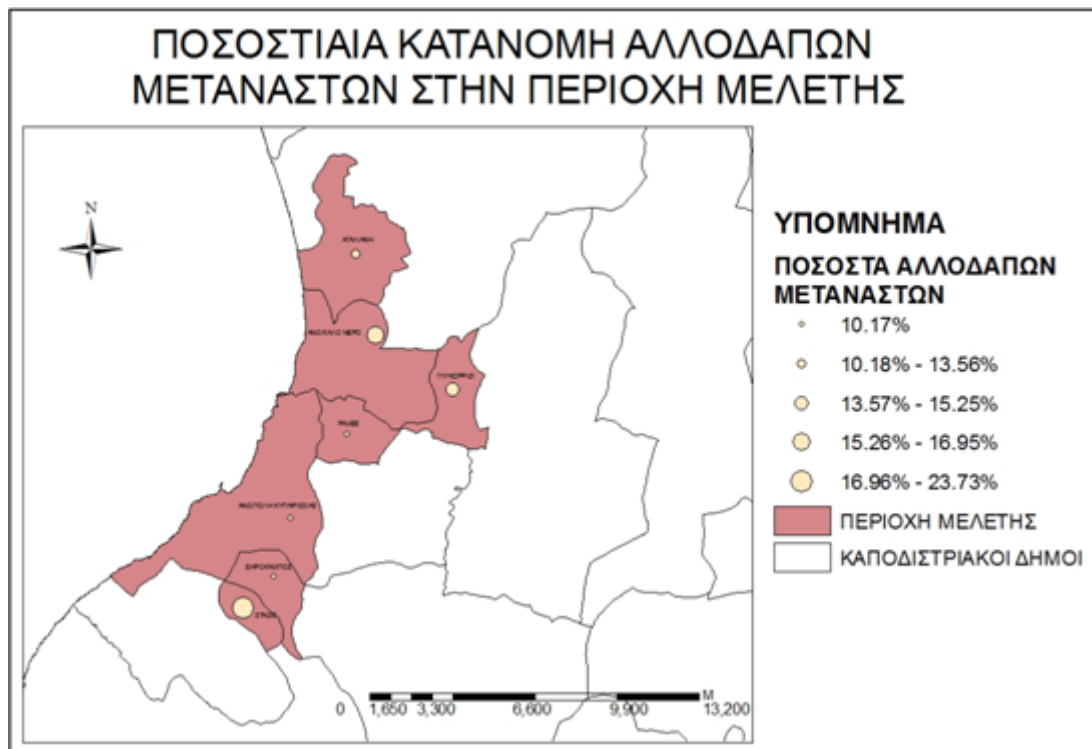
Διάγραμμα 12: Χωριά στα οποία διαθέτουν ιδιοκτησίες οι ερωτώμενοι.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ερωτηματολογίων.

Η μεγαλύτερη συγκέντρωση μεταναστών στην περιοχή μελέτης και σύμφωνα με το δείγμα της έρευνας παρουσιάζεται στο χωριό Στασιό ενώ αμέσως επόμενη μεγαλύτερη συγκέντρωση παρατηρείται στην περιοχή του Άνω Καλού Νερού, Χάρτης 9.

Χάρτης 9: Ποσοστιαία Κατανομή Αλλοδαπών Μεταναστών στην Περιοχή Μελέτης.

Πηγή: Επεξεργασία Χωρικών Δεδομένων.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα απάντησαν σε μια σειρά ερωτήσεων, τα αποτελέσματα των οποίων θα παραταθούν στη συνέχεια.

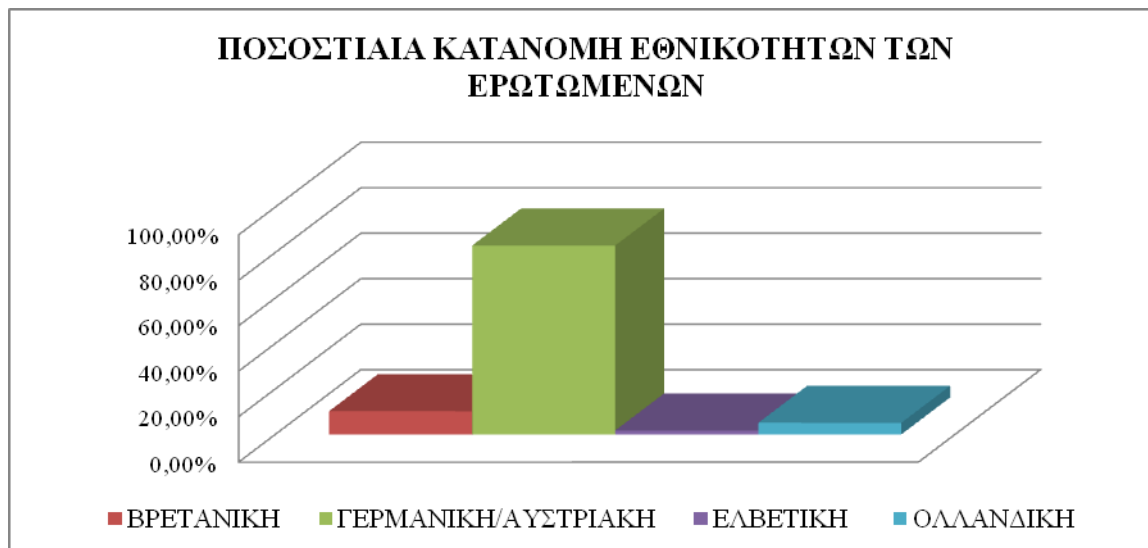
5.3.2.2 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στην αρχή του ερωτηματολογίου ρωτώνται οι συμμετέχοντες σχετικά με κάποια προσωπικά τους στοιχεία όπως η ηλικία, η απασχόληση, η εθνικότητα, η οικογενειακή κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο, τα έτη παρουσίας στην περιοχή αλλά και ο τόπος που δηλώνουν ως μόνιμη κατοικία ώστε να διαμορφωθεί μια εικόνα για τους ανθρώπους αυτούς καθώς και για τις ανάγκες τους, τις οποίες ικανοποιούν επιλέγοντας να κατοικήσουν, μόνιμα ή όχι στην περιοχή της Τριφυλίας. Στο κεφάλαιο αυτό θα πραγματοποιηθεί αναφορά και στο εισόδημα των ερωτώμενων, παρ' ότι η συγκεκριμένη ερώτηση περιλαμβανόταν στο τέλος του ερωτηματολογίου, καθώς αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την εξαγωγή συμπερασμάτων για τους ερωτώμενους.

Από τους 59 ερωτώμενους οι 49 ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα από 60-80 ετών (οι 35 είναι από 60-70 ετών) και οι 10 στην ηλικιακή ομάδα κάτω των 60 ετών (από 40 έως 60 ετών). Συνεπώς το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα είναι αντιπροσωπευτικό, όσον αφορά την ηλικία που ενδιέφερε να συμπεριληφθεί στην έρευνα. Ωστόσο αυτό το χαρακτηριστικό δεν μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την κατηγορία ηλικιών που ανήκουν οι ερωτώμενοι, ανά εθνικότητα, καθώς τυχαίνει στην ηλικιακή ομάδα από 60 έως 70 ετών να διαθέτουν όλοι Γερμανική υπηκοότητα, γεγονός που δεν αποτελεί έκπληξη καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων που έλαβαν μέρος στην έρευνα είναι Γερμανοί καθώς αυτοί κατά κύριο λόγο προτιμούν τη συγκεκριμένη περιοχή.

Όσον αφορά την εθνικότητα των ερωτώμενων είναι κατά κύριο λόγο Γερμανική ενώ η δεύτερη πιο συχνά εμφανιζόμενη εθνικότητα είναι η Βρετανική και η τρίτη η Ολλανδική, με σαφή μικρότερο αριθμό σε σχέση με αυτό των Γερμανών. Πιο συγκεκριμένα Γερμανικής/Αυστριακής εθνικότητας είναι 49 άτομα ενώ Βρετανικής 6 και Ολλανδικής 3.

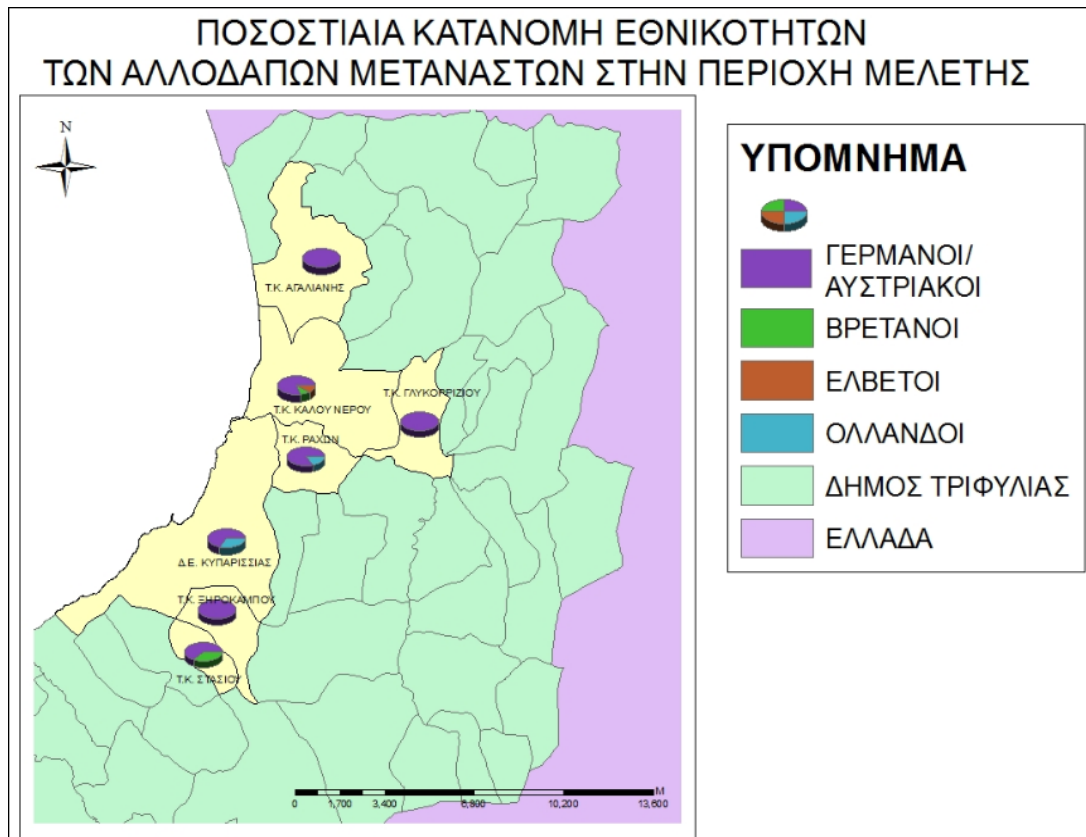
Διάγραμμα 13: Ποσοστιαία κατανομή εθνικοτήτων των ερωτώμενων.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ερωτηματολογίων.

Στην περιοχή της Αγαλιανής, του Γλυκορριζίου και του Στασιού όλοι οι ερωτώμενοι είναι Γερμανικής/Αυστριακής καταγωγής, Χάρτης 10.

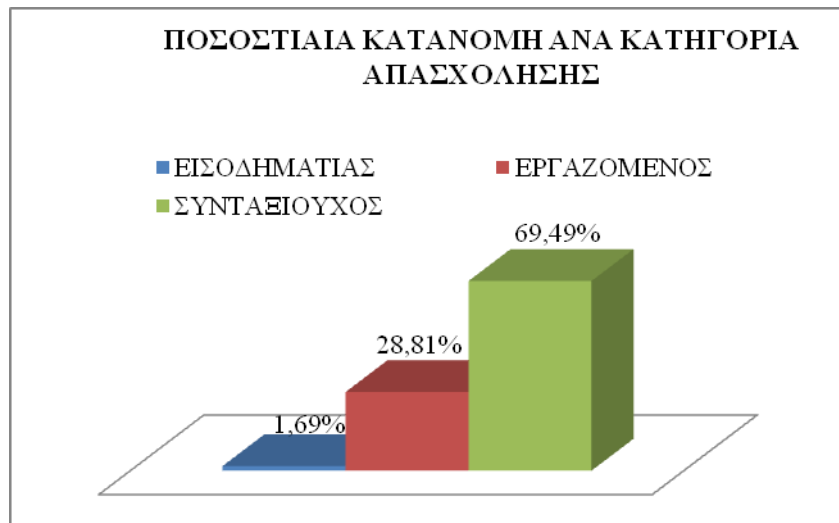
**Χάρτης 10: Ποσοστιαία Κατανομή Εθνικοτήτων των Αλλοδαπών
Μεταναστών στην Περιοχή Μελέτης.**

Πηγή: Επεξεργασία Χωρικών Δεδομένων.

Εφόσον, λοιπόν διαπιστώθηκε ότι το δείγμα της έρευνας αποτελείται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό από άτομο που ανήκουν στην τρίτη ηλικία έπρεπε να διαπιστωθεί ένα αυτά τα άτομα ανήκαν και στην κατηγορία των συνταξιούχων. Από τα ερωτηματολόγια διαπιστώθηκε ότι 17 από τους ερωτώμενους εξακολουθούσαν να εργάζονται ενώ οι υπόλοιποι είχαν συνταξιοδοτηθεί. Μάλιστα κάποιοι από τους συνταξιούχους δήλωσαν ότι είναι και εισοδηματίες. Συνεπώς το 69,49% του δείγματος δεν εργάζεται, το 28,81% εργάζεται ενώ μόλις το 1,69% ανήκει στους εισοδηματίες (ένα μόνο άτομο από τους ερωτώμενους είχε ως κύρια ενασχόληση την είσπραξη εισοδημάτων) βέβαια το 9,76% των συνταξιούχων δήλωσε ότι είναι και εισοδηματίες.

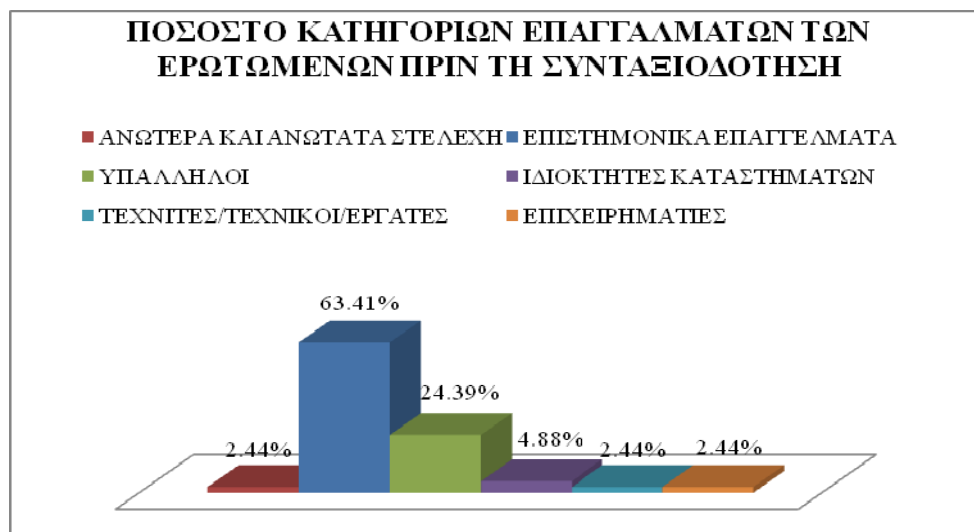
Διάγραμμα 14: Ποσοστιαία κατανομή ανά κατηγορία απασχόλησης.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ερωτηματολογίων.

Όσον αφορά την εργασία των ερωτώμενων πριν τη συνταξιοδότηση ομαδοποιήθηκαν οι απαντήσεις τους σε έξι γενικές κατηγορίες, οι οποίες σημειώνονται στο διάγραμμα που ακολουθεί. Μέσω της έρευνας, λοιπόν αποδείχθηκε ότι το 63,41% των ερωτώμενων απασχολούνταν σε επιστημονικά επαγγέλματα, το 24,39% ήταν υπάλληλοι, ενώ σε ανώτερες και ανώτατες θέσεις διοίκησης, ιδιοκτήτες καταστημάτων και τεχνίτες απασχολούνταν από 2,44% του πληθυσμού των ερωτώμενων.

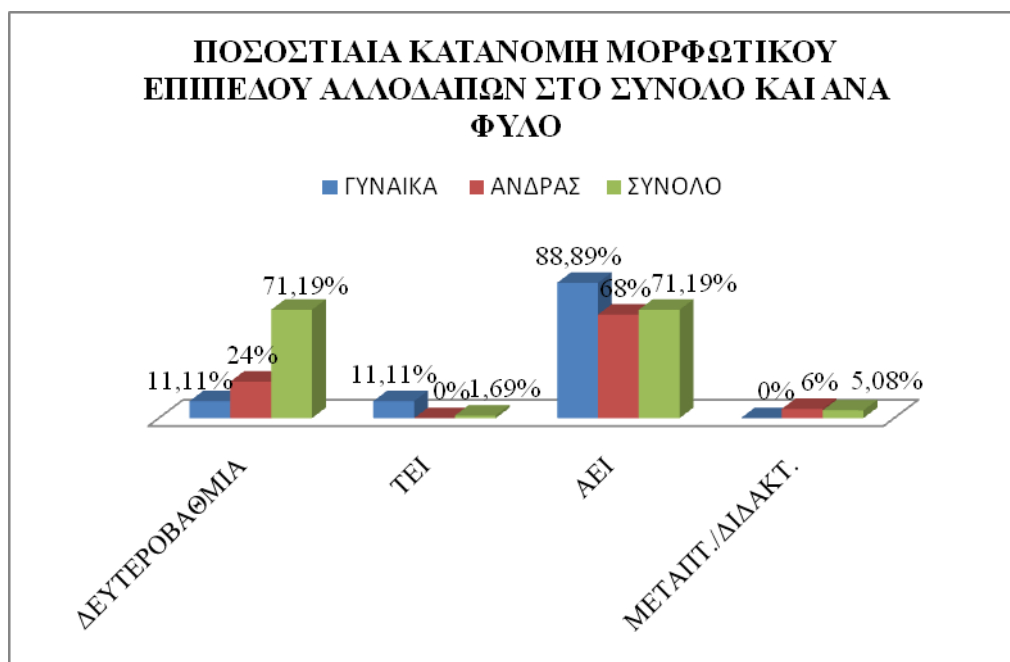
Διάγραμμα 15: Ποσοστό κατηγοριών επαγγελμάτων των ερωτώμενων πριν τη συνταξιοδότηση.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ερωτηματολογίων.

Το μορφωτικό επίπεδο των ερωτώμενων χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα υψηλό καθώς το 71,19% του πληθυσμού διέθετε πανεπιστημιακή μόρφωση, το 22,03% ανήκε στους αποφοίτους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και σε μικρότερο ποσοστό διέθεταν μεταπτυχιακό - διδακτορικό (ποσοστό 5,08%).

Διάγραμμα 16: Ποσοστιαία αναλογία μορφωτικού επιπέδου των ερωτώμενων στο σύνολο και ανά φύλο.

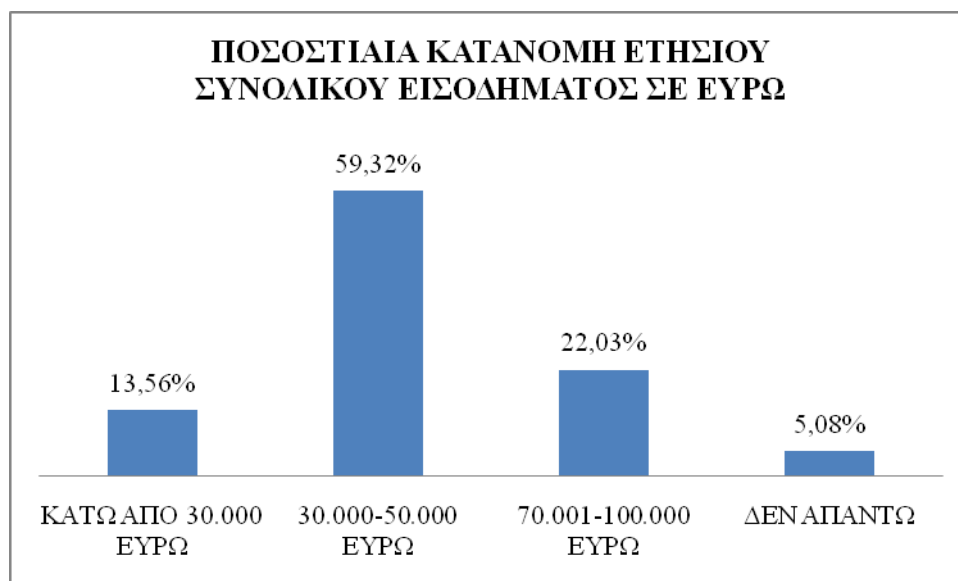

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ερωτηματολογίων.

Οι γυναίκες που έλαβαν μέρος στην έρευνα κατά το 88,89% διέθεταν πανεπιστημιακή μόρφωση και μόνο το 11,11% ήταν απόφοιτες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ωστόσο το δείγμα των γυναικών ήταν αρκετά μικρό σε σχέση με εκείνο των ανδρών και δεν μπορεί να ειπωθεί με σιγουριά ότι το αποτέλεσμα είναι αντιπροσωπευτικό της υπάρχουσας κατάστασης.

Όταν οι ερωτώμενοι έπρεπε να απαντήσουν σχετικά με τα εισοδήματά τους, η αλήθεια είναι ότι εξέφρασαν μεγάλη διστακτικότητα. Τελικώς απάντησαν εκτός από ένα ποσοστό 5,08%, που δεν ήθελε και φυσικά δεν ήταν δυνατόν να τους ασκηθεί πίεση καθώς ήταν προσωπικό τους θέμα. Από την ανάλυση των στοιχείων προέκυψε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων ανήκε σε αρκετά ευκατάστατες οικονομικά ομάδες. Το 13,56% ανήκει στη μεσαία τάξη, το 59,32% δήλωσε εισοδήματα από 30.000 έως 50.000 ευρώ και το 22,03% εισοδήματα από 50.0001 έως 70.000 ευρώ.

Διάγραμμα 17: Ποσοστιαία Κατανομή Ετήσιου Συνολικού Εισοδήματος σε ευρώ.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ερωτηματολογίων.

Από τα δεδομένα αυτά γίνεται αντιληπτό ότι οι άνθρωποι που επέλεξαν την συγκεκριμένη περιοχή εμφανίζουν μια σημαντική οικονομική άνεση, η οποία αντανακλάται και στους χώρους κατοικίας τους. Αυτό το γεγονός δεν αποκλείει και τις περιπτώσεις ανθρώπων, οι οποίοι θέλησαν να αποκτήσουν μια κατοικία στην περιοχή είτε με τη χρησιμοποίηση των χρημάτων που είχαν αποταμιεύσει, είτε με προσωπική εργασία (όπως κάποιοι δήλωσαν), είτε με πιο οικονομικές λύσεις, όπως η εγκατάσταση τροχόσπιτου σε οικόπεδο, που υπήρχε στο χωριό Ράχες, με μια πιο οργανωμένη μορφή αλλά και στην Κόνιτσα ως ατομική πρωτοβουλία.

5.3.2.3 Η ΔΙΑΜΟΝΗ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ

Στο επόμενο επίπεδο της έρευνας εξετάστηκαν κάποια σημαντικά χαρακτηριστικά που αφορούσαν την διαμονή των αλλοδαπών κατοίκων, όπως τότε επισκέφτηκαν πρώτη φορά την περιοχή, για ποιο ή ποιους λόγους ξεχώρισαν τη συγκεκριμένη περιοχή και τι τους οδήγησε στην απόκτηση κατοικίας σε αυτή, πόσα χρόνια διαθέτουν κατοικία στην περιοχή καθώς και ποια χρονική περίοδο επιλέγουν να διαμένουν εκεί.

Οι περισσότεροι εκ των ερωτώμενων είχαν επισκεφθεί για πρώτη φορά την Τριφυλία το 1990 (15,25%) ενώ το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό εμφανίζεται το

1996 (11,86%). Όσον αφορά τους λόγους για τους οποίους επέλεξαν την επαρχία Τριφυλίας οι περισσότεροι ερωτώμενοι απάντησαν γιατί τη γνώριζαν καλά (66,10%) ενώ σημαντικό ρόλο έπαιξε το γεγονός ότι θεωρούν την περιοχή όμορφη (22,03%).

Διάγραμμα 18: Λόγοι επιλογής της επαρχίας Τριφυλίας.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ερωτηματολογίων

Ο κύριος λόγος, που τελικά οι ερωτώμενοι, αγόρασαν ιδιοκτησία στην περιοχή ήταν γιατί τους άρεσε (στην αντίστοιχη ερώτηση όλοι συμπλήρωσαν αυτή την απάντηση) βέβαια η τάση αυτή, για κάποιους, ενισχύθηκε γιατί συνδυάστηκε και με την εύρεση εργασίας ή γιατί στην περιοχή είχαν φίλους (που είναι και η δεύτερη επικρατέστερη απάντηση με ποσοστό 15,25%).

Διάγραμμα 19: Λόγοι αγοράς ιδιοκτησίας στην περιοχή της Τριφυλίας.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ερωτηματολογίων

Από τα διαγράμματα 18 και 19 διαπιστώνεται ότι κύριος λόγος της επιλογής της συγκεκριμένης περιοχής και της αγοράς εκεί κατοικίας είναι ότι οι ερωτώμενοι γνώριζαν καλά την περιοχή γεγονός που προκύπτει και από τα ερωτηματολόγια καθώς οι περισσότεροι συμμετέχοντες την επισκέπτονταν ως τουρίστες αρκετά χρόνια και η εγκατάσταση σε αυτή, για πολλούς, μετρά πάνω από δεκαετία. Το 54,24% κατοικεί στην περιοχή από 10 έως 20 χρόνια.

Διάγραμμα 20: Ποσοστιαία κατανομή των ερωτώμενων σύμφωνα με τα έτη εγκατάστασης.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ερωτηματολογίων.

Οι ερωτώμενοι, όπως ειπώθηκε προηγουμένως, διαθέτουν αρκετά χρόνια τα σπίτια τους και οι περισσότεροι από αυτούς διαμένουν όλο το χρόνο (53%) και αυτό, σύμφωνα με τα όσα συζητήθηκαν κατά τη συνέντευξη, λόγω του ήπιου κλίματος της περιοχής. Βέβαια κάποιοι από τους ερωτώμενους (25%) διαμένουν στην περιοχή κατά την περίοδο του καλοκαιριού γεγονός που τους επιτρέπει να ζουν κοντά στη φύση της περιοχής, στην οποία δείχνουν προτίμηση, χωρίς να μένουν μακριά από ενδεχόμενες υποχρεώσεις στην πατρίδα τους, όπως υποστήριζαν και στη συνέντευξη.

Διάγραμμα 21: Ποσοστιαία κατανομή περιόδου διαμονής στην Τριφυλία.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ερωτηματολογίων.

Έκτος του γεγονότος ότι πολλοί εκ των ερωτηθέντων διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα κάποιοι εξ αυτών δηλώνουν την Πελοπόννησο ως μόνιμο τόπο διαμονής τους. Πιο συγκεκριμένα το 33,90% δήλωσε στο ερωτηματολόγιο ως κύρια κατοικία την περιοχή της Τριφυλίας.

5.3.2.4 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΜΟΝΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναλυθούν τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την απάντηση των ερωτήσεων που αφορούν την καθημερινή ζωή των αλλοδαπών στη νέα περιοχή εγκατάστασής τους, σχετικά με την απόκτηση της κατοικίας τους, τις υποδομές, τον τρόπο ζωής τους (αν επηρεάστηκε σε σχέση με τη χώρα καταγωγής

τους), την εύκολη ή δύσκολη πρόσβαση από και προς τη χώρα τους αλλά και τα μελλοντικά τους σχέδια αναφορικά με την κατοικία τους στην Ελλάδα.

Όσον αφορά την καθημερινότητά τους, σύμφωνα με τα λεγόμενα τους δεν έχει επηρεαστεί καθώς έχουν τη δυνατότητα να προμηθεύονται το διεθνή τύπο και να παρακολουθούν τηλεοπτικές εκπομπές στη γλώσσα τους. Ακόμη έχουν κοινωνικές επαφές με τους ομοεθνείς τους ενώ οι σχέσεις τους με τους ντόπιους είναι φιλικές και εξελίσσονται ομαλά. Βέβαια κάποιοι ανέφεραν ότι κατά τη διάρκεια αναζήτησης ιδιοκτησίας κάποιοι προσπάθησαν να τους εκμεταλλευτούν οικονομικά αλλά το θεώρησαν μεμονωμένο περιστατικό, το οποίο δεν επηρέασε τη γενική γνώμη και στάση τους για τους ντόπιους.

Το 59,63% των ερωτηθέντων είχε επιλέξει την αγορά κατευθείαν κατοικίας ώστε να αποφύγει τις χρονοβόρες διαδικασίες και τη γραφειοκρατία αλλά και αρκετοί από όσους επέλεξαν να αγοράσουν οικόπεδο είχαν φροντίσει με το μηχανικό να πραγματοποιήσει ο ίδιος όλες τις διαδικασίες και να μην έχουν οι ίδιοι εμπλοκή. Μάλιστα το 12% όσων αγόρασαν οικόπεδο εγκατέστησαν σε αυτό τροχόσπιτο και όχι κτισμένη κατοικία ενώ το 17,39% όσων έκτισαν προτίμησε να συμβάλλει κυρίως με προσωπική εργασία ώστε να μειωθεί το κόστος κατασκευής.

Αναφορικά με τις υποδομές, οι ερωτώμενοι εξέφρασαν θετική άποψη, ιδίως όσον αφορά τις σχέσεις με το δήμο και τις δημόσιες υπηρεσίες, γεγονός που προκάλεσε μια έκπληξη αλλά πιθανόν η θετική γνώμη να οφείλεται στο γεγονός ότι η κοινωνία είναι μικρή, και όλοι γνωρίζονται μεταξύ τους και πιθανόν να έχουν αναπτυχθεί διαπροσωπικές σχέσεις ανάμεσα στις δύο πλευρές, που διευκολύνουν τις καθημερινές συναλλαγές ή στο γεγονός ότι να εκφράζεις τις απόψεις σου σε ένα ξένο πρόσωπο και μάλιστα σε μια ξένη χώρα δημιουργεί ένα αίσθημα επιφυλακτικότητας και δεν εξέφρασαν αυτό, που πραγματικά πίστευαν. Βέβαια δεν παρέλειψαν να εκφράσουν τα προβλήματα που τους είχε δημιουργήσει η γραφειοκρατία στο παρελθόν αλλά και την ενόχληση τους για κάποια θέματα καθαριότητας στην περιοχή. Ακόμη οι ερωτώμενοι δεν είχαν σχεδόν καθόλου άποψη για τις δημόσιες συγκοινωνίες (το 89,83% δεν τις χρησιμοποιούσε) καθώς προτιμούν να μετακινούνται με τα ιδιωτικά τους αυτοκίνητα κυρίως γιατί πολλές από τις περιοχές που έχουν επιλέξει να κατοικούν θα έκανε τη χρήση των συγκοινωνιών μια πολύ χρονοβόρα διαδικασία μετακίνησης.

Όσον αφορά την περίθαλψη σε μεγάλο ποσοστό οι ερωτώμενοι εξέφρασαν θετική στάση. Πιο συγκεκριμένα το 44,07% δήλωσαν ότι είναι πολύ ευχαριστημένοι από την περίθαλψη που τους προσφέρουν οι τοπικές υποδομές, μάλιστα υπήρξε περίπτωση κατοίκου, η οποία λόγω της καθυστέρησης του ασθενοφόρου ο σύζυγός της κατέληξε, ωστόσο και εκείνη το απέδωσε σε ατυχή συγκυρία και δεν εκφράστηκε αρνητικά.

Διάγραμμα 22: Απόψεις αναφορικά με τις υποδομές περίθαλψης στην περιοχή μελέτης.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ερωτηματολογίων.

Σχετικά με τις δημόσιες υπηρεσίες, παρ' ότι δεν ήταν κάτι αναμενόμενο, το 52,54% των αλλοδαπών δήλωσε ότι είναι αρκετά ευχαριστημένο χωρίς βέβαια να παραλείψει και τα προβλήματα που δημιουργεί κάποιες φορές η γραφειοκρατία, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, Διάγραμμα 23.

Διάγραμμα 23: Απόψεις αναφορικά με τις δημόσιες υπηρεσίες στην περιοχή μελέτης.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ερωτηματολογίων.

Για τις σχέσεις τους με τους τοπικούς φορείς και το κατά πόσο αυτοί τους εξυπηρετούν και τους βοηθούν στα διάφορα προβλήματα που προκύπτουν το 69,49% των ερωτώμενων δήλωσε ότι είναι αρκετά ευχαριστημένο. Η καλή αυτή σχέση θα μπορούσε να αποδοθεί ενδεχομένως και στο γεγονός ότι σε μια μικρή περιοχή, όπως η περιοχή μελέτης είναι ευκολότερο να αναπτυχθούν καλύτερες διαπροσωπικές σχέσεις ανάμεσα στους κατοίκους και τις τοπικές αρχές και να αναπτυχθεί σαφώς μια καλύτερη επικοινωνία, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι οι συγκεκριμένοι κάτοικοι προέρχονται από αλλοδαπές χώρες.

Διάγραμμα 24: Απόψεις αναφορικά με τη σχέση με τους αρμόδιους φορείς του Δήμου.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ερωτηματολογίων.

Επίσης έναν σημαντικό θέμα για το οποίο ερωτήθηκαν ήταν κατά πόσο οι ερωτώμενοι αντιμετωπίζουν προβλήματα από και προς τις μετακινήσεις τους στη χώρα καταγωγής τους. Το 45,76% θεωρεί πως η μετακίνησή τους δεν είναι ούτε εύκολη ούτε δύσκολη αλλά θα διευκόλυνε πολύ αν το αεροδρόμιο της Καλαμάτας είχε μια κανονική λειτουργία, μόνο το 3,39% θεωρεί τις μετακινήσεις του πολύ δύσκολες καθώς σε γενικές γραμμές ήταν ευχαριστημένοι.

5.3.2.5 ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΤΡΙΦΥΛΙΑΣ

Οι περισσότεροι ερωτώμενοι εξέφρασαν την προτίμησή τους στο όμορφο φυσικό περιβάλλον της περιοχής και το ευνοϊκό κλίμα, απόψεις που αναπαριστώνται και στο διάγραμμα που ακολουθεί. Η προτίμησή τους αυτή γίνεται αντιληπτή και από τις περιοχές που επέλεξαν να εγκατασταθούν, όπου η θέα προς τη θάλασσα είναι ανεμπόδιστη (γί' αυτό το λόγο ίσως, σε αρκετές περιπτώσεις, οι κατοικίες τους ήταν και λίγο πιο απομονωμένες).

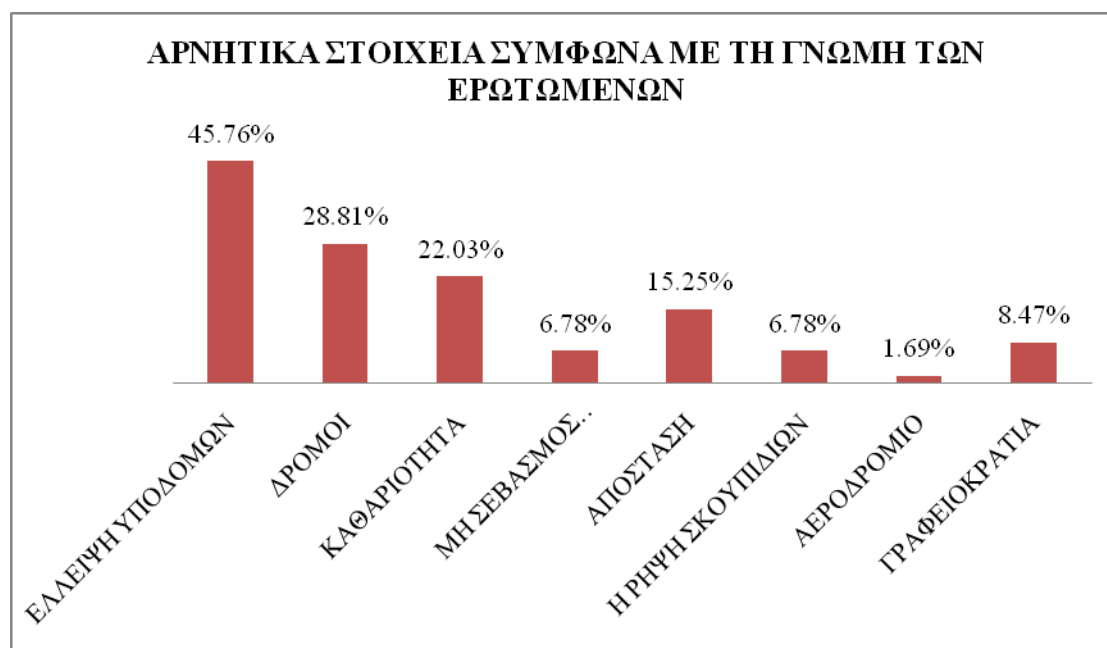
Διάγραμμα 25: Θετικά στοιχεία σύμφωνα με τη γνώμη των ερωτώμενων.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ερωτηματολογίων.

Εκτός, όμως από τα θετικά χαρακτηριστικά, σύμφωνα με τους ερωτώμενους η περιοχή εμφανίζει και αρκετά αρνητικά στοιχεία, τα οποία θα έπρεπε με κάποιο τρόπο να μετριαστούν ή ακόμη καλύτερα να εξαλειφθούν. Ένα από αυτά, σύμφωνα πάντα με τους ερωτώμενους, είναι οι ελλείψεις σε υποδομές σε διάφορους τομείς (όπως για παράδειγμα ο αθλητισμός αλλά και η υγεία – όπου ναι μεν ανέφεραν ότι οι υποδομές στην περιοχή είναι ικανοποιητικές επιδέχονται όμως και περαιτέρω βελτιώσεις), οι άσχημες κατασκευαστικές λεπτομέρειες των δρόμων και η καθαριότητα, καθώς όπως αναφέρουν οι Έλληνες δεν σέβονται τους δημόσιους χώρους αλλά και το φυσικό περιβάλλον.

Διάγραμμα 26: Αρνητικά στοιχεία σύμφωνα με τη γνώμη των ερωτώμενων.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ερωτηματολογίων.

Παρά, όμως, τα όποια προβλήματα και τις δυσκολίες που μπορεί να έχουν αντιμετωπίσει αυτά τα χρόνια της διαμονής τους στην περιοχή είναι πολύ σημαντικό ότι οι περισσότεροι απάντησαν ότι ακόμη κι αν δεν μένουν μόνιμα θα ήθελαν κάποια στιγμή να το πραγματοποιήσουν ενώ από τους ερωτώμενους μονάχα ένας απάντησε ότι δεν συνιστούσε σε κάποιον άλλο την Ελλάδα, και πιο συγκεκριμένα την περιοχή μελέτης για μόνιμο τόπο διαμονής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το αντικείμενο της εργασίας, όπως ειπώθηκε και σε προηγούμενα κεφάλαια, δηλαδή οι αλλοδαποί συνταξιούχοι “μετανάστες”, που εγκαταλείπουν τη χώρα τους όχι από ανάγκη αλλά από επιλογή, είναι ένα σχετικά νέο φαινόμενο για την Ελλάδα, το οποίο δεν έχει ακόμη αντιμετωπιστεί συστηματικά, τουλάχιστον όχι σε όλες τις τουριστικές περιοχές της χώρας αν και γίνονται σημαντικές προσπάθειες. Αντίθετα σε άλλες χώρες της Νότιας Ευρώπης, όπως είναι η Ισπανία και η Ιταλία, αλλά και η Αμερική αντιμετωπίστηκε σαν ένα μαζικό φαινόμενο ανάπτυξης του τουρισμού, χωρίς βέβαια επιτυχία σε όλες τις περιπτώσεις (η υπερεκμετάλλευση στην Ισπανία οδήγησε στην παρακμή).

Το φαινόμενο αυτό οφείλει την εμφάνιση του στην κοινωνική και οικονομική ευημερία της σύγχρονης κοινωνίας. Τις τρεις τελευταίες δεκαετίες, πριν την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης που προκλήθηκε από την πιστωτική κατάρρευση του 2008, είχε παρατηρηθεί έντονα η αύξηση, από Ευρωπαίους πολίτες, της ζήτησης κατοικίας στο εξωτερικό εξαιτίας της αύξησης του εισοδήματός τους αλλά και της αλλαγής της αντίληψης σχετικά με τις μετακινήσεις στο εξωτερικό. Οι “μετανάστες”, λοιπόν αυτοί διαθέτουν του οικονομικούς πόρους, δεν περιορίζονται από τις υποχρεώσεις της εργασίας τους και η πλειοψηφία αυτών δεν περιορίζεται από κάποια οικογενειακή υποχρέωση (όπως ανατροφή παιδιών ή φροντίδα ηλικιωμένων γονιών). Σε παγκόσμιο επίπεδο οι κύριοι λόγοι της μετανάστευσής τους δεν είναι τόσο η αναζήτηση μιας συμφέρουσας οικονομικής επένδυσης αλλά πιθανότερα η βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους και η εποικοδομητικότερη χρήση του ελεύθερου χρόνου τους.

Η στροφή, της Ελλάδας στον τουρισμό, κυρίως με μια πιο οργανωμένη μορφή, οφείλεται κυρίως στην κρίση που αντιμετώπισαν άλλοι κλάδοι της οικονομίας, δίνοντας μάλιστα έμφαση στις εναλλακτικές του μορφές όπως ο ιατρικός εκμεταλλευόμενη τα ιδιαίτερα κλιματολογικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά της, ο συνεδριακός τουρισμός κ.α. ώστε να προσελκύσει και νέους ενδιαφερόμενους και να αυξήσει το τουριστικό της προϊόν. Το γεγονός, μάλιστα ότι ο τουρισμός αποδείχθηκε πολύ επικερδής οδήγησε στην εγκατάλειψη κάποιων επαγγεμάτων.

Παράλληλα πραγματοποιήθηκαν σημαντικές επενδύσεις στην κατασκευή ξενοδοχειακών καταλυμάτων αλλά και κατοικιών, που προορίζονταν είτε για ενοικίαση είτε για πώληση. Βέβαια παρ’ ότι πολλά λέγονται σχετικά με αυτό το θέμα δεν έχουν εκπονηθεί σχετικά με αυτό αξιόλογες μελέτες γεγονός που δυσκόλεψε

αρκετά την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας ενώ και σε αυτή την περίπτωση, η ξένη βιβλιογραφία ήταν ιδιαίτερα πλούσια.

Η έλλειψη ελληνικής βιβλιογραφίας δεν ήταν, όμως η μόνη δυσκολία που αντιμετωπίστηκε κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας αλλά και η γενικότερη έλλειψη επαρκών στοιχείων και από τις δημόσιες υπηρεσίες. Ωστόσο πραγματοποιήθηκε μια προσπάθεια συγκέντρωσης στοιχείων μέσω της άμεσης επικοινωνίας με τοπικούς φορείς και μέλη της τοπικής κοινωνίας ώστε να μεταδώσουν κάποιες πληροφορίες από την προσωπική τους εμπειρία με συνταξιούχους αλλοδαπούς μετανάστες στην περιοχή της Τριφυλίας ενώ η διεξαγωγή της έρευνας ανάμεσα σε αλλοδαπούς κατοίκους βοήθησε στο να δημιουργηθεί μια εικόνα για το τι συμβαίνει με αυτό το φαινόμενο στην περιοχή ενδιαφέροντος.

Η περιοχή επιλέχτηκε, χωρίς να υπάρχει η βεβαιότητα ότι θα εντοπιστεί ο κατάλληλος πληθυσμός για την έρευνα, παρ' όλα αυτά παρουσίαζε ενδιαφέρον να εξεταστεί αυτή η παράμετρος σε μια περιοχή, που μέχρι πριν κάποια χρόνια δεν ήταν συνδεδεμένη στην συνείδηση ούτε καν του ίδιου του Έλληνα, ως τουριστικός προορισμός και αυτός ήταν ο κύριος λόγος που πραγματοποιήθηκε η πρώτη προσέγγιση, η οποία τελικά επιβεβαίωσε την αρχική υπόθεση. Τα τελευταία, όμως χρόνια, με την προώθηση του τουριστικού τομέα έχει πραγματοποιηθεί μια προσπάθεια ανάπτυξης και της Μεσσηνίας αλλά και της περιοχής της Τριφυλίας ειδικότερα, καθώς διαθέτει ευνοϊκό κλίμα αλλά και πολλές φυσικές ομορφιές καθώς και πολιτισμικά μνημεία. Γίνεται, λοιπόν μια προσπάθεια για την ανάδειξη όλων των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής και τη βελτίωση των υποδομών της ώστε να μπορεί να εξυπηρετεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τους επισκέπτες της.

Οι ηλικίες των ερωτώμενων κυμαίνονται από 44 έως 77 ετών και στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι περισσότεροι άνδρες (9 γυναίκες σε δείγμα 59 ατόμων), το 77,78% των γυναικών που απάντησαν είναι διαζευγμένες ενώ το 83,05% των ανδρών είναι παντρεμένοι και διαμένουν στην περιοχή με τις συζύγους τους. Το μορφωτικό επίπεδο είναι αρκετά υψηλό ενώ εισοδηματικά ανήκουν, οι περισσότεροι σε ευκατάστατες κοινωνικές και οικονομικές τάξεις. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων (53%) διαμένει στην περιοχή όλο το χρόνο και το 25% προτιμά την περίοδο άνοιξη – καλοκαίρι.

Οι αλλοδαποί που επέλεξαν να εγκατασταθούν στην περιοχή είναι κατά κύριο λόγο Γερμανοί/Αυστριακοί και σε μικρότερο ποσοστό Άγγλοι και Ολλανδοί. Το

ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τους, στο οποίο αναφέρθηκαν και οι ντόπιοι αλλά έγινε και αντιληπτό από την επιτόπια έρευνα είναι ότι επιλέγουν περιοχές όχι πολύ κοντά στη θάλασσα αλλά με θέα σε αυτή και σε απόσταση ούτε πολύ κοντά αλλά ούτε και πολύ μακριά από τον υπόλοιπο οικισμό. Στην περίπτωση της περιοχής μελέτης δεν υπάρχουν οργανωμένα οικιστικά συγκροτήματα, που να απευθύνονται αποκλειστικά σε αλλοδαπούς επενδυτές, όπως συμβαίνει σε αρκετές χώρες του εξωτερικού, παρά μόνο στην περιοχή της Αγαλιανής, όπου κι εκεί τα κτίρια έχουν πανομοιότυπη αρχιτεκτονική, γιατί προφανώς σχεδιάστηκαν από κοινό μηχανικό, χωρίς όμως να έχουν τις παροχές ώστε να λειτουργούν ως αυτόνομη κοινότητα. Άλλωστε και στις άλλες περιοχές τυχαίνει τα σπίτια να βρίσκονται σε κοντινή απόσταση γιατί ενδεχομένως ήταν αυτός ο σχεδιασμός εξ' αρχής από τους πωλητές είτε των οικοπέδων είτε των οικημάτων ενώ ενδεχομένως να ήταν επιλογή και των αγοραστών. Σε καμία περίπτωση, όμως δεν υπάρχουν στην περιοχή συγκροτήματα κατοικιών με τη μορφή που εμφανίζονται σε άλλες χώρες της Νότιας Ευρώπης, στα πλαίσια μιας πολιτικής προσέλκυσης τουριστών.

Η εγκατάστασή τους, λοιπόν στην περιοχή δεν οφείλεται σε ιδιαίτερες παροχές και εγκαταστάσεις που απευθύνονται σε αλλοδαπούς, συνταξιούχους και μη, όπως σε άλλες χώρες της Μεσογείου, αλλά ακριβώς στο γεγονός ότι δεν είναι τουριστική. Οι ερωτώμενοι επέλεξαν συνειδητά αυτή την περιοχή παρ' ότι κατά την αναζήτηση δεύτερης κατοικίας μέσα στις χώρες του ενδιαφέροντός τους βρίσκονταν η Ισπανία και η Γαλλία. Ωστόσο προτίμησαν να εγκατασταθούν σε έναν τόπο που ακόμη μπορούν να ασχολούνται με διάφορες δραστηριότητες, που σχετίζονται με το ήσυχο φυσικό περιβάλλον, χωρίς να αντικρίζουν παντού υπερπολυτελή ξενοδοχεία και συγκροτήματα κατοικιών. Άλλωστε νιώθουν ότι συνεχίζουν τη ζωή τους φυσιολογικά, στο νέο τόπο κατοικίας τους, χωρίς να αποτελούν τμήμα της τουριστικής βιομηχανίας, όπως συμβαίνει σε πολλές περιπτώσεις για τους αλλοδαπούς ιδιοκτήτες κατοικιών σε χώρες εκτός της χώρας καταγωγής τους.

Όσον αφορά το γεγονός ότι οι κατοικίες τους δεν βρίσκονται πάντα κοντά στο χωριό δεν τους εμποδίζει, σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, στην ανάπτυξη φιλικών σχέσεων με τους ντόπιους γεγονός θετικό και για τις δύο πλευρές καθώς τους δίνεται η δυνατότητα να ανταλλάξουν απόψεις και στάσεις ζωής που μπορούν να συμβάλλουν στη βελτίωση της ζωής και των δύο πλευρών. Ωστόσο κατά κύριο λόγο οι συναναστροφές τους περιορίζονται με ομοεθνείς τους καθώς είναι δύσκολο να

αλλάζουν τις συνήθειες τους και να ενσωματωθούν εντελώς στον τρόπο ζωής της τοπικής κοινωνίας.

Επίσης εξέφρασαν θετικές απόψεις για την επικοινωνία με τους τοπικούς φορείς και τις δημόσιες υπηρεσίες αν και η γραφειοκρατία σε κάποιες περιπτώσεις τους αποθάρρυνε ενώ καλή άποψη είχαν σχηματίσει και για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Επίσης είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ενώ αναφέρθηκαν σε μικροπροβλήματα, όπως η έλλειψη τακτικών πτήσεων από το αεροδρόμιο της Καλαμάτας, προσπαθούσαν οι περισσότεροι να είναι θετικοί και παρά τα προβλήματα δεν μετάνιωσαν για την επιλογή τους. Συμπεραίνεται λοιπόν ότι οι αλλοδαποί αυτοί μετανάστες αντιμετωπίζουν θετικά τη διαμονή τους στην περιοχή και δεν είναι αρνητικά προκατειλημμένοι, επηρεασμένοι από όσα κατά καιρούς διαδίδονται.

Πριν την απόκτηση της ιδιοκτησίας τους, οι περισσότεροι ερωτώμενοι (66,10%) έρχονταν στην περιοχή ως τουρίστες και αυτό τους βοήθησε να γνωρίσουν καλά την περιοχή γεγονός, που τους ενθάρρυνε στην απόφασή τους. Μάλιστα το γεγονός ότι επισκέπτονταν συχνά την περιοχή καταδεικνύει ότι διαθέτει χαρακτηριστικά που την έκανε αρκετά ελκυστική για τους τουρίστες άλλωστε και οι ίδιοι οι ερωτώμενοι ανέφεραν ότι τους άρεσε ιδιαίτερα το κλίμα και το φυσικό περιβάλλον αλλά και η καλή συμπεριφορά των ντόπιων. Το γεγονός ότι έναν αρκετά σημαντικό ποσοστό των ερωτώμενων (22,03%) δίνει έμφαση στην ομορφιά της περιοχής αλλά και το γεγονός ότι την επισκέπτονταν συχνά ενώ δεν αποτελεί μια περιοχή ανεπτυγμένη, όπως είναι οι ανεπτυγμένες τουριστικές περιοχές, δηλαδή δεν διαθέτει μεγάλα τουριστικά συγκροτήματα και πολυτελείς υποδομές, διαθέτει όμως συνδυασμό βουνού και θάλασσες και μπορεί να προσφέρει στους επισκέπτες του εναλλακτικές συνθήκες διαμονής, φανερώνει ότι τα άτομα που απέκτησαν κατοικία στην περιοχή ήταν πλήρως συνειδητοποιημένοι και ζητούσαν να βρεθούν σε επαφή με τη φύση και μακριά από τις διεθνείς μεγαλουπόλεις και τα δημοφιλή τουριστικά θέρετρα.

Στην περιοχή δεν έχουν παρατηρηθεί ιδιαίτερα φαινόμενα εγκατάλειψης των κατοικιών παρά μόνο σε περιπτώσεις, που οι ιδιοκτήτες δεν είχαν επισκεφθεί για αρκετό χρονικό διάστημα τις κατοικίες τους, κυρίως για προσωπικούς τους λόγους, αποτελώντας στόχο συνεχών ληστειών ή λόγω προσωπικών προβλημάτων και τελικά οδηγήθηκαν στην πώληση των ιδιοκτησιών τους. Μάλιστα πολλοί ερωτώμενοι παρ’

ότι δεν αγόρασαν την κατοικία τους ως οικονομική επένδυση τελικά θεώρησαν ότι άξιζε η σχέση ποιότητας και τιμής - εν αντιθέσει με άλλες περιοχές της Ελλάδας ή του εξωτερικού, που είχαν επισκεφθεί οι ερωτώμενοι για αναζήτηση κατοικίας - και πολλοί από αυτούς σκοπεύουν να τα κληροδοτήσουν στα παιδιά τους. Από τα αποτελέσματα των ερωτήσεων συμπεραίνεται ότι η περιοχή αποτελεί μια καλή επένδυση, ανεξάρτητα εάν ο ενδιαφερόμενος στόχευε στην επίτευξη μιας καλής οικονομικής συμφωνίας ή όχι, βέβαια υπήρχαν και μεμονωμένες περιπτώσεις κάποιων που θέλησαν να κερδοσκοπήσουν. Η περιοχή, λοιπόν θα μπορούσε να αποτελέσει πόλο έλξης και άλλων επενδυτών.

Δυστυχώς, όμως, η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια βρίσκεται στο επίκεντρο της παγκόσμιας κρίσης και ο τουρισμός που δεν είναι μια ξεκομμένη και αυτόνομη οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα αλλά αποτελεί, μαζί με τους άλλους τομείς, ένα ενιαίο παραγωγικό σύμπλεγμα, επηρεάζεται από αυτό το γεγονός σημαντικά. Οι κύριοι ενδιαφερόμενοι (Βρετανοί, Γερμανοί, και άλλοι Ευρωπαίοι) αντιμετωπίζουν, άλλοι πιο έντονα άλλοι λιγότερο έντονα, τα αποτελέσματα της κρίσης με την ανεργία να αυξάνει σημαντικά, τα εισοδήματα να συρρικνώνονται και την αύξηση του δείκτη ανασφάλειας και αβεβαιότητας. Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με τα νέα οικονομικά μέτρα, που συνεχώς θεσπίζονται και αφορούν τη φορολογία των κύριων και δευτερευουσών κατοικιών στην Ελλάδα, δημιουργούν ένα κλίμα σκεπτικισμού στους ξένους επενδυτές όσον αφορά την απόκτηση κατοικίας στην Ελλάδα. Βέβαια σχετικοί επενδυτικοί κύκλοι ελπίζουν να ενισχυθεί η αγορά με την ολοκλήρωση του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τον Τουρισμό και την εφαρμογή ενός νέου νομοσχεδίου που στοχεύει στη διευκόλυνση της επιχειρηματικότητας και των επενδύσεων στον τουριστικό τομέα.

Ένα πρόσθετο πρόβλημα είναι η υποτίμηση των νομισμάτων πολλών από τις χώρες-μέλη της Ε.Ε, εκτός Ευρωζώνης και της Ανατολικής Ευρώπης καθώς και των ανταγωνιστικών χωρών στην Ανατολική Μεσόγειο. Αυτό το γεγονός συμβάλλει στη μείωση της ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας εκτός Ευρωζώνης καθώς το τουριστικό της προϊόν καθίσταται ακριβό για αυτούς τους επενδυτές και φθηνότερο το προϊόν των ανταγωνιστικών χωρών. Το γεγονός αυτό συρρικνώνει την παγκόσμια τουριστική αγορά της Ελλάδας σε μια περίοδο, μάλιστα που δεν υπάρχουν πολλές εναλλακτικές λύσεις. Όλα αυτά τα γεγονότα σίγουρα θα έχουν επιπτώσεις και στην

αγορά τουριστικών κατοικιών στην περιοχή έρευνας, παρά τις μέχρι πρότινος λογικές τιμές.

Ωστόσο σε μια περίοδο, που δεν υπάρχουν πολλές ευκαιρίες ανάπτυξης είναι σημαντικό να δοθεί μια ώθηση στον τουρισμό, σε περιοχές που διαθέτουν την προοπτική και ανάμεσα σε αυτές θα ήταν δυνατόν να συμπεριλαμβάνεται και η περιοχή μελέτης καθώς διαθέτει χαρακτηριστικά, που μπορούν να προσελκύσουν νέους ενδιαφερόμενους (για παράδειγμα η ανάπτυξη ενός δικτύου εναλλακτικού τουρισμού) αλλά και οικονομικές τιμές γης, που αποτελεί πλέον το ζητούμενο σε πολλές επενδυτικές δραστηριότητες καθώς η ρευστότητα είναι περιορισμένη. Άλλωστε, ακόμη και σε μικρή κλίμακα, η συνεισφορά των αλλοδαπών μεταναστών, στην τοπική οικονομία, κάθε άλλο παρά ασήμαντη μπορεί να θεωρηθεί ενώ μπορεί να ενισχυθεί και να οδηγήσει σε ανάπτυξη εάν δεν παρουσιαστούν φαινόμενα αλλοίωσης του χαρακτήρα της περιοχής, που το πιθανότερο είναι να οδηγήσουν σε αντίθετα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Συνεπώς ακολουθώντας μια πολιτική ανάπτυξης στην περιοχή, προσαρμοσμένη στις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας αλλά και των εθνικών συγκυριών σε συνδυασμό με τη ζήτηση της διεθνούς αγοράς, ίσως θα ήταν δυνατόν να ξεπεραστούν κάποια από τα προβλήματα, που μπορούν να προκύψουν λόγω της οικονομικής κρίσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Alpha Bank, (05/10/2006), *Μελέτη για παραθεριστικές κατοικίες, Άρθρο.*
- Έκθεση για την Τουριστική Οικονομική και Ελληνική Τουριστική Οικονομία στα πλαίσια της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Equal, (Ιούλιος 2006).
- Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, (2010), *Απολογισμός 2009*, Αθήνα, Άρθρο.
- Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π., (1998), *Εισαγωγή στον Τουρισμό*, Interbooks: Αθήνα.
- Κρητικίδης Γ., (2004), *ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ*, ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, Μελέτη.
- Κωστούλα-Μακράκη, (2001), *Γλώσσα και Κοινωνία. Βασικές έννοιες*, Εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα.
- Μανούσου Μ. – Χαλάτση Π., (2009), *Πελοπόννησος, νησί με οδική πρόσβαση*, Άρθρο.
- ΤΟ ΒΗΜΑ – ΚΟΣΜΟΣ, (21 Αυγούστου 2005), *Οι παράδεισοι των συνταξιούχων-Οι συνταξιούχοι φεύγουν για μέρη εξωτικά*, Άρθρο.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Apostolopoulos Y., Loukissas Ph., Leontidou L., (2001), *Mediterranean Tourism: Facets of Socioeconomic Development and Cultural Change*, Routledge Publications.

- Balkir C, Kirkulak B., (2007), *“International migration, multi-local livelihoods and human security: Perspectives from Europe, Asia and Africa. Turkey as a New Destination for Retirement Migration”*, Institute of Social Studies: The Netherlands, Turkey, Μελέτη.
- Benson M., O'Reilly K., (2009), *Lifestyle migration: expectations, aspirations and experiences*, Loughborough University, United Kindom.
- Casado-Diaz M.A., (2006), *Retiring to Spain: an analysis of differences among north European nationals*, in Journal of Ethnic and Migration Studies.
- Rodriguez, V., Casado-Diaz M.A. & Huber A., (2005), *International retirement migration in Spain. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas*.
- King R. – Warnes T. – Williams A., (2000), *Sunset Lives – British Retirement Migration to the Mediterranean*, Berg Publications.
- Lozato-Giotart, Jean-Pierre, (1993), *Géographie du tourisme : de l'espace regardé à l'espace consommé*. Paris, Masson.
- Moro D., (2006), *International Retirement Migration: Legal Framework in European Union*, Warwick University, Άρθρο.
- O'Reilly K., (2002), *Britain in Europe/The British in Spain: exploring Britain's changing relationship to the other through the attitudes of it's emigrants, Nations and Nationalism*, pp. 179-193.
- O'Reilly K, (2000), *The British on the Costa del Sol: Transnational identities and local communities*, Routledge: London.

- O'Reilly K., (2003), *When is a tourist? The articulation of tourism and migration in Spain's Costa del Sol*, Tourist studies, Sage Publications: London,.
- Torkington Kate, (2010), *Defining lifestyle migration*, Άρθρο.
- Vicente Rodriguez, (2006) *"Retired to life in Spain: conditions, situations, scenarios"*, Singapore, Άρθρο.
- Zasada I., Alves S., (2010), *Retirement Landscape in the Alicante region*, Μελέτη.

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- <http://www.agelioforos.gr/default.asp?pid=7&ct=1&artid=84733>, Εφημερίδα Αγγελιοφόρος, (2011), *Ενδιαφέρον Ρώσων τουριστών, για αγορά παραθεριστικής κατοικίας στην Ελλάδα*, Άρθρο.
- <http://www.akx.gr/12-04.asp>, Καρακουλέκα Ε., Άνθρωπος Χώρος – Ελληνικό Αρχιτεκτονικό Περιοδικό, (2004), *ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΤΟ ΕΛΛΑΦΟΣ ΣΑΝ ΠΡΟΪΟΝ*, Άρθρο.
- <http://www.dimostrifylas.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=62>, (2011), Δήμος Τριφυλίας - Ιστορία Δήμου.
- <http://diocles.civil.duth.gr/links/home/database/messinia/pr37ge.pdf>, Προγράμμα αναβάθμισης προπτυχιακών σπουδών του τμήματος Πολιτικών Μηχανικών του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, Βάση δεδομένων επιλεγμένων πληροφοριών των Νομών της Ελλάδας – Νομός Μεσσηνίας.
- http://www.eklogika.gr/uploads/files/pdf_files/Sistasi_Dimon_Perifereion_Ap_okentromenon_Dioikiseon-3.pdf, Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και

Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, (Απρίλιος 2010), Σύσταση – συγκρότηση, Δήμων, Περιφερειών και Αποκεντρωμένων Διοικήσεων για τη Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.

- <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=191116>, Κοντογιάννη Δ., (2010), *Στα αζήτητα βρίσκεται και η παραθεριστική κατοικία*, Άρθρο.
- http://europa.eu/legislation_summaries/enterprise/industry/n26107_el.htm, EUROPA – Σύνοψη της Νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2006), *Ενίσχυση της εταιρικής σχέσης για τον τουρισμό στην Ευρώπη*, Μελέτη.
- <http://geographyfieldwork.com/TourismMatureDestinations.htm>, Barcelona Field Studies Center, (2012), *Tourism Maturity: Mediterranean Spain*, Μελέτη.
- <http://www.ltcnews.gr/magazino/arthrografia/o-tourismos-simera-stin-ellada-yfesikrisi-tourismos/>, Μανούσου Μ., (23 Αυγούστου 2011), *Ο Τουρισμός σήμερα στην Ελλάδα – Υφεση, κρίση & τουρισμός*, Άρθρο.
- http://palio.antibaro.gr/society/malkidhs_metanasteush.htm, απόσπασμα της ομιλίας του Φάνη Μαλκίδη σε εκδήλωση-παρουσίαση βιβλίου για τη μετανάστευση, Θεσσαλονίκη (2 Οκτωβρίου 2003).
- <http://www.peloponnisos.gr/index.php?option=content&task=view&id=93>, Π.Ε.Π. Πελοποννήσου, Αναπτυξιακή Φυσιογνωμία - Νομός Μεσσηνίας.
- <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>, Απογραφή πληθυσμού 2001.
- <http://www.sete.gr/files/Media/Apologismoi/Apologismos2009.pdf>, Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, (2010), *Απολογισμός 2009*, Αθήνα, Άρθρο.

- <http://www.sete.gr/files/Media/Apologismoi/Apologismos%202010.pdf>,
Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, (2011), *Απολογισμός 2010*, Αθήνα, Άρθρο.
- <http://www.tanea.gr/oikonomia/article/?aid=4630088>, ΝΤΕΛΕΖΟΣ Κ., (09 Μαΐου 2011) *“Νομοσχέδιο για τον τουρισμό. Προσδοκούν 2-3 δισ. ευρώ από την τουριστική κατοικία”*, Εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ.
- http://www.theorema.gr/pictures/Arxeia/Anti_paratheristiki_Augi.pdf,
Νικηφόρος Μπαλατσινός, (2008), *Τουρισμός – Παραθεριστική Κατοικία: Μια ανταγωνιστική σχέση*, Άρθρο.
- <http://www.traveldailynews.gr/columns/article/1541>, Σγάρτσου Δ., (2007), *Ανοιχτός ο δρόμος για αγορά παραθεριστικής κατοικίας και στην Ελλάδα*, Άρθρο.
- http://www.tripilis.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1:2010-04-18-15-09-50&catid=4:2010-04-18-14-56-42, Κονότητα Τριπύλης, (2011), *“Τριφυλία – Τριπύλη”*, Άρθρο.
- <http://www.ypes.gr/el/Regions/Dioikdivision/RegionDivisionMunicipality/>,
Υπουργείο Εσωτερικών Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, (2006), Διοικητική Διαίρεση Νομών σύμφωνα με το Σχέδιο Καποδίστριας.
- <http://www.ypes.gr/el/Regions/Aytodioikhsh/StatesMunicipalities/messinias>,
Υπουργείο Εσωτερικών Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, (2012), Διοικητική Διαίρεση Νομών σύμφωνα με το Σχέδιο Καλλικράτης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΟΥ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΣΕ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥΣ ΠΟΥ ΔΙΑΜΕΝΟΥΝ ΣΕ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Όνομα.....

Ημερ/νια.....

Τόπος.....

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ - ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ/
PERSONAL DATA - FAMILY STRUCTURE

1) ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ:
/Year of birth:

2) ΕΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
/Year of settlement to Greece:

3) ΦΥΛΟ: Άνδρας ☐ Γυναίκα ☐
/SEX: /Male /Female

4) ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ
/Nationality

.....

5) ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: (α) Παντρεμένη/ος ☐
/Marital status: /Married

(β) Διαζευγμένη/ος ☐
/Divorced/not married

(γ) Ελεύθερη/ος ☐
/Bachelor

Αν ισχύει η (α) επιλογή,
ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΣΥΖΥΓΟΥ:

/If the answer is (a), then
Nationality of spouse:

- 6) Έχετε παιδιά;
/Have you got children?
- ΝΑΙ /YES ☐ ΟΧΙ /NO ☐
- Αν έχετε παιδιά, πόσα έχετε;
/If YES, how many?
- 1 2 3 4 και πάνω
/and over
- ☐ ☐ ☐ ☐
- 7) Ποιο είναι το έτος γέννησης του κάθε παιδιού σας;
/Which is the year of birth of every child?
- 1.....
2.....
3.....
4.....
- 8) Ποια είναι η κύρια κατοικία σας;
/Where is your main residence?
- (α) Στο συγκεκριμένο δήμο της Πελοποννήσου
/In this municipality of Peloponnese ☐
- (β) Στη χώρα καταγωγής μου
/In my country ☐
- (γ) Άλλο.....
/Elsewhere ☐

- 9) Ποιο είναι το μορφωτικό σας επίπεδο και της συζύγου σας; (Σημειώστε μία επιλογή για τον καθένα)
- /What is your and your wife's education (years at school)?
	Ο ίδιος/Η ίδια	Η/Ο σύζυγος
Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση
/Primary education	☐	☐
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
/Secondary education	☐	☐
Επαγγελματική κατάρτιση
/Vocational training	☐	☐
ΑΕΙ
/University degree	☐	☐

Μεταπτυχιακό /Postgraduate degree	☐	☐
Διδακτορικό /PhD	☐	☐

10) Ποιο είναι το μορφωτικό επίπεδο των παιδιών της οικογένειας (αν υπάρχουν);
(Σημειώστε μία μόνο επιλογή για το κάθε παιδί)
/What is the education of your children (years at school)?

	1	2	3	4
Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση /Primary education	☐	☐	☐	☐
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση /Secondary education	☐	☐	☐	☐
Επαγγελματική κατάρτιση /Vocational training	☐	☐	☐	☐
ΑΕΙ /University degree	☐	☐	☐	☐
Μεταπτυχιακό /Postgraduate degree	☐	☐	☐	☐
Διδακτορικό /PhD	☐	☐	☐	☐

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ/ EMPLOYMENT

11) Εργάζεσθε; ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐
/Are you employed? /YES /NO

Αν η απάντησή σας είναι ΝΑΙ, τι επάγγελμα κάνετε;
/If YES, what is your occupation?

.....

12) (Αν εργάζεσθε) Ποιος είναι ο τόπος εργασίας σας;
/Where do you work?

.....

Αν η απάντησή σας είναι ΟΧΙ, τότε σε ποια κατηγορία ανήκετε;
/If NO, which category do you fall in?

- (α) Συνταξιούχος ☐
/Pensioner
- (β) Εισοδηματίας ☐
/Live on the basis of accumulated incomes
- (γ) Άλλο..... ☐
/Other

13) Αν δεν εργάζεσθε τώρα, ποιο ήταν το επάγγελμα που κάνατε πριν σταματήσετε;
/If you are not employed now, what was your last occupation?

.....

14) Ο/Η σύζυγος σας εργάζεται; ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐
/Is the spouse employed? /YES /NO

Αν η απάντησή σας είναι ΝΑΙ, τι επάγγελμα κάνει;
/If YES, what is her/his occupation?

.....

Αν η απάντησή σας είναι ΟΧΙ, τότε σε ποια κατηγορία ανήκει;
/If NO, which category does she/he fall in?

- (α) Συνταξιούχος ☐
/Pensioner
- (β) Εισοδηματίας ☐
/Live on the basis of accumulated incomes
- (γ) Άλλο..... ☐
/Other

15) (Εάν έχετε παιδιά και είναι σε ηλικία να εργασθούν) Απασχολείται κάποιο από τα παιδιά σας, στην περιοχή της Πελοποννήσου;
/Are any of your children employed in Peloponnese?

ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐
/YES /NO

Εάν ΝΑΙ, τι δουλειά κάνουν;
/If YES, what is their occupation?

.....
.....
.....

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ
ΕΡΕΥΝΑΣ/ CHARACTERISTICS OF RESIDENCE IN THE AREA

- 16)** Ποια χρονιά ήρθατε για πρώτη φορά στην περιοχή;
/Which year you came first in the area?

.....

- 17)** Ποιο πρόσωπο σας έφερε για πρώτη φορά στην περιοχή;
/ Who person brought you for the first time in the area?

- 18)** Μένετε μόνος/μόνη ή μαζί με την οικογένειά σας;
/Do you live here alone or with your family?

Μόνος
/Alone

☐

Με την οικογένειά μου
/With my family

☐

- 19)** Ποια περίοδο του χρόνου (μήνες-ονομαστικά) έρχεσθε;
/Which period of the year (which months) you stay in the area?

.....

- 20)** Ποια χρονολογία αποφασίσατε να αποκτήσετε ιδιοκτησία σε αυτή την περιοχή;
/Which year did you decide to acquire property in the area?

.....

- 21)** Για ποιο λόγο αποφασίσατε να αγοράσετε ιδιοκτησία σε αυτή την περιοχή;
/Which of the following was important at the time you decided to acquire property in the area?

(α) Μου άρεσε η περιοχή γιατί την επισκεπτόμουν ως τουρίστας
/I was attracted to the area while I came here as a tourist

☐

(β) Θεώρησα την αγορά ευκαιρία
/I saw it as a bargain

☐

- (γ) Έχω φίλους/συγγενείς στην περιοχή
/I have friends/relatives in the area ☐
- (δ) Έψαχνα να βρω τόπο παραθερισμού γενικά
/I searched for a summer/vacation place ☐
- (ε) Επένδυση για τα παιδιά;
/Investment for the children? ☐
- (στ) Άλλο..... ☐
/Other

22) Πόσο καιρό σκεφτόσασταν να κάνετε αυτή την επένδυση;
/How long did you take you to decide over the investment?

.....

23) Είχατε σκεφθεί να αποκτήσετε ιδιοκτησία αλλού; NAI ☐ OXI ☐
/Have you thought of buying property elsewhere? /YES /NO

Εάν NAI,
/If YES,

- (α) Στην Ελλάδα ☐
/In Greece
- (β) Σε κάποια άλλη χώρα ☐
/In another country

24) Αν είχατε σκεφθεί να αποκτήσετε στην Ελλάδα ιδιοκτησία, σε ποια περιοχή της;
/If in Greece, in which area?

.....

25) Αν είχατε σκεφθεί να αποκτήσετε σε κάποια άλλη χώρα ιδιοκτησία, σε ποια χώρα;
/If in another country, in which country?

.....

26) Γιατί δεν υλοποιήσατε τότε, την αρχική σας σκέψη;
/Why didn't you realize that plan?

.....

27) Γιατί επιλέξατε τη συγκεκριμένη περιοχή;
/Why did you select this particular area?

- (α) Δεν την επέλεξα, έτυχε
/It just happened (by accident) ☐
- (β) Την επέλεξα, γιατί είμαι κοντά σε συγγενείς/φίλους
/I chose it so that I would live/stay near my relatives/friends ☐
- (γ) Ήταν μια καλή επένδυση (οικονομικός λόγος)
/It was a good investment ☐
- (δ) Ήξερα καλά την περιοχή και το αποφάσισα
/I knew the place very well and I decided it ☐
- (ε) Γιατί έχει υποδομές
/Because of its infrastructures ☐
- (στ) Με βοήθησε κάποιος άλλος
/I was helped from somebody else? ☐
- (ζ) Άλλο ☐
- /Other

28) Πως βρήκατε την ιδιοκτησία που αγοράσατε;
/How did you find your property?

- (α) Μέσω μεσίτη ☐
/Through a house agent
- (β) Μόνος μου ☐
/Searching on my own
- (γ) Μέσω ντόπιων ☐
/Through my relations with the locals
- (δ) Μέσω συμπατριωτών ☐
/Through my co-ethnics/compatriots
- (ε) Μέσω κατασκευαστικής εταιρίας ☐
/Through a construction company
- (στ) Άλλο..... ☐
- /Other

29) Αγοράσατε οικόπεδο ή κατοικία; /Did you buy land or house?

30) Τι καθόρισε την επιλογή σας; /What determine you choice?

- (α) Η διαφορά στην τιμή αγοράς ☐
/The difference in the price of market
- (β) Ήθελα να διαμορφώσω μόνος/η την κατοικία μου ☐
/I wanted to shape alone my residence
- (γ) Η διαθεσιμότητα ☐
/The availability

31) Το κόστος αγοράς ήταν υψηλό ή χαμηλό; /Was the purchase cost high or low?

32) Αν αγοράσατε οικόπεδο ποιος σας βοήθησε στην επίβλεψη της κατασκευής της κατοικίας σας; /If you bought land who helped you in the supervision of constructing your house?

(α) Ο ίδιος/α	☐
/By myself	
(β) Ο μεσίτης	☐
/The house agent	
(γ) Ντόπιοι κάτοικοι	☐
/Through my relations with the locals	
(δ) Συμπατριώτες μου	☐
/My co-ethnics/compatriots	
(ε) Κατασκευαστική εταιρία	☐
/A construction company	
(στ) Μηχανικοί	☐
/Engineers	
(ζ) Εργολάβοι	☐
/Contractors	
(η) Άλλο.....	☐
/Other	

33) Πόσο εύκολη ήταν η κατασκευή της κατοικίας σας; /How easy it was to construct your house?

(α) Πολύ εύκολη	
/Very easy	
(β) Λίγο εύκολη	☐
/Relatively easy	
(γ) Ούτε εύκολη, ούτε δύσκολη	☐
/Neither easy nor difficult	
(δ) Λίγο δύσκολη	☐
/Relatively difficult	
(ε) Πολύ δύσκολη	☐
/Very difficult	

34) Το κόστος κατασκευής υπερέβει τις αρχικές σας εκτιμήσεις; /The cost of constructing your house exceed your initial estimations?

Αν ΝΑΙ πως ενεργήσατε; / If YES what did you do?

(α) Ανέβαλλα την κατασκευή	☐
/I postponed the construction	
(β) Ανέθεσα την κατασκευή σε άλλο μηχανικό	☐
/I assigned the construction to another engineer	

35) Βοηθήσατε κάποιον ομοεθνή σας να αποκτήσει ιδιοκτησία (οικόπεδο ή κατοικία) στην περιοχή; /Did you help somebody of the same nationality of you to acquire property (land or house) in the area?

36) Υπάρχουν κάποιοι που να αγόρασαν στην περιοχή και τελικά να εγκατέλειψαν τις κατοικίες τους; /Do you Know people who buy properties in the same area and after a while they abandon them?

Αν ΝΑΙ γιατί; / If YES why?

(α) Έλλειψη ασφάλειας
/Lack of security

☐

(β) Δυσκολία πρόσβασης
/Difficulties in access

☐

37) Η γραφειοκρατία ήταν αποτρεπτική για σας; / The bureaucracy was an reluctant consideration in order to buy your house?

38) Πόσο συχνά μετακινείστε από τη χώρα σας προς την Πελοπόννησο κάθε έτος;
/How often do you travel from your country to Peloponnese within the year?

.....

39) Πόσο εύκολη είναι η μετάβαση από τη χώρα που κατοικείτε μόνιμα προς την Πελοπόννησο; /How easy is it to travel from your country to Peloponnese?

(α) Πολύ εύκολη
/Very easy

☐

(β) Λίγο εύκολη
/Relatively easy

☐

(γ) Ούτε εύκολη, ούτε δύσκολη
/Neither easy nor difficult

☐

(δ) Λίγο δύσκολη
/Relatively difficult

☐

(ε) Πολύ δύσκολη
/Very difficult

☐

40) Πως μετακινείστε; /How are you traveling?

(α) Με αεροπλάνο
/By airplane

(β) Με καράβι
/By boat

☐

- (γ) Με αυτοκίνητο και καράβι ☐
 /By car and boat
 (δ) Με αυτοκίνητο ☐
 /By car

41) Υπάρχουν προβλήματα στη μετακίνησή σας αυτή, στη διάρκεια του χρόνου;
 /Are there problems with traveling to the area in the course of the year?

ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐
 /YES /NO

Αν ναι, ποια είναι αυτά? / If YES, which are they?

.....

ΥΠΟΔΟΜΕΣ

42) Πόσο ικανοποιημένος είστε από τις παρακάτω υπηρεσίες;
 /Are you satisfied with the following services?

	ΚΑΘΟΛΟΥ /NOT AT ALL			ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ /VERY SATISFIED		
	1	2	3	4	5	ΔΓ/ΔΑ
(α) Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη /Health care/medical treatment	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(β) Επικοινωνία με τις δημόσιες υπηρεσίες /Communicating with public services	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(γ) Δημόσιες συγκοινωνίες /Public transport	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(δ) Υπηρεσίες που παρέχονται από το δήμο (καθαριότητα, συντήρηση υποδομών) /Municipal services (garbage, infrastructure maintenance)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ – ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ /QUALITY OF LIFE – ENTERTAINMENT

43) Ποιες είναι οι σχέσεις σας με τους Έλληνες (ντόπιους) της περιοχής;
/What kind of relations you have with the locals?

- (α) Φιλικές ☐
/Friendly relations
- (β) Δεν έχουμε ιδιαίτερες σχέσεις ☐
/Do not have relations
- (γ) Εχθρικές με κάποιους ☐
/Some of them are not friendly at all
- (δ) Νιώθετε απομονωμένοι; ☐
/Do you feel isolated?
- (ε) Άλλο..... ☐
/Other

44) Έχετε εδώ συγγενείς ή φίλους; NAI ☐ OXI ☐
/Do you have relatives/friends in the area? /YES /NO

45) Αν ΝΑΙ, έχουν δική τους κατοικία; NAI ☐ OXI ☐
/ If YES, do they have their own house? /YES /NO

46) Πόσο συχνά έρχεσθε σε επαφή με ομοεθνείς σας;
/How often do you meet with co-ethnics?

- (α) Καθημερινά ☐
/Daily
- (β) Μία/δύο φορές την εβδομάδα ☐
/Once/ Twice per week
- (γ) Μία/δύο φορές το μήνα ☐
/Once/ Twice per month
- (δ) Μία/δύο φορές το τρίμηνο ☐
/Once/ Twice per trimester
- (ε) Μία φορά το εξάμηνο ☐
/Once/ Twice per semester

47) Υπάρχουν κάποιοι χώροι, στους οποίους συχνάζουν άτομα της ίδιας εθνικότητας με εσάς;
/Are there any particular places (restaurants, clubs, etc.) that your co-ethnics tent to frequent?

NAI ☐ OXI ☐
/YES /NO

Εάν ΝΑΙ, ποιοι χώροι είναι αυτοί;

If YES, which places?

.....
.....

48) Πως περνάτε τον ελεύθερο σας χρόνο εδώ;
/ How do you spend your free time here?

(α) Στο σπίτι με την οικογένειά μου
/At home with my family	☐
(β) Κυρίως με ομοεθνείς (φίλους, συγγενείς)
/Mainly with co-ethnics	☐
(γ) Κυρίως με Έλληνες
/Mainly with locals	☐
(δ) Και με Έλληνες και με άλλους αλλοδαπούς
/Both with locals and other foreigners	☐
(ε) Άλλο
/Other	☐

49) Πόσο έχουν αλλάξει οι συνήθειές σας στην Ελλάδα σε σχέση με τη χώρα σας;
/ How much have changed your habits in Greece concerning your country?

(α) Πολύ
/Very	☐
(β) Λίγο
/Little	☐
(γ) Καθόλου
/Not at all	☐

50) Πόσο συχνά έρχεστε σε επαφή με την κουλτούρα της χώρας σας στην Ελλάδα (εφημερίδες, βιβλία, κουζίνα, μουσική); / How often do you come in contact with the culture of your country in Greece (newspapers, books, cooking, music)?

(α) Πολύ συχνά
/Very often	☐
(β) Όχι πολύ συχνά
/Not very often	☐
(γ) Καθόλου
/Not at all	☐
(δ) Μερικές φορές
/Sometimes	☐
(ε) Σπάνια
/Seldom	☐

ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ/
ATTITUDES FOR THE PLACE OF RESIDENCE

51) Τι σας αρέσει περισσότερο στην περιοχή της Πελοποννήσου όπου κατοικείτε;

/What attracts you to this particular place?

(α) Το κλίμα
/Climate	☐
(β) Η συμπεριφορά των ανθρώπων (των ντόπιων)
/Locals' attitude/way of living	☐
(γ) Το φυσικό περιβάλλον
/Natural environment (sea, sand, sun)	☐
(δ) Ο πολιτισμός της περιοχής
/Local culture	☐
(ε) Άλλο
/Other	☐

52) Τι δεν σας αρέσει στην περιοχή;

What you don't like in the area?

(α) Η γραφειοκρατία
/Bureaucracy	☐
(β) Η συμπεριφορά των Ελλήνων
/Local attitudes	☐
(γ) Η έλλειψη υποδομών
/Lack of infrastructure	☐
(δ) Είναι μακριά από τη χώρα καταγωγής μου
/I am far away from my country	☐
(ε) Άλλο
/Other	☐

53) Τι σχεδιάζετε να κάνετε στο μέλλον;

/What are your plans for the future?

(α) Να μείνω στην περιοχή μόνιμα
/To stay in the area permanently	☐
(β) Να πουλήσω την κατοικία μου και να φύγω
/To sell my house and leave	☐
(γ) Να αναζητήσω κατοικία σε κάποια άλλη περιοχή της Ελλάδας	☐

- /To find a house in another area of Greece
- (δ) Να αναζητήσω κατοικία σε κάποια άλλη χώρα ☐
- /To find a house in another country
- (ε) Άλλο ☐
- /Other

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ/FINANCIAL ESTIMATION

- 54) Θεωρείται την επένδυσή σας συμφέρουσα; Έχετε κάνει απόσβεση των χρημάτων σας;/ Do you consider your investment as an interest one? You have made damping of your money?
- 55) Πιστεύεται ότι αγοράσατε το ακίνητό σας ακριβότερα απ' ότι θα το αγόραζε ένας Έλληνας;/ Do believe that you buy your property more expensive than a Greek buyer?
- 56) Αν αποφασίσετε να φύγετε από την περιοχή πως θα αξιοποιήσετε το ακίνητό σας;/ If you decide to leave the country have you thought what to do with your property?
- (α) Να το πουλήσω ☐
- /To sell it
- (α) Να το ενοικιάσω ☐
- /To rent it

ΕΙΣΟΔΗΜΑ/INCOME

- 57) Πόσο είναι συνολικά το ετήσιο οικογενειακό, καθαρό σας εισόδημα; (προηγούμενο έτος)
- /What is your total net family income? (last year)
- (α) Κάτω από 30.000 € ☐
- /Less than
- (β) 30.000 - 50.000 € ☐
- (γ) 50.000 – 70.000 € ☐
- (δ) 70.000 – 100.000 € ☐
- (ε) 100.000 - 150.000 € ☐
- (στ) Πάνω από 150.000 € ☐
- /Over

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ

- 58)** Ήταν τελικά σωστή η απόφαση σας να έρθετε και να εγκατασταθείτε στην περιοχή;
/In the end, do you consider your decision to come and stay in the area, the right one?

.....
.....

- 59)** Τι θα λέγατε σε κάποιον αλλοδαπό που θα ήθελε να αποκτήσει κατοικία στην περιοχή; (Θα τον ενθαρρύνετε να κάνει το ίδιο με εσάς;)
/What would you say to someone (foreigner) who thinks of buying a house here? (Would you encourage him/her?)

.....
.....

- 60)** Υπάρχει κάτι άλλο σχετικό με την παραμονή σας εδώ που δεν το αναφέραμε και θα θέλατε να το πείτε;
/Do you want to add something concerning your living here that I didn't refer to?

.....
.....

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΓΑΛΙΑΝΗ

Φωτογραφία 1, "Πινακίδα προς τη Γερμανική Συνοικία", Μάιος 2009, Αγαλιανή.

Φωτογραφία 2, "Άποψη από τη Γερμανική Συνοικία της Αγαλιανής", Μάιος 2009, Αγαλιανή.

Φωτογραφία 3, "Πινακίδα που υποδεικνύει τον αριθμό κάθε κατοικίας", Μάιος 2009, Αγαλιανή.

Φωτογραφία 4, "Πινακίδα που υποδεικνύει τον αριθμό κάθε κατοικίας", Μάιος 2009, Αγαλιανή.

Φωτογραφία 5, "Εξωτερική άποψη κατοικίας", Ιούλιος 2009, Αγαλιανή.

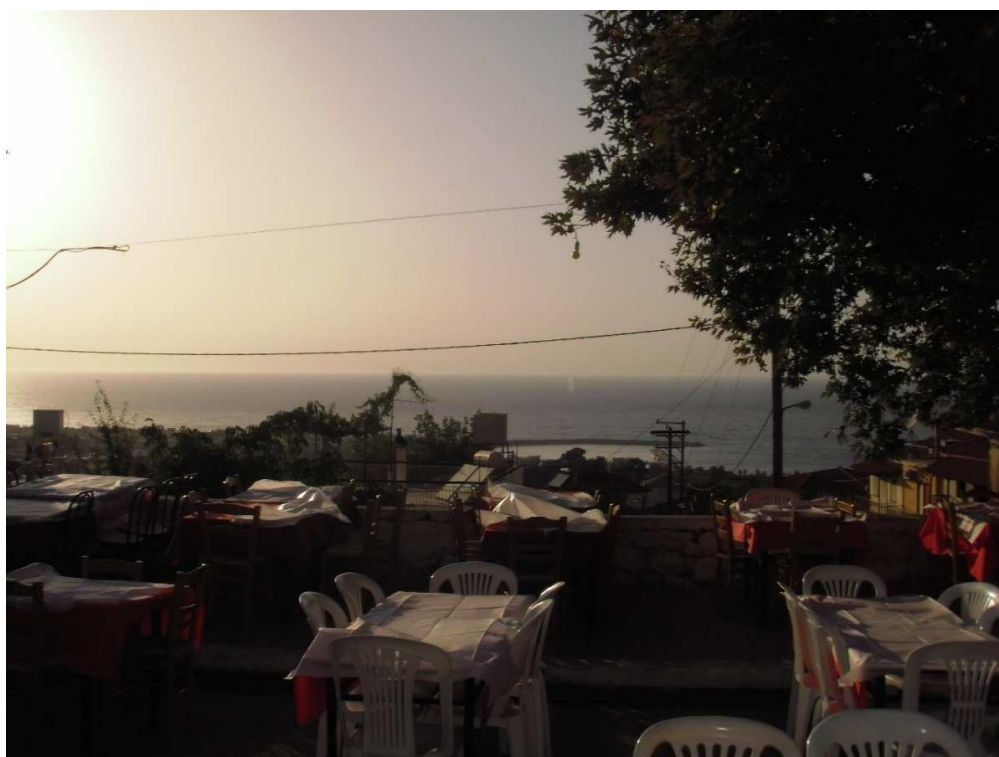

Φωτογραφία 6, "Εξωτερική άποψη κατοικίας", Ιούλιος 2009, Αγαλιανή.

ΑΝΩ ΠΟΛΗ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ

Φωτογραφία 1, "Άποψη της Άνω Πόλης Κυπαρισσίας", Ιούλιος 2009, Άνω Πόλη Κυπαρισσίας.

Φωτογραφία 2, "Άποψη της πανοραμικής θέας της Άνω Πόλης Κυπαρισσίας", Ιούλιος 2009, Άνω Πόλη Κυπαρισσίας.

Φωτογραφία 3, “Άποψη της Άνω Πόλης Κυπαρισσίας”, Ιούλιος 2009, Άνω Πόλη Κυπαρισσίας.

ΞΗΡΟΚΑΜΠΟΣ

Φωτογραφία 1, “Άποψη του χωριού Ξηρόκαμπος”, Ιούλιος 2009, Ξηρόκαμπος.

Φωτογραφία 2, “Άποψη του χωριού Ξηρόκαμπος”, Ιούλιος 2009, Ξηρόκαμπος.

Φωτογραφία 3, "Άποψη της πανοραμικής θέας του χωριού Ξηρόκαμπος", Αύγουστος 2009, Ξηρόκαμπος.

PAXES

Φωτογραφία 1, "Άποψη των οικημάτων του χωριού Ράχες", Αύγουστος 2009, Ράχες.

Φωτογραφία 2, "Άποψη των οικημάτων και της θέας του χωριού Ράχες", Αύγουστος 2009, Ράχες.

Φωτογραφία 3, "Άποψη της πλατείας του χωριού Ράχες", Σεπτέμβριος 2009, Ράχες.

ΣΤΑΣΙΟ

Φωτογραφία 1, "Άποψη των οικημάτων του χωριού Στασιό", Αύγουστος 2009, Στασιό.

Φωτογραφία 2, "Άποψη του χωριού Στασιό", Αύγουστος 2009, Στασιό.

Φωτογραφία 3, “Άποψη των οικημάτων και του χωριού Στασιό”, Αύγουστος 2009, Στασιό.

Φωτογραφία 4, “Άποψη του χωριού Στασιό”, Σεπτέμβριος 2009, Στασιό.

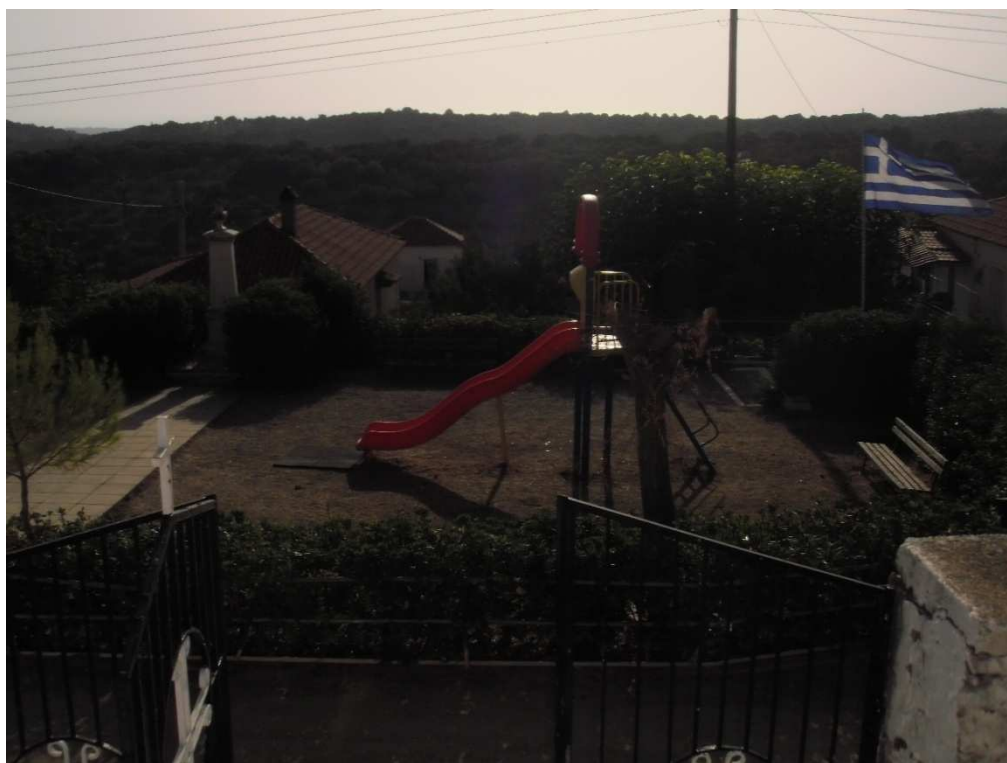
KONITSA - ΓΛΥΚΟΡΡΙΖΙ

Φωτογραφία 1, "Άποψη της εισόδου του χωριού Γλυκορρίζι όπου βρίσκεται η τοποθεσία Κόνιτσα", Αύγουστος 2009, Κόνιτσα – Γλυκορρίζι.

Φωτογραφία 2, "Άποψη της πανοραμικής θέας και των οικημάτων του χωριού Γλυκορρίζι όπου βρίσκεται η τοποθεσία Κόνιτσα", Αύγουστος 2009, Κόνιτσα – Γλυκορρίζι.

Φωτογραφία 3, "Άποψη της πανοραμικής θέας του χωριού Γλυκορρίζι όπου βρίσκεται η περιοχή Κόνιτσα", Σεπτέμβριος 2009, Κόνιτσα – Γλυκορρίζι.

Φωτογραφία 4, "Άποψη του χωριού Γλυκορρίζι όπου βρίσκεται η τοποθεσία Κόνιτσα", Σεπτέμβριος 2009, Κόνιτσα – Γλυκορρίζι.

Φωτογραφία 5, "Άποψη του χωριού Γλυκορρίζι όπου βρίσκεται η τοποθεσία Κόνιτσα", Σεπτέμβριος 2009, Κόνιτσα – Γλυκορρίζι.

ΑΝΩ ΚΑΛΟ ΝΕΡΟ

Φωτογραφία 1, "Απεικόνιση της ευρύτερης περιοχής του Άνω Καλού Νερού, Σεπτέμβριος 2009, Άνω Καλό Νερό.